

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra primární pedagogiky

MOŽNOSTI A ÚSKALÍ NOVĚ VZNIKAJÍCÍCH INSTITUCÍ ČI
SOUKROMÝCH AKTIVIT V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

Possibilities and Difficulties of Rising Institutions and Private Activities
in Pre- school Education.

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Jana Kropáčková, Ph.D.

Vypracovala: Lenka Sosnovcová

Typ studia: Kombinované

Obor: Předškolní pedagogika

Rok dokončení diplomové práce: 2010

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím literatury uvedené v seznamu.

Datum

Podpis

Poděkování

Děkuji PhDr. Janě Kropáčkové, Ph.D. za odborné vedení mé práce a poskytování cenných rad.

Děkuji svým spolupracovnícům za velkou podporu, ochotu a vstřícnost. Děkuji také své rodině za trpělivost a za vytvoření podmínek ke studiu. Vzpomínka patří v neposlední řadě i mému tatínkovi, který se dokončení mého studia nedožil.

MOTTO:

„Děti přicházejí na svět bezbranné a nehotové, potřebují se učit a jsou schopné se učit, jsou vnímavé jak vůči dobrým, tak vůči špatným vlivům. Zda budou životně zdatné, nebo zda ztroskotají, závisí na zkušenostech, které udělají, a na péči nebo nedbalosti, na dobré nebo špatné výchově, které se jim dostane od bližních.“

(Brezinka, 1992, s. 134)

Klíčová slova

Alternativní směry, jesle, legislativa a podmínky předškolního vzdělávání, mateřská škola, Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, rodina, soukromé předškolní zařízení, výchova a vzdělávání dětí předškolního věku.

Anotace

Naše legislativa umožňuje vznik soukromých aktivit v předškolním vzdělávání, mnohdy však díky nedostatečným zákonům zcela neprůhledných. Tato diplomová práce mapuje pozitiva a negativa soukromých předškolních zařízení.

Zaměřuje se na postavení rodiny ve vztahu k dítěti, na problematiku hodnoty dítěte pro rodinu v minulosti a současnosti, analyzuje základní legislativní dokumenty potřebné k realizaci soukromého předškolního zařízení. Diplomová práce se zamýšlí nad tím, zda soukromé předškolní zařízení bere ohled na potřeby dětí předškolního věku a jak naplňuje podmínky předškolního vzdělávání stanovené v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání.

V praktické části diplomová práce zjišťuje na konkrétních deseti soukromých předškolních zařízeních, v čem spatřují možnosti i úskalí majitelé, pedagogové a rodiče. Další problém, na který se zaměřuje je, zda mají pedagogové kvalifikaci pro učitelství v mateřské škole.

Diplomová práce si klade za cíl prozkoumat, zda a v čem se liší názory majitelů, pedagogů a rodičů na pozitiva (možnosti) soukromých předškolních zařízení, zda si uvědomují i rizika (úskalí), která mohou děti ohrožovat.

KEY WORDS

alternative education, crèche, education framework for pre-school children, family, legislation and conditions for pre-school education, nursery school, upbringing and education of pre-school children, private pre-school institutions

ANNOTATION

Our legislation admits running private activities, but sometimes these are not sufficiently transparent according to our law. The author has researched the advantages and disadvantages of private pre-school institutions in this Diploma Thesis.

The Diploma Thesis has aimed at the position of the family in relation to a child, the matter of child's value in current society in comparison to the past and has analysed the main legislative documents that are necessary for setting up private pre-school institutions. The author has focused on the fact how far private pre-school institutions fulfil children's needs and general vision of this education stage that are established in education framework for pre-school children.

In the practical part of this Diploma Thesis, which comprises ten private pre-school institutions, the author has searched what owners, teachers and parents see as possibilities and difficulties in this kind of pre-school education. Another fact on which the author has focused is whether teachers are highly qualified for this job or not.

The author's aim is to research whether and how their opinions are different regarding to the possibilities of private pre-school education and whether they are also aware of the danger which might threaten children.

OSNOVA DIPLOMOVÉ PRÁCE:

ÚVOD.....	9
I. TEORETICKÁ ČÁST	11
1. Charakteristika dítěte předškolního věku.....	11
1.1 Potřeby dítěte v konfrontaci se soukromými předškolními zařízeními	15
1.1.1 Potřeba určitého množství, kvality a proměnlivosti vnějších smyslových podnětů.....	17
1.1.2 Potřeba určité stálosti, řádu a smyslu v podnětech	18
1.1.3 Potřeba prvotních citových a sociálních vztahů	19
1.1.4 Potřeba identity, společenského uplatnění a společenské hodnoty.....	19
1.1.5 Potřeba otevřené budoucnosti, životní perspektivy a smyslu života	20
1.2 Uspokojování potřeb dítěte v podmínkách MŠ	20
2. Postavení současné rodiny ve vztahu k dítěti	22
3. Pohled do minulosti	24
3.1 Situace v předškolním vzdělávání před rokem 1989.....	26
3.2 Statistický pohled – kolik bylo mateřských škol a jeslí před rokem 1989	26
4. Situace v předškolním vzdělávání po roce 1989.....	27
4.1 Waldorfská mateřská škola	28
4.2 Mateřská škola Marie Montessori.....	29
4.3 Program Začít spolu a Mateřská škola s programem podpory zdraví.	29
4.4 Optimalizace sítě mateřských škol	30
5. Vznik soukromých subjektů v předškolním vzdělávání	31
5.1 Přehled požadavků na vznik různých předškolních zařízení.....	32
5.2 Současná situace v péči o děti do 3 let (jesle).....	34
5.3 Zkušenosti ze zahraničí se soukromými předškolními zařízeními	35
6. Shrnutí teoretické části.....	39
II. PRAKTICKÁ ČÁST	40
1. Cíl diplomové práce	40
2. Metodologie výzkumu.....	41
2.1 Hypotéza, cíle a úkoly	41
2.2 Testování hypotézy a volba výzkumných metod.....	42
3. Vlastní výzkum.....	43
3.1 Popis zkoumaného vzorku a interpretace výsledků.....	43
3.1.1 Nejčastěji uváděné možnosti soukromého předškolního zařízení	44
3.1.2 Nejčastěji uváděná úskalí soukromého předškolního zařízení	47
3.1.3 Přehled dosaženého vzdělání majitelů a pedagogů.....	49
3.1.4 Analýza dokumentů soukromých předškolních zařízení volně přístupných na internetu z okresu Praha 11 a Praha-východ.....	50
4. Diskuse	54
Závěr	60
 Seznam odborné literatury	62
Seznam internetových odkazů.....	64

Přílohy

Příloha č.1 – pyramida potřeb

Příloha č.2 – graf znázorňující počet dětí v předškolním věku dle věkových skupin, v MŠ a jeslích v letech 1945 až 2005

Příloha č.3 – předškolní zařízení A (rozhovory, fotodokumentace, analýza dokumentů)

Příloha č.4 – předškolní zařízení B (rozhovory, fotodokumentace, analýza dokumentů)

Příloha č.5 – předškolní zařízení C (rozhovory, fotodokumentace, analýza dokumentů)

Příloha č.6 – předškolní zařízení D (rozhovory, fotodokumentace, analýza dokumentů)

Příloha č.7 – předškolní zařízení E (rozhovory, fotodokumentace, analýza dokumentů)

Příloha č.8 – předškolní zařízení F (rozhovory, fotodokumentace, analýza dokumentů)

Příloha č.9 – předškolní zařízení G (rozhovory, fotodokumentace, analýza dokumentů)

Příloha č.10 – předškolní zařízení H (rozhovory, fotodokumentace, analýza dokumentů)

Příloha č.11 – předškolní zařízení I (rozhovory, fotodokumentace, analýza dokumentů)

Příloha č.12 – předškolní zařízení J (rozhovory, fotodokumentace, analýza dokumentů)

Příloha č.13 – anketní otázky rodičů

Příloha č.14 – vyhodnocení dotazníku pro rodiče

Příloha č.15 – vyhodnocení odpovědí majitelů soukromých předškolních zařízení

Příloha č.16 – vyhodnocení odpovědí pedagogů pracujících v soukromém předškolním zařízení

Příloha č.17 – ukázka 3 vyplněných dotazníků rodiči

ÚVOD

Podle údajů Českého statistického úřadu se v posledních letech narodilo více dětí než na počátku 90. let minulého století (např. roku 2008 15 246 dětí, ale roku 1993 jen 12 512 dětí). Příčinou je zejména porodnost tzv. silných ročníků narozených v 70. letech 20. století, kdy se počet dětí v mateřských školách začal prudce zvyšovat a kulminoval v roce 1980 (www.czso.cz a tabulka v příloze č. 2).

Současná vysoká porodnost se projevuje nedostatkem míst v jeslích a mateřských školách, které byly obcemi po roce 1989 postupně rušeny z důvodu ekonomické ztrátovosti díky zmenšujícímu se počtu dětí. V roce 1989 bylo v České republice 7 328 mateřských škol, ale v roce 2008 už jen 4 694 (www.czso.cz). Dnes již není dostatečná vůle státu či obcí tyto instituce znovu obnovit, přestože v posledních letech porodnost stoupala a mnoho dětí se do mateřské školy dostává až v pozdějším věku, ve 4–5 letech.

Téma diplomové práce *„Možnosti a úskalí nově vznikajících institucí či soukromých aktivit v předškolním vzdělávání“* jsem si zvolila proto, že mne situace v soukromých předškolních zařízeních zajímá a dotýká se mne osobně. Sama pracuji pět let ve vedení předškolního zařízení v Říčanech u Prahy, na jehož vzniku jsem se podílela. Založit předškolní zařízení podobné mateřské škole jsem se rozhodla spolu s koordinátorkou místní neziskové organizace, která v Říčanech působí již 10 let a zajišťuje volnočasové aktivity pro děti. Důvodem bylo, že kapacita zdejších tří obecních mateřských škol již několik let zcela nepostačuje a situace je čím dál horší. Rodiče měli v naší neziskovou organizaci již dříve důvěru a proto uvítali možnost, umístit k nám své předškolní děti. Do Říčan u Prahy a okolí se stěhuje velké množství mladých rodin, které posléze obtížně hledají pro své děti mateřskou školu. Město si sice uvědomuje, že současná situace je kritická, ale zastupitelstvo argumentuje tím, že tzv. baby boom bude mít opět sestupnou tendenci, a nevyplatí se tedy další mateřské školy zřizovat.

„Starostka města Říčany reagovala na otevřený dopis, který radnici zaslaly rozhořčené maminky, jejichž děti se nedostaly do žádné z říčanských mateřských škol. Umístění v mateřské škole nezískala celá polovina žadatelů. Z debaty vyplynulo, že město na rostoucí poptávku po předškolních zařízeních nebude reagovat výstavbou nové mateřské školy, samo nehodlá další z finančních důvodů provozovat. Zastupitelé se pozastavovali nad tím, proč rodiče vyzvedávají děti už po obědě. Podle starostky by se měl zprísnil dohled nad využíváním mateřských škol“ (<http://www.ricansko.info/clanky/zastupitele-rican-za-nemovitost-bude-vyssi-dan>).

Situaci s nedostatkem finančních prostředků pro vzdělávání v České republice dokládá i statistika objemu financí vkládaných do školství.

„V první polovině devadesátých let vklad do školství v České republice stoupal, v letech 1997 a 1998 však poklesl až pod úroveň roku 1993. Vklad do školství klesal nejen v podílu ze státního rozpočtu, ale i v celkovém objemu. Přepočteno v kupní síle – klesl mezi lety 1993 a 1998 o pět procent, mezi lety 1996 a 1998 dokonce o 18 procent“ (Možný, 2002, s. 89).

Problém s nedostatkem míst v mateřských školách a jeslích pálí nejvíce obce kolem Prahy, kam se stěhují převážně mladí lidé s touhou vychovávat své děti v přírodě, mimo rušnou Prahu (Praha-východ, Praha-západ). Mnohdy pak tito rodiče bývají rozčarováni z toho, že v místě bydliště neseženou jesle ani místo v mateřské škole, či dokonce v

základní škole. Ve středočeském kraji bylo v roce 2009 celkem 635 mateřských škol, které navštěvovalo 35 343 dětí (www.czso.cz).

Rodiče si mohou sice vybrat, jak dlouho budou pobírat rodičovský příspěvek, nabízí se i možnost nastoupit do práce již po dvou letech. Co ale s dvouletým dítětem, když obecní mateřské školy kapacitně nestačí ani pro starší děti a počet jeslí v naší republice rapidně klesl (viz. kapitola 5.2).

Současná situace nahrává vzniku mnoha soukromých předškolních zařízení. „Školky“ se stávají výhodným i žádaným byznysem. Jak jsem zjistila, jejich úroveň, cíle majitelů a vzdělání pedagogů se však velmi liší.

V současné době jsou to soukromá předškolní zařízení zřizovaná fyzickými osobami či podnikatelskými subjekty, které většinou nebývají v rejstříku škol, zpravidla levnější předškolní zařízení neziskových organizací zřizovaná nadacemi, církvemi nebo občanskými sdruženími a obecně prospěšnými společnostmi. Ministerstvo práce a sociálních věcí plánovalo i tzv. „*Prorodinný balíček*“, který by legislativně umožňoval sousedskou hlídací výpomoc ve formě miniškolek či snadnější zřizování firemních školek. V současné době však tyto záměry nebyly uskutečněny.

„Mateřská škola představuje důležitý přechod mezi soukromým rodiny a institucí školy“ (Vágnerová, 2005, s. 211). Dítě musí překonat celou řadu překážek, učí se být samostatné, rozvíjí své prosociální vlastnosti. V tom mu má pomáhat zkušená paní učitelka, která ovládá vývojovou psychologii dítěte i metodiku práce s předškolními dětmi. Ne každé dítě je dostatečně zralé pro vstup do mateřské školy.

Naše zákony bohužel nevyžadují odbornost pracovníků v soukromých zařízeních ani podmínky naplňování základních potřeb dítěte. Zůstává tak na rodičích, zda správně odhadnou kvalitu soukromého zařízení a nenechají se lákat jen nabídkou atraktivních aktivit pro dítě či pěkným moderním prostředím a individuálním přístupem.

Nabízí se tak celá řada otázek: Podle čeho si mají rodiče vybrat soukromé předškolní zařízení? Co mají především sledovat, na co si dát pozor? Je vyšší cena zárukou kvality? Jsou naplňovány základní potřeby dítěte?

Cílem mé diplomové práce je nejenom zmapovat regionální situaci v soukromých předškolních zařízeních, legislativní podmínky jejich založení, ale i z toho vyplývající úskalí (zápory) a možnosti (klady) působící na dítě. Dále chci porovnat, zda se cíle v soukromých předškolních zařízeních shodují s cíli a principy stanovenými v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání a zda jsou naplňovány základní potřeby dětí.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Charakteristika dítěte předškolního věku

Rodiče mají v současné době možnost výběru pro své dítě mezi mateřskou školou státní, obecní nebo soukromou. Pokud se rozhodnou pro soukromé předškolní zařízení, nebo jsou nuceni se pro něj rozhodnout z důvodu nedostatku volných míst v obecních MŠ, při svém rozhodování by se měli zajímat nejen o cenu, prostředí, vybavení MŠ, nabídku kroužků, ale i o kvalifikaci pracovníků působících v těchto předškolních zařízeních.

Ti, kdo organizují předškolní výchovu, v našem případě majitelé soukromých předškolních zařízení a v nich pracující pedagogové, by měli být odborníky s vědomostmi o vývojové psychologii dítěte předškolního věku a jeho věkovými zvláštnostmi. *„Diagnostika připravenosti dítěte pro osvojování určitých vědomostí a dovedností je východiskem pro přípravu pedagogického působení. Vývoj dítěte je ovlivňován učením a zráním. Zrání je dáno geneticky a projevuje se změnami v organismu. Podněty z vnějšího prostředí mohou zrání stimulovat, nebo tlumit“* (Zelinková, 2007, s. 21).

Období předškolního věku trvá od 3 do 6–7 let. Dítě v tomto období chce navazovat vztahy s vrstevníky, zpravidla mu již nepostačuje rodina, chce rozvíjet hru s kamarády. Má potřebu něco zvládnout. Toto období je třeba chápat jako fázi přípravy na život ve společnosti (Vágnerová, 2005).

Helus upozorňuje na nerovnoměrnost dětského vývoje. V některých oblastech se může dítě jevit jako nadprůměrné, v jiných zaostává. Rodiče bývají zpravidla nadšeni tím, že jejich předškolák již čte, ale neuvědomují si, že zaostává v sociální oblasti. Neumí se přizpůsobit dětské společnosti, neumí snášet život mimo rodinu, neumí se vyrovnat s nezdarem, neumí se radostně uvolnit, nemá dostatečně rozvinutou fantazii, která je zdrojem nových originálních nápadů. *„Základ potíží je v tom, že jednostrannost a předčasnost v rozvíjení některých stránek duševního života dítěte způsobily vážné narušení harmonie zrání celé jeho osobnosti“* (Helus, 1984, s. 166).

Předškolní dítě nazírá na svět specifickým způsobem (Vágnerová, 2005).

- **Centrace** – dítě ulpívá na jednom nápadném znaku, který považuje za podstatný. Nedovede uvažovat komplexněji.
- **Egocentrismus** – dítě ulpívá na svém subjektivním názoru, neumí posuzovat situaci z více hledisek. Neumí být objektivní.
- **Fenomenismus** – dítě klade důraz na určitou zjevnou podobu světa. Je pro něj důležité, jak se mu situace jeví.
- **Prezentismus** – dítě se váže na přítomnost, na aktuální podobu světa. Významnost aktuálně vnímaného obrazu světa spočívá v tom, že představuje subjektivní jistotu.

Dítě předškolního věku tyto informace dále zpracovává a interpretuje je specifickým způsobem.

- **Magičnost** – má tendenci si pomáhat při interpretaci a vyprávění z reálného světa fantazií, poznání zkresluje.
- **Antropomorfismus** – přičítá vlastnosti lidských bytostí i neživým předmětům. Přehlíží rozdíly mezi živou a neživou přírodou.
- **Arcefictionismus** – vykládá si vznik okolního světa tak, že jej někdo udělal.
- **Absolutismus** – je přesvědčeno o definitivnosti a jedinečné platnosti poznání. Relativita názorů je pro dítě nepochopitelná.

Předškolní děti ignorují informace, které by jim překážely a komplikovaly pohled na svět. Mladší předškoláci nedokážou zaměřovat svoji pozornost selektivně, neumí vnímat celek jako soubor detailů. V úvahách děti uplatňují prelogický přístup, jejich myšlení ovlivňuje působení prožitků, zájmů a přání. Často užívají analogické uvažování, odvozují pojmy nepřesně na základě nepodstatných znaků.

Starší předškolní děti uvažují již podle náročnějších kritérií: funkčních vlastností, příčinné souvislosti a stupně vyjádření. Předškolní děti často kladou otázku „proč“, chtějí jednoznačné vysvětlení veškerého dění.

Ve vztahu k pravidlům bývají předškoláci málo flexibilní, mají potřebu jistoty a trvají na dodržování řádu. Jsou nepřiměřeně optimističtí ve svých schopnostech. Navrhují nereálná řešení situace. Potřebují dosáhnout jistoty, že svět je poznatelný, interpretují realitu tak, aby byla pro ně srozumitelná a přijatelná. Kombinují vzpomínky s fantaziemi a neúmyslně tak lžou – tzv. konfabulace. Myšlení chybí komplexní přístup, je útržkovité, nekoordinované a nepropojené (Vágnerová, 2005; Kolláriková, Pupala, 2001).

Typickým projevem dítěte je **kresba**, z které můžeme odvodit momentální úroveň zralosti psychických funkcí dítěte. Poskytuje nám informace o úrovni jemné motoriky a grafomotoriky, o zrakovém a prostorovém vnímání, informace o vizuomotorice (souhře zrakového vnímání s pohybem ruky), informace o emocionalitě dítěte, o vztazích a postojích dítěte. Kresba je i komunikačním prostředkem, může být rehabilitačním a terapeutickým nástrojem (Bednářová, Šmardová, 2009).

Kresba je výpovědí o množství a určitosti představ, které dítě o světě má. Zpočátku je pro dítě důležitá okolnost, že se kreslí, než co se kreslí. V této fázi je významnější pohybový činitel než podobnost mezi předmětem zobrazení a výtvozem. Vznikají tak první čáranice 2letých i mladších dětí. Centrum grafického pohybu je v ramenním kloubu. Přejít od bezobsažné čáranice k jednoduchým vyobrazením probíhá zpočátku náhodně. Dítě svou první představu snadno opouští, vyměňuje ji během kreslení za jinou, odpovídající tomu, co už na papíře vzniklo. Nejčastějšími dětskými kresbami jsou zprvu izolované představy: člověk, dům, slunce, auto, květina. Naznačení jejich vzájemného vztahu již znamená velký duševní výkon (Uždil, 2002).

„Tříleté dítě ovládá pohyby rukou natolik, že napodobí čáry vertikální, horizontální i kruhové. Přibližně ve třech letech dítě napodobí kruh, ve čtyřech letech křížek, pětileté dítě nakreslí čtverec, šestileté trojúhelník a sedmileté kosodélník“ (Zelinková, 2007, s. 54).

V lidské figuře se zpočátku silně uplatňuje hlava, časem představují obličej doširoka otevřené oči. Někdy vycházejí z oválu hlavy řasnaté čáry, které naznačují nohy a ruce. Kresbu lidské postavy 3leté dítě vyjadřuje touto podobou **hlavonožce**, 4–5leté dítě již

zobrazuje postavu s nápadnými detaily, které je momentálně zaujaly, dostává se do **stadia subjektivně fantazijního zpracování**.

Na konci předškolního věku přechází kresba postavy do **stadia realistického zobrazení**. Bývá často i diagnostickým nástrojem při určování školní zralosti. „V předškolním věku je úroveň jemné motoriky, senzomotoriky, grafomotoriky jedním z důležitých kritérií při posuzování způsobilosti k zahájení školní docházky“ (Bednářová, Šmardová, 2009, s. 6).

„Určitým nedostatkem, který upozorňuje na možnou přítomnost jistých vad v duševním vývoji, je stereotypní a naprosto se nevyvíjející opakování grafických typů už jednou vytvořených. Přežívá-li typ hlavonožce až do šestého roku, je to jistě třeba zvážit“ (Uždil, 2002, s. 81).

Hra slouží předškolnímu dítěti jako prostředek k vyrovnání se s realitou, je základní aktivitou dětské seberealizace. Švýcarský přírodovědec a psycholog Piaget na základě dlouholetého sledování hry dětí vyslovil přesvědčení, že hra úzce souvisí s rozvojem myšlení a inteligencí dítěte. Piaget rozlišuje základní období intelektuálního vývoje, která se realizují v určitém charakteru hry – senzomotorické (6 měsíců až 2 roky), symbolické (2 roky až 7 let) a konkrétních logických operací (7–11 let). „Tato teorie připisuje hře jasnou biologickou funkci aktivního opakování a experimentování, pomocí které se mentálně zpracovávají nové situace a zkušenosti“ (Koťátková, 2005, s. 14).

Dítě si pomocí hry asimiluje skutečnost k sobě samému, a tím se lépe adaptuje na nové prostředí. Naproti tomu nápodoba je akomodací vnějším předlohám. „Intelligence je potom rovnováhou mezi asimilací a akomodací“ (Piaget, Inhelderová, 1996, s. 57).

Základními znaky hry dětí, které můžeme pozorovat, je jejich spontánnost, zaujetí, radost, tvořivost, uplatnění fantazie, přijetí určité role. Hru chtějí děti často opakovat. Při hře se děti spontánně učí, nabývají zkušenosti, získávají sociální vazby.

Tematická hra na něco slouží jako procvičování budoucích rolí (Vágnerová, 2005).

V konstruktivních hrách dítě vytváří konkrétní výtvar, což mu přináší uspokojení. Ve 3. roce dítě staví mimo horizontálního a vertikálního řazení prvků i složitější kombinace, začíná vyslovovat cíle svého záměru. 4. rok je charakteristický vytvářením ohrádek pro zvířátka, garáží pro auta, pokojíčků pro panenky. Starší předškolák již vytváří složitější celky s detaily. Svůj záměr zdokonaluje a opravuje.

„Umožnit dítěti si hrát je nezbytná podmínka pro aktivní seberealizaci, kterou si dítě volí na základě úrovně svého rozvoje, tempa, zájmu, svých zkušeností a schopností začleňovat do nich okolní svět, předměty, jevy a osoby“ (Koťátková, 2005, s. 20).

Dítě má potřebu ztvárnit i náměty z dětské literatury a z médií. Upřednostňuje pohádky, kde jsou jednoznačně vymezeny role, dobro a zlo, děj má pravidla a vše dobře dopadne. Často se ztotožňuje s hrdinou, má potřebu hrového partnera. Od 3. roku dítě vyhledává hrového partnera, i když si děti hrají jen paralelně vedle sebe. Před 4. rokem se objevuje sdružující hra, kdy jsou již děti schopny se domluvit na stejném námětu, ale ještě spolu nespolupracují. Mezi 5.–7. rokem jsou děti schopny spolupracovat, domluvit se na pravidlech, vést dialog. Potřeba uplatňovat vzájemné vztahy je obsažena v kooperativních hrách.

V předškolním období se rozvíjí i porozumění **prostoru a času**, je však omezena schopnost abstrakce. Dítě je nejvíce vázáno na přítomnost.

Piaget uvádí tři stupně přechodu od činnosti na senzomotorické úrovni ke konkrétním operacím:

- rekonstrukce
- centrace a decentrace
- jazyk a sémiotická funkce

„Konkrétní operace v tom smyslu, že se přímo vztahují na předměty, ale ještě nezahrnují slovně vyjádřené hypotézy, jak tomu je u výrokových operací“ (Piaget, Inhelderová, 1997, s. 91).

Starší předškoláci postupně na rovině představy dovedou **rekonstruovat** to, co už je osvojeno v rovině činnosti. Dítě přechází z výchozího stavu **centrace**, kdy všechno centruje na vlastní osobu a na vlastní činnost, ke stavu **decentrace**, kdy umísťuje své vlastní tělo a činnost jako objekty do množiny objektů a dějů ve světě. Konkrétní operace je dítě schopno používat, jakmile **jazyk a sémiotická funkce** dovolí vybavit si zkušenost a dovolí komunikaci. Svět představ tak není tvořen výlučně předměty, ale i subjekty, které jsou mimo dítě (Piaget, 1997).

Vývoj paměti závisí na zrání mozkových struktur, na aktuální úrovni kognitivních schopností a na zkušenostech (Vágnerová, 2005). Vyvíjí se **explicitní sémantická paměť** (zvýšení kapacity paměti a rychlost zpracování informací, pracovní paměť s využitím logických souvislostí, rozvoj paměťových strategií) a **explicitní epizodická paměť** (zpracovává a uchovává osobně prožité události). **Implicitní, procedurální paměť** se rozvíjí v každodenních situacích, projeví se v osvojení různých dovedností.

Kolem 6. roku má dítě ještě stále tendenci zapamatovat si doslovně výrazné, emocionálně působivé události a popisy, převládá mechanická paměť (Kolláriková, Pupala, 2001).

Jazyk je používán na úrovni, která odpovídá stupni rozvoje poznávacích procesů (Vágnerová, 2005). Mladší předškoláci ještě nemají jazykový cit, gramatická pravidla používají rigidním způsobem. Od 4 let začínají mluvit ve složitějších větách, začínají používat minulý a budoucí čas. Významnou složkou je egocentrická řeč, dítě si povídá pro sebe, postupně přechází k vnitřní řeči, která není artikulovaná.

Emoční vývoj předškoláka je stabilnější a vyrovnanější než v batolecím věku, kdy si dítě kolem 2. roku začíná uvědomovat své vlastní „já“ a nachází se v období vzdoru, v němž se utváří jeho osobnost. Dítě začíná rozumět vlastním emocím a citovým projevům druhých lidí, přesto se ještě kolem 3. roku nachází v krizi vzdoru, která se vyznačuje potřebou sebeuplatnění, nezávislosti a rozmanitých druhů rivality vůči jednomu z rodičů nebo vůči starším vůbec (Piaget, 1997).

Vstup do mateřské školy je pro dítě významným mezníkem v jeho životě. Musí přijmout pravidla, přistoupit na jiný rytmus a fungování života. *„Při očekávání výsledků a jakési úspěšnosti dítěte bychom měli být opatrní a stále ho doladovat s tím, co cítíme, že od nás potřebuje“* (Kořátková, 2008, s. 74).

Předškolní dítě nachází ve svém okolí vzory, ke kterým se upíná, jejichž postoje přijímá za své, požadavky milovaných osob **zvnitřňuje**. Zde je základ vzniku morálních postojů, svědomí a dalších kvalit osobnosti člověka (Helus, 2007).

1.1 Potřeby dítěte v konfrontaci se soukromými předškolními zařízeními

Potřeby dítěte zajišťuje zpočátku rodina, která dítě nejlépe zná. Potřeby předškolního dítěte v době vstupu do mateřské školy je možno na obecné úrovni charakterizovat, ale potíží je v tom, že jsou u jednotlivých dětí ve svém obsahu, kvalitě, rozsahu i uspokojování individualizované (Opravilová, 2004).

Složitost odhadu toho, co konkrétní dítě potřebuje, lze dosáhnout znalostí vývojové psychologie dítěte doplněné systematickým pozorováním jednotlivého dítěte. Pak může pedagog zvolit správnou výchovnou strategii.

Soukromá předškolní zařízení nemusí být ze zákona zapsána v rejstříku škol, a tedy se nemusí řídit „Školským zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání“, který upravuje předškolní, základní, střední, vyšší odborné a některé jiné vzdělávání ve školách a školských zařízeních, stanoví podmínky, za nichž se vzdělávání a výchova (dále jen vzdělávání) uskutečňuje, vymezuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob při vzdělávání a stanoví působnost orgánů vykonávajících státní správu a samosprávu ve školství.

Ve *Školském zákoně* je užíván oficiální název instituce zajišťující předškolní vzdělávání „*Mateřská škola*“. Ve své diplomové práci se budu zabývat především předškolními zařízeními, která nejsou zapsána v rejstříku škol, proto budu pro účely této práce užívat i neoficiální název „*školky*“. „*Druhy škol jsou mateřská škola, základní škola, střední škola (gymnázium, střední odborná škola a střední odborné učiliště), konzervatoř, vyšší odborná škola, základní umělecká škola a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky. Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem typy škol podle jejich zaměření pro účely jejich označování*“ (Školský zákon, § 7, čl. 3).

Cílem předškolního vzdělávání, tak jak ho definuje *Školský zákon*, je podpora rozvoje osobnosti dítěte předškolního věku, podíl na jeho zdravém, citovém, rozumovém a tělesném rozvoji a na osvojení základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů. Předškolní vzdělávání vytváří základní předpoklady pro pokračování ve vzdělávání. Předškolní vzdělávání napomáhá vyrovnávat nerovnoměrnosti vývoje dětí před vstupem do základního vzdělávání a poskytuje speciálně pedagogickou péči dětem se speciálními vzdělávacími potřebami (Školský zákon, část 2, § 33).

Soukromá předškolní zařízení často podléhají pouze „*Živnostenskému zákonu č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání*“. Protože se jedná o volnou živnost, obor činnosti č. 72 „*Mimoškolní výchova a vzdělávání, pořádání kurzů, školení, včetně lektorské činnosti*“, dle přílohy č. 4 citovaného zákona, **nemusí uchazeč splnit kvalifikační požadavky**. Tím se státní dozor omezuje pouze na dodržování hygienických norem „*Vyhlášky č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých*“, ve znění pozdějších předpisů. V soukromé školce tedy nemusí pracovat pedagog s odbornou kvalifikací, tak jak to ukládá mateřským školám zařazeným do rejstříku škol „*Školský zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání*“ a „*Zákon č. 563/2004 o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů*“ (www.msmt.cz). V současné době lze získat kvalifikaci

„učitelství pro mateřské školy“ a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na pedagogiku předškolního věku, b) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu učitelů předškolního vzdělávání, c) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání zaměřeném na přípravu učitelů předškolního vzdělávání, nebo d) vzděláním podle odstavce 2 písm. a) (Sbírka zákonů č. 563/2004, § 6).

Nabízí se tedy otázka, zda a jak jsou naplňovány psychické potřeby dětí v soukromých předškolních zařízeních, pokud v nich nepracují kvalifikovaní učitelé mateřské školy, ani pedagogičtí pracovníci, tak jak je charakterizuje „Zákon č. 563/2004 o pedagogických pracovnících“. V tomto zamyšlení vycházím ze svých osobních zkušeností.

Pokud v soukromém zařízení pracují kvalifikovaní učitelé mateřských škol, mají možnost seberealizace bez omezení někdy svazujícími vyhláškami. Ve třídě mívají menší počet dětí, mohou si program přizpůsobit podle svého. Majitelé mohou zařízení vybavit zajímavými pomůckami a hračkami díky lepší ekonomické situaci.

Na druhou stranu zde mohou pracovat i lidé bez patřičného vzdělání, neboť pedagogickým pracovníkem je pouze ten, „kdo má odbornou kvalifikaci pro přímou pedagogickou činnost, kterou vykonává“ (Zákon č. 563/2004, § 3). Osoby pečující o děti předškolního věku bez pedagogického vzdělání nemají dostatek odborných vědomostí z oblasti vývojové psychologie, pedagogiky a zkušenosti k provádění pedagogické diagnostiky. Může tak například dojít k zanedbání včasného zachycení poruch učení nebo opoždění vývoje psychických funkcí dítěte. „V procesu pedagogické diagnostiky jsou hledány příčiny obtíží a naznačeny cesty, jak překážky lepšího uplatnění jedinců odstranit. Zároveň jsou zdůrazněny pozitivní momenty ve vývoji dítěte, které jsou východiskem dalšího působení“ (Zelinková, 2007, s. 9).

Majitelé soukromých zařízení také mohou sledovat jiné cíle než pedagogové, a to především ekonomickou prosperitu. To se může negativně projevit na dětech, které jsou přijímány zcela nezralé (před třetím rokem) a začleňovány do programu plného nejrůznějších kroužků a aktivit vhodných pro starší děti. Na Pedagogické fakultě UK Praha byla provedena sonda k zmapování aktivit dětí předškolního věku. Z ní vyplynulo, že děti předškolního věku navštěvují různé zájmové kroužky a aktivity i mimo mateřskou školu. *Bylo zjištěno, že některé předškolní děti mají týdně pět zájmových kroužků. Překvapujícím zjištěním jsou případy, kdy dítě předškolního věku v jeden den absolvuje jeden zájmový kroužek v mateřské škole a odpoledne ještě stihne například trénink a hudební nauku* (Kropáčková a kol., 2008, s. 58). Rodiče preferují ze zájmových kroužků pro své děti výuku angličtiny, keramiku, sportovní kroužky, taneční a hudební. Dále ze sondy vyplynulo, že děti chodí na výtvarné kroužky, balet, lyžování, jízdu na koních, bruslení, přípravu na vstup do ZŠ, flétnu, šachy atd. (Kropáčková a kol., 2008). Soukromá předškolní zařízení se tomuto trendu přizpůsobují a ve svých programech mnohé z těchto kroužků nabízí. Majitelé jsou si vědomi, že rodiče za vyšší školné tyto aktivity vyžadují.

Pro samotný výzkum jsem pak pojmenovala možnosti a úskalí, které budu nadále sledovat a vyhodnocovat v praktické části. „*Předškolní vzdělávání se maximálně*

přizpůsobuje vývojovým fyziologickým, kognitivním, sociálním a emocionálním potřebám dětí této věkové skupiny a dbá na to, aby tato vývojová specifika byla při vzdělávání dětí v plné míře respektována. Vzdělávání má být důsledně vázáno k individuálně různým potřebám a možnostem jednotlivých dětí, včetně vzdělávacích potřeb specifických“ (RVP, 2004, s. 8).

Ve své analýze vycházím z potřeb stanovených předními psychology. Jedním z nich je americký psycholog Abraham Maslow, který charakterizoval základní lidské potřeby, které obvykle zobrazoval jako pyramidu. Na spodním okraji pyramidy jsou znázorněny základní fyziologické potřeby člověka až po ty nejvyšší a znázorňují ontogenetický rozvoj jedince.

1. **potřeba seberealizace** (naplnit své možnosti růstu a rozvoje)
2. **potřeba uznání, úcty** (být vážený, mít úspěch v očích jiných lidí a na tomto základě být sám sebou kladně hodnocen)
3. **potřeba lásky, sounáležitosti** (vedou k touze někam a k někomu patřit, být přijímán a milován)
4. **potřeba bezpečí, jistoty** (projevuje se především vyhýbáním se všemu neznámému, neobvyklému či hroživému)
5. **fyziologické potřeby** (potřeba potravy, tepla, vyměšování)

(příloha č. 1, pyramida potřeb)

Dětské psychické potřeby charakterizovali modelem základních životně důležitých potřeb J. Langmeier a Z. Matějček. Tito psychologové vycházeli z dlouhodobé práce s dětmi (Langmeier, Matějček, in Opravilová, 2003).

1.1.1 Potřeba určitého množství, kvality a proměnlivosti vnějších smyslových podnětů

Úskalí

Nedostatkem vhodných podnětů, ale i přílišným přetěžováním dítěte, může dojít k jeho deprivaci. Ta se může projevovat nápadnou aktivitou, předváděním se, agresivitou vůči vrstevníkům či dospělým, nebo dochází ke stavům úzkosti a neurotickým poruchám. Soukromá předškolní zařízení často nabízejí zajímavé programy, které však při hlubším zamyšlení mohou vést **k přetěžování dětí** nevhodnými aktivitami (nabídka tenisu, golfu, bruslení, lyžování již pro 2leté děti, angličtina od 18 měsíců, nedostatek prostoru pro volnou hru). Rodiče také někdy staví výkon dítěte na první místo a snaží se dítěti naplánovat den plný nejrůznějších kroužků a aktivit. Mají pocit, když si zaplatí soukromou školkou, tak si tam přece nebude dítě „jen hrát“. *„Musíme brát v úvahu, co a jak dítě dělá rádo, na čem mu přitom záleží, jeho zaujetí činnostmi musí být v každém případě zachováno jako to nejcennější. Naše zásahy usilující o zdokonalení a vylepšení činnosti musí být promyšleny tak, aby radost dítěte z toho, co a jak koná, nezadusily, ale právě naopak, aby jí daly nové impulsy“ (Helus, 1984, s. 66).*

Možnosti

Na druhou stranu mohou tato soukromá zařízení u dětí **individuálně rozvíjet** jazykové schopnosti a výslovnost, věnovat se činnostem, které v běžné mateřské škole paní učitelka ani při nejlepší vůli nezvládne díky velkému počtu dětí ve třídě. Soukromé školky mohou díky lepší ekonomické situaci častěji uskutečňovat nejrůznější výlety či exkurze a setkání. Dále např. práci s rozličnými materiály a didaktickými pomůckami, které vyžadují menší počet dětí na pedagoga.

Pedagogika vesměs varuje před nebezpečím nadbytečných podnětů. Nejnovější výzkumy mozku však ukazují, že více škody způsobuje nedostatek přiměřené zkušenosti v určitém věku než vystavení jedince zkušenostem nepřiměřeným (Opravilová, 2003). Důležité je nalézt rovnováhu mezi dostatkem podnětů, které v dítěti rozvinou jeho potence, a vyvarovat se přetíženosti dětí nadměrou aktivitou. „*Přetíženost je už tam, kde dítě nemá čas setkat se samo se sebou a s druhými lidmi*“ (Helus, 1984, s. 70).

1.1.2 Potřeba určité stálosti, řádu a smyslu v podnětech

Úskalí

Tato potřeba odpovídá uspořádání a střídání činností, tedy organizačnímu a provoznímu řádu v určitém předškolním zařízení.

Dítě předškolního věku preferuje pravidelnost, aby se mohlo lépe a jistěji orientovat v situacích kolem sebe. Dítě potřebuje řád, který mu dává pocit bezpečí; když ví, co bude následovat, může se opřít o své předchozí zkušenosti.

Soukromá předškolní zařízení často **umožňují nepravidelnou docházku** dětí 1x týdně, 2x týdně nebo jen několikrát za měsíc formou tzv. permanentek. Dítě si tak neprochází prvotním stádiem **adaplace** na nové prostředí, kamarády, paní učitelky. Často děti docházejí jen na některé specifické kroužky k různým lektorům. Nemají tak opěrný bod a jistotu ve svém každodenním rytmu, nenaváží kvalitní sociální vztahy s vrstevníky, skupina dětí se neustále mění. Helus upozorňuje, že „*prvopočáteční zkušenosti se pojí s tak zvanými citlivými obdobími ve vývoji dítěte*“ (Helus, 1982, s. 110). To je v určitém věku vyladěno ke vnímání určitého typu podnětů a událostí s mimořádně intenzivní prožitkovou odezvou. Pokud dítě neprojde klidnou adaptací, může se narušit jeho citový příklon k cizím osobám a vnímání citového příklonu druhých lidí k němu.

Možnosti

Díky malému počtu dětí mají pedagogové více času věnovat se jednotlivým dětem, sledovat jejich individuální potřeby. Pokud děti chodí do „školky“ pravidelně, mohou mít více příležitostí „mít paní učitelku jen pro sebe“, a tím lépe zvládnout počáteční adaptaci.

1.1.3 Potřeba prvotních citových a sociálních vztahů

Úskali

Prvotní je citová vazba mezi matkou a dítětem, mezi členy rodiny. Učitelka mateřské školy zaujímá zvláštní postavení v této potřebě, neboť dítě většinou tráví v mateřské škole podstatnou část dne. Změny v sociálním a emocionálním vývoji nastávají již tehdy, když dítě tráví více než 20 hodin týdně mimo rodinu. Tyto změny mohou být jak pozitivní, tak negativní (Opravilová, 2005). **Citová deprivace** může nastat v případě, že dítě nenaváže citovou vazbu s učitelkou. Děti docházející jen sporadicky, nepravidelně do předškolního zařízení, již od velmi raného věku (od 2 let), mohou mít problémy s celkovou adaptací a prosociálním chováním. Nemají šanci si zvyknout na stejné kamarády, stejné paní učitelky nebo tety. Neprojdou si všemi třemi stadii, která uvádí Říčan: stadium protestů, zoufalství a konečného odpoutání od matky (Říčan, in Koťátková, 2008). Ve specifickém kroužku nemají dost prostoru pro navázání kontaktu s vrstevníky při volné hře.

Možnosti

V malém kolektivu lze snáze budovat rodinné prostředí a vztahy mezi dětmi, personálem a rodiči. Soukromá předškolní zařízení často pořádají nejruznější akce pro rodiče společně s dětmi (divadelní setkání, výlety, vystoupení, oslavy, zahradní slavnosti, burzy oblečení, společné procházky).

1.1.4 Potřeba identity, společenského uplatnění a společenské hodnoty

Úskali

Děti přicházejí do předškolních zařízení z různých rodin. Někde je pěstována jejich individualita příliš liberálně, někde může být potlačována přílišnou autoritativní výchovou. Pedagog by měl dávat rovné příležitosti všem dětem umět se prosadit, přihlížet k jejich individuálnímu vývoji a schopnostem. Deprivace z nedostatku osobní a sociální identity má tendenci udržet se a pokračovat často až do dospívání, kde se dále prohlubuje (Opravilová, 2005).

V soukromé školce bývá tlak ze strany některých rodičů, kteří mají pocit, že když si zaplatili nemalé školné, pedagogové jsou povinni jejich dítěti „sloužit“ za všech okolností a nutnost dodržování pravidel a společenských norem chápou jako omezování pro jejich dítě. Přílišnou individualizací může dojít k utváření sobeckých jedinců, kteří nejsou schopni spolupracovat s ostatními a strhávají pozornost jen na sebe.

Možnosti

V soukromých předškolních zařízeních bývá zpravidla menší počet dětí ve třídě, proto zde mohou vychovatelé více brát zřetel na individuální zvláštnosti a potřeby dětí. Mohou pro každé dítě najít způsob, jak se prosadit a společensky uplatnit. Pedagogové,

pokud na to mají příslušné vzdělání, mohou snáze diagnostikovat případné obtíže či poruchy a pomoci rodičům nalézt řešení či individuální vzdělávací program.

Pedagog by měl připravovat prostředí a situace v mateřské škole tak, aby poskytovaly příležitost k vyváženému a velice mnohostrannému uplatnění různě disponovaných jedinců (Opravilová, 2003, s. 27).

1.1.5 Potřeba otevřené budoucnosti, životní perspektivy a smyslu života

Dítě předškolního věku žije především přítomností, ale těší se na budoucnost, chce vzhlížet k dosažitelným cílům. Představuje si, jak bude chodit do školy jako jeho sourozenec, opravovat auta jako tatínek, pracovat jako maminka atd. Bojuje o své právo na samostatnou akci a nezávislost jednání. Pokud jsou jeho přání neustále potlačována a dítě je podceňováno, nebo dokonce zesměšňováno, může opět dojít k jeho psychické deprivaci, pasivitě v jednání nebo vzdoru a negativismu. Pocit nedostatku životní perspektivy se dostavuje, když dítě necitlivě srovnáváme s úspěšnějšími vrstevníky nebo mladším sourozencem a zdůrazňujeme jeho nedostatky, protože si přejeme, aby bylo dokonalé – tzv. perfekcionismus (Opravilová, 2005).

Úskali

Rodiče někdy volí soukromá předškolní zařízení z pocitu lepších schopností svého dítěte a chtějí, aby bylo dítě v tomto duchu rozvíjeno. Nechtějí si připustit, že dítě dosahuje pouze průměrných výkonů nebo jeho prezentace nesouvisí s vyšší inteligencí, ale třeba s dobrou pamětí. Tito rodiče tak hledají VIP školku pro své jedinečné dítě, protože jinde by je nepochopili. Dítěti tak utvářejí zkreslené představy o vlastní výjimečnosti, kdy může být zklamáno příštími neúspěchy například ve škole. Někdy bývá soukromé předškolní zařízení jen tzv. přestupní stanicí, dokud dítě nevezmou do obecní mateřské školy. Dítě tak bývá zmateno, protože jen co si někde zvykne, už musí zase jinam. Je jasné, že k tomuto kroku často vede ekonomická situace rodiny, která si nemůže dovolit dlouhodobě platit soukromou školkou.

Možnosti

Soukromé školky se zaměřují na rozvoj schopností dětí a nabízejí atraktivní činnosti. Pokud je dítě z bilingvní rodiny nebo má příbuzné v zahraničí, může rozvíjet své jazykové schopnosti již v předškolním zařízení. Pokud je dítě pohybově zdatné, nabízí se mu možnost navštěvovat školku, kde se denně cvičí ve sportovním areálu (dětí hrají tenis, fotbal, golf, bruslí, tancují, lyžují, plavou), pokud miluje zvířata, může navštěvovat školku, kde pravidelně jezdí na koních nebo mají domácí a hospodářská zvířátka, často jezdí do Zoo a podobně.

1.2 Uspokojování potřeb dítěte v podmínkách MŠ

Úkolem předškolního vzdělávání, tak jak ho definuje RVP, je doplňovat rodinnou výchovu a v úzké vazbě na ni pomáhat zajistit prostředí s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů k jeho aktivnímu rozvoji a učení.

„Předškolní vzdělávání má smysluplně obohacovat denní program dítěte v průběhu jeho předškolních let a poskytovat dítěti odbornou péči. Mělo by usilovat, aby první vzdělávací krůčky dítěte byly stavěny na promyšleném, odborně podepřeném a lidsky i společensky hodnotném základě a aby čas prožitý v mateřské škole byl pro dítě radostí, příjemnou zkušeností a zdrojem dobrých a spolehlivých základů do života i vzdělávání“ (RVP, 2004. s 7).

Současná mateřská škola by měla naplňovat moderní pojetí pedocentrické orientace. Každé dítě má být respektováno jako osobnost s individuálními potřebami a zájmy. Pedagogové v mateřské škole by měli používat metody a aktivity, kterými je možné zájmy dětí dále rozšiřovat a připravovat tak dítě pro další vzdělávání a život ve společnosti (Koťátková, 2008).

Aby byly potřeby dětí v mateřské škole uspokojeny, mělo by se dítě na vstup do předškolního zařízení připravit. Některé mateřské školy umožňují návštěvy rodičů s dětmi, které ještě do mateřské školy nechodí. Děti si tak postupně zvykají na prostředí MŠ. Další možností je chodit s dítětem na začátku školního roku do třídy, což většinou mateřské školy umožňují. Rodiče by měli počítat s tím, že adaptace probíhá u každého dítěte jinak, měli by dítě podpořit svým kladným postojem k mateřské škole, hovory o prostředí, hračkách, paní učitelkách.

Podle výzkumu provedeném v roce 1995 v Mnichově, jehož výsledky uvádějí Niesel a Wilfried, jsou pro rodiče důležité informace o postupu přijímání dětí do jejich mateřské školy, získávání informací o dítěti a jeho rodině. Důležité jsou faktory, které ovlivňují přivýkání dětí na předškolní zařízení, aby dobře snášely odloučení od rodiny. Předškolní zařízení by mělo mít zpracována kritéria dovršené adaptace dětí na mateřskou školu. V nich by se mělo odrážet, jak předškolní zařízení bere ohled na vývojová stadia dítěte, rozdílný temperament, individualitu dítěte. Při přehnaných nárocích může dojít ke stresu dítěte, je nutné tedy děti nepřetěžovat. Důležitá je zralost dítěte a připravenost na mateřskou školu. Mladší děti se lépe adaptují v heterogenní třídě. Rodiče mají mít možnost si MŠ předem prohlédnout, navštívit ji i s dítětem, seznámit se s prostředím, programem, hračkami. Rodiče se také musí naučit přijmout změnu rolí při vstupu dítěte do předškolního zařízení. Adaptace dítěte je završena, když dítě zvládne sociální integraci, dovede si hrát s dětmi, chodí do MŠ rádo, uplatňuje vlastní iniciativu, akceptuje pravidla skupiny, toleruje přechodné odloučení od rodiny, má kladný vztah k učitelce (Niesel, Wilfried, 2005).

Koťátková uvádí, že *„častěji jsou spokojeni rodiče s mateřskou školou, než její učitelé s rodiči“* (Koťátková in Kropáčková a kol., 2008, s. 37). Může to být dáno i tím, že ve státní a obecní mateřské škole je velký počet dětí na jednu učitelku. Ta pak má méně času i příležitostí s rodiči individuálně hovořit a navázat spolupráci. Často může dojít k nedorozumění mezi učiteli a rodiči z důvodu nedostatečné komunikace. Sociologové upozorňují, že člověk se cítí doma v malé skupině. Podle nich je ideální skupina 7-8 dětí. V takové skupině můžeme brzy vytvořit přehlednou síť vztahů. Je-li skupina příliš velká, pocit důvěrného společenství se u dětí vytvoří teprve postupně a zdlouhavě, důsledkem může být agresivita (Deissler, 1994).

V současnosti, kdy se v okolí větších měst a kolem Prahy potýkáme s nedostatkem míst v mateřských školách vidím úskalí v tom, že se do MŠ dostanou až děti v pozdějším věku. Někde jen 4,5leté a starší (Říčany u Prahy). U mladších dětí tak nemusí být naplněna potřeba identity, pokud nebudou v kontaktu s vrstevnickou skupinou. *„Iniciální krok chápeme pro toto období dětství jako přijetí do nového společenství a*

překonání překážek s tím spojených“ (Koťátková, 2008, s. 62). Deissler upozorňuje, že děti by se měly zavčas naučit zaujímat k osobám, věcem a událostem vždy různé, přiměřené postoje. „*V tomto směru je mateřská škola zvláště vhodnou přípravou pro navazování vztahů*“ (Deisser, 1994, s. 13). Starší děti mají i potřebu otevřené budoucnosti, životní perspektivy a smyslu života, která může být naplněna právě docházkou do mateřské školy, mezi kamarády, kde může dítě uplatnit své schopnosti, zájmy, naučí se prosadit, ale být i ohleduplné, komunikovat a získat kompetence k učení.

Současná mateřská škola se snaží vytvářet nejen vzdělávací podmínky, ale i dobré vztahy mezi pedagogy a rodiči. Začíná se objevovat, že mateřská škola je službou:

- **dítěti**- cílem je nalézat a rozvinout jeho dispozice
- **rodině**- cílem je pomoci se vzděláváním dítěte, rozvoj jeho sociálních dovedností, začlenění do generační skupiny a také pomoci matkám se profesně uplatnit
- **společnosti**- vybavit každého jedince užitečným vzděláním a přizpůsobivostí k životu ve společnosti

(Koťátková in Kropáčková a kol., 2008)

2. Postavení současné rodiny ve vztahu k dítěti

Rodina je nejvýznamnější sociální skupinou, která ovlivňuje dítě. Všichni členové rodiny jsou ve vzájemné interakci, vzájemně se ovlivňují a přizpůsobují, často neuvědoměle. Dítě v rodině získává základní způsoby sociálního chování (Vágnerová, 2005).

Rodina ovlivňuje dítě biologicky i sociálně. Probíhá zde primární socializace, v rodině se odehrává první kontakt dítěte se společností a kulturou. Podle toho, jak rodina s dítětem jedná, jaké k němu zaujímá postoje, jakým citem ho zahrnuje, mu pomáhá zvládat základní vzorce sociokulturního chování a myšlení (Helus, 2007).

Rodina poskytuje dítěti základní zkušenosti, je zdrojem jistoty a bezpečí. Odráží se zde hodnotový systém rodiny. Rozvoj dětské osobnosti ovlivňuje styl rodinné výchovy.

Žijeme v době kulturního pluralismu, v době rozmanitosti ideálů a názorů na výchovu.

Po „*Sametové revoluci 1989*“ k nám začaly častěji proudit výchovné tendence „ze západu“. Bez ohledu na to, jak se osvědčily. V mateřské škole učitelky pozorují, jak se liší jednotlivé způsoby výchovy a nároky na dítě v jednotlivých rodinách.

Řada psychologů upozorňuje na negativní důsledky přílišné volné liberální výchovy.

Pokud rodiče dovolí dítěti dělat si co chce, z dítěte se může stát „malý tyran“, jak uvádí ve stejnojmenné knize J. Prekopová. „*Mají-li děti v životě obstát, musí se cítit v tomto světě dobře. Toho nedosáhnou ovládnutím okolí, ale tím, že se naučí čekat, přizpůsobovat se, snášet porážky, zvládat strach a být solidární s ostatními*“ (Prekopová, 1993, s. 13).

Dítě se cítí bezpečněji, pokud má vytvořena pravidla a rodiče jsou pro něj garantem jistoty. Řeknou mu, co smí a co ne, vysvětlí smysluplně proč. Dítě, které je vychováváno bez pravidel a respektu k rodičům, se cítí nejistě ve své bezbřehé svobodě. Děti si také potřebují prožít své krize, aby byly odolné v příštím životě. Rodiče by jim neměli za každou cenu umetat cestu. Dítě se musí naučit řešit konflikty s vrstevníky,

prohrávat, být samostatné, ale zároveň vědět, kde má oporu (Prekopová, Schweizerová, 1999). Rogge též došel k názoru, že děti potřebují hranice. Přílišná volnost, bez jasně stanovených hranic, nechává dítě s pocitem opuštěnosti a nejistoty. To si pak samo stanoví hranici a testuje, kam až může zajít. Příliš úzké hranice zase mohou dítě zbavit odvahy, potlačit jeho individualitu a seberealizaci (Rogge, 1996).

Zelinková se zmiňuje o názoru M. Montessori, že svoboda je základním požadavkem plnohodnotného vývoje dítěte, ale musí se realizovat v určitých mezích. Svobodné není dítě, které se chová v jakémkoli prostředí tak, jak ho napadne (Zelinková, 1997).

Dnešní rodiny jsou nukleární, nejčastěji s jedním či dvěma dětmi, které mají po materiální stránce všeho dostatek, někdy na úkor času, který rodiče dítěti věnují.

„Protekcionistické tendence ve výchově dítěte v rodinách se v současné době objevují více než dříve. Podobně také tlaky manipulující a tlumící přirozený dětský rozvoj směrem k tomu, aby dítě zvládalo, co rodiče považují za podstatné, aby jim opravdu plnilo jejich představy o fenoménu mít dítě“ (Kořátková, 2008, s. 43).

Na nebezpečí výchovného postoje zvaného protekcionismus upozorňuje též Helus. Zmiňuje se o ofenzivním protekcionismu, kdy rodiče brání dítě za všech okolností před zlým světem, jdou si např. i stěžovat do školy, myslí si, že je jejich dítě chudák. Dítě tím ztrácí způsobilost vyrovnat se s těžkostmi, vzít na sebe zodpovědnost. Spoléhá jen na rodiče, že vyřeší věci za něj. V dítěti tím rodiče vypěstují sklon přijímat složitější životní situace jako rány osudu, nevěřit v lidskou pomoc, solidaritu a dobrou vůli (Helus, 1984).

Někteří rodiče pokládají za nejlepší, pokud bude mít dítě přesně vyplněn den nejrůznějšími aktivitami a kroužky pod vedením profesionálních lektorů. Snaží se, aby dítě již před třetím rokem chodilo na angličtinu, tenis, balet, golf, flétnu a podobně.

„To škodí dětem, protože nadmíru rozdělená výchova prostřednictvím profesionálních vychovatelů je připravuje o něco, co je mnohem důležitější než jakákoli výchova: bezpečí ve stabilním domově prvního řádu u rodičů, kteří se na základě přirozeného sklonu starají, protože je to jejich dítě“ (Brezinka 1992, s. 142).

Vlastnosti rodiny jako sociální skupiny, např. její stabilita, míra koheze, otevřenosti, pružnosti a adaptability, míra její integrovanosti v širším společenství, jsou z hlediska působení na děti velmi významné. Pokud je některá z uvedených charakteristik extrémně vyhraněna, rodina nemůže působit přijatelně a rozvíjet žádoucí vlastnosti u dětí, které v ní vyrůstají. Např. nestabilní, nesoudržná rodina se nemůže stát zdrojem jistoty a bezpečí, příliš rigidní rodina, která nepřipouští žádné změny, bude blokovat rozvoj samostatnosti a sebedůvěry. Matějček poukazuje, že ve výchově často jednáme živelně, spontánně, více podle svého temperamentu než podle pedagogického rozumu. Rodiče a pedagogové si nevšimnou, že za negativním projevem dítěte se skrývá touha zaujmout naši pozornost, jeho žádost o pohlazení. Co je trest pro jednoho, nemusí být trestem pro druhého. Je správné zařídit věci tak, aby je dítě udělalo dobře, a za to je výrazně pochválit. Systém donucovacích prostředků nahradit systémem povzbuzovacích (Matějček, 1994). Místo tělesných trestů doporučuje Prekopová metodu pevného obětí, kdy vzpírající se dítě rodič pevně obejmě, hladí a vytrvá, dokud se dítě neuklidní. Upozorňuje, že tato metoda je zpočátku časově náročná, pevné obětí může trvat i několik hodin. Ze zkušenosti však ví, že si dítě postupně vybuduje intimní

vztah se svými rodiči, kdy vnímá jejich lásku, ale také respektuje jejich pokyny (Prekopová, 1999).

Jako nejvýhodnější se ukázala kombinace rodičovské lásky a disciplíny, tzv. demokratický model. Ten se přenáší i do současné osobnostně zaměřené předškolní výchovy, která uznává dominantní roli rodiny v rozvoji dítěte a otevírá se maximálně spolupráci s rodinou. „*Nebezpečí jednostrannosti a porušení rovnováhy z hledisek rozvoje osobnosti ze sociální i individuální pozice se snaží překonat zaměřením konvergentní. Východiskem konvergentních směrů je osobnostní orientace*“ (Kolláriková, Pupala, 2001).

3. Pohled do minulosti

Postavení dítěte v rodině i jeho společenská hodnota se v průběhu staletí měnily. Zpočátku se dětství nepřikládalo význam, dítě bylo bráno jako malý dospělý. Jeho život byl mnohdy považován za věc. Ve starověkém Řecku a Římě rozhodoval o životě dítěte otec. Myšlenkami o výchově se zabývali starořeční učenci například Sokrates, Platon či Aristoteles. Jejich filosofická díla se však zaměřují na výchovu dospívající mládeže, převážně privilegovaných chlapců z vyšších vrstev.

Platon se ve svém spisu *POLITEIA – Ústava* – zmiňuje o výchově veškeré mládeže z rodin svobodných občanů (tj. hochů i dívek) a ve státní škole již od předškolního věku. Cíl výchovy vidí v přípravě řádných občanů. Hlavní důraz klade na výchovu rozumovou, tělesnou, estetickou a mravní. Učení má probíhat formou hry a zábavy. Výchovou řemeslníků a rolníků se v *Ústavě* příliš nezabývá, věnuje se strážcům a vládcům. Ve své utopistické vizi dokonalého státu předpokládá, že spojení muže a ženy by bylo jen za účelem plození dětí a jen s vybranými partnery, které určí vládci. Děti by měly být od narození vychovávány státem ve zvláštních výchovných domovech. Jakmile ženy porodí děti, jsou matkám odebrány a vládci lepší děti dají chůvám a defektní odstraní (Platon, 2005). Když Platon poznal nereálnost svého ideálu státu, v pozdějších spisech již uznával výchovu v rodině. Dále však upozorňoval, že „*výchovu nelze zavřít do stěn příbytků a domácností, do společenství úzce rodinného, nýbrž výchova by měla být prostředkem jak k nápravě politické krize, tak ke kulturotvorným zřetelům vůbec*“ (Platon in Palouš, 1991, s. 59.).

V období humanismu se začalo přistupovat k dítěti vstřícněji. Jan Amos Komenský (1592–1670) ve svých dílech upozorňoval na specifické potřeby dětí. Poprvé v dějinách myšlení o výchově odůvodnil nutnost systematické předškolní přípravy a to ve dvanácti kapitolách „*Informatoria školy mateřské*“. Tento spis byl určen matkám, které vychovávají děti předškolního věku a měly by je rozvíjet po stránce jazykové, estetické, duševní i tělesné. Velký význam přikládá Komenský hře, která je pro děti přirozená. „*V očích Komenského jsou děti nejdražšími klenoty, nejcennějším darem, nejnadějnějším příslibem a hlavně největším bohatstvím, které lidská společnost má*“ (Opravilová, 2003, s. 141).

Teprve ve druhé polovině 18. století dostal pojem dětství konkrétní obsah. Děti a jejich matky se dostaly do zorného pole populacionistů, státníků, lékařů, pedagogických myslitelů. V dávné minulosti patřily do rodiny nejen rodiče, děti, prarodiče, ale mnohdy

i čeledíni s děvečkami a služebnictvo. Výchově v rodině se nepřikládal význam (Lenderová, Rýdl, 2006).

Na začátku 19. stol. bylo běžné, že děti ze středních vrstev byly vychovávány na venkově a rodiče je viděli jen zřídka. K novorozencům se najímaly kojné, které přebíraly péči o dítě. Rodiče si běžně nevytvářeli citové pouto k dítěti, jako je tomu dnes. Byla to zřejmě i obrana před vysokou dětskou úmrtností. Dítě se stává takovým problémem, jaký z něj dělají poměry, v nichž žije (Helus, 1984).

Dříve se rodiče příliš neupínali na své děti. Matkám často zůstával na konci života plného porodů prázdný dům a prázdný klín. Rodiny a partnerské vztahy vznikaly z rozumu a majetkových poměrů. Partneři byli k sobě citově chladní a spojoval je pouze majetek, stav a děti (Možný, 1990).

Nové pojetí dětství předznamenalo roku 1762 vydání Rousseauova Emila. Život dítěte určovala celá řada faktorů: úroveň hygieny, výživa, spánek, křest a úvod do rodiny. Mezi sourozenci panovala hierarchie, děti rodičům vykaly. Musely respektovat otce, který měl hlavní slovo. Zviditelňování citů patřilo až k 20. století. Nejvíce traumatizovány byly nemanželské děti, které se tak ocitly na okraji společnosti.

S průmyslovou revolucí nastala potřeba velkého množství pracovníků, a tedy i žen v továrnách. Vznikla nutnost řešit péči o děti předškolního věku institucionálně. Od druhé poloviny 18. století se začaly zřizovat opatrovny pro děti. Ve většině institucí byl kladen důraz především na poslušnost, pokoru, schopnost přizpůsobit se společenskému požadavku umět pečlivě a trpělivě pracovat (Oprailová, 2003).

V Čechách byla první opatrovna založena roku 1832 Na Hrádku v Praze vedená vynikajícím pedagogem Vlastimilem Svobodou. Ve svém spisu „Školka“ předkládá propracovaný systém počátečního vzdělávání, včetně základů čtení, psaní a počítání.

Vznik institucí pro předškolní výchovu je spojován s činností německého pedagoga Fridricha Fröbela, který v letech 1840–1850 zakládal první mateřské školy a označoval je „*Kindergarten*“ (Průcha, 2006).

Skutečná historie mateřských škol začíná školským zákonem z roku 1869, který umožnil, aby při obecných školách vznikaly školy „*pro opatrování, vychovávání a vyučování dětí, ve škole ještě nepovinných*“ (Oprailová, 2003).

V Čechách byla první mateřská škola otevřena v Praze u sv. Jakuba roku 1869. Říšský zákon ze 14. 5. 1869 legalizoval název mateřská škola a zahrnul ji do zákonné normy. Po něm následovalo „*Vynesení c. k. ministerstva vyučování ze dne 22. 6. 1872 č. 4711 ve příčině škol mateřských a ústavů jim příbuzných*“, které ovlivňovalo práci mateřských škol až do konce tzv. první republiky. Hlavním cílem byla příprava dítěte na vyučování formou cvičení těla, smyslů a přiměřeným pěstováním ducha. Jakékoli školské vyučování se však zakazuje.

20. století pak lze nazvat stoletím dítěte. Švédská spisovatelka E. Keyová vyzvala veřejnost stejnojmenným spisem „*Století dítěte*“, aby se proklamovala práva dítěte po celém světě (Lenderová, Rýdl, 2006). Mezi další představitele pedagogických teorií z 18.–20. století patří J. H. Pestalozzi, J. F. Herbart, L. N. Tolstoj, M. Montessori, J. Deset, A. S. Makarenko. V českém prostředí se výrazně zapsali do dějin představitelé reformní pedagogiky ve 20.–30. letech 20. století O. Chlup, V. Příhoda, J. Uher (Průcha, 2006). Počátek 20. století objevil dětství v celé šíři, z hnutí za novou výchovu vzešla současná osobnostně orientovaná výchova.

3.1 Situace v předškolním vzdělávání před rokem 1989.

Po vzniku Československa vypracovala I. Jarníková v roce 1927 „*Osnovy pro mateřské školy a Výchovný program mateřských škol*“. Vyvrcholením reformních snah z období mezi dvěma světovými válkami a úsilí o kurikulum byly „*Výchovné osnovy pro mateřské školy hlavního města Prahy*“ z roku 1938.

Reformní úsilí přerušila druhá světová válka. S. Vrána se pokoušel ve svém sborníku „*Česká mateřská škola do nového období*“ zdůraznit požadavky individuálního rozvoje dítěte, ale tuto snahu již přerušil nástup jednotné výchovy po roce 1948 orientovaný na sovětskou pedagogiku.

V socialistickém Československu byla východiskem sociocentrická výchova, která vychází z upřednostnění zájmů společnosti a potřeb instituce před individuálními požadavky a schopnostmi dítěte.

Mateřská škola do roku 1989 představovala důležitý nástroj pro dosahování společenských cílů, které byly preferovány často před zájmy dítěte (Šmelová, 2005).

Kolektivně stanovené cíle byly především zaměřené na dosažený věk a školní metody práce v jednotné mateřské škole (stav mezi lety 1948–1990) (Koťátková, 2008).

Mateřské školy pracovaly podle jednotného programu „*Program výchovné práce pro jesle a mateřské školy*“, kde cílem výchovy bylo utváření všestranně harmonicky rozvinutého dítěte v socialistické společnosti v duchu ideových principů socialismu v dialektické závislosti na úkolech i podmínkách jeho budování a obrany. V 70. letech 20. století se ještě prohloubila potřeba zvýšit ideově politické zaměření předškolní výchovy jako významného ideologického prostředku, který je uvědoměle využíván ve prospěch rozvoje socialistické společnosti a jejích zájmů při výchově mladé generace (Opravilová, 2003).

Ve vztahu mezi rodinou a mateřskou školou převažovala autorita instituce, kterou je nutno respektovat. Pokud se dítě vymylo z běžné normy a požadavků (talentované děti či naopak postižené), stát si nárokoval právo rozhodovat, jak budou tyto děti vzdělávány.

V socialistické mateřské škole byla komunikace s dítětem autoritativní a manipulující. Program byl jednotný, zaměřený na přesné dodržování učebního plánu. Převažovala frontální práce ve věkově homogenních skupinách.

Nutno poznamenat, že v tomto období vznikly i dobře propracované metodiky k jednotlivým vzdělávacím oblastem. Často však byly uplatňovány necitlivě bez přihlídnutí k individuálním zvláštnostem a potřebám dítěte. Žádoucí bylo utvářet průměrného občana, který se „hodí“ do socialistického zřízení.

3.2 Statistický pohled – kolik bylo mateřských škol a jeslí před rokem 1989

Podle grafu z databáze Českého statistického úřadu (příloha č. 2) je patrné, že od roku 1945 počet dětí v jeslích i mateřských školách dramaticky stoupal. Po druhé světové válce vzrostl počet dětí v mateřských školách z necelých 100 000 až na 480 000 dětí umístěných v mateřských školách v roce 1980. U jeslí byl nárůst pomalejší, ale též

vidíme, že z minimálního počtu míst kolem roku 1948 dosahoval počet dětí v jeslích roku 1985 kolem 90 000.

Křivka nejvíce strmě stoupá od roku 1970, kdy došlo k populační explozi tzv. „Husákových dětí“. „Husákův režim se zoufale snažil získat legitimitu a znovu přidal na délce mateřské dovolené. Populace, znechucena dusnou atmosférou probíhající „normalizace“, se stáhla do rodin. Nastala jedna z největších populačních vln v české demografické historii“ (Možný, 2002, s. 23).

Po roce 1980 pak počet dětí v mateřských školách i jeslích opět klesá. Pokles je patrný až do roku 1990.

4. Situace v předškolním vzdělávání po roce 1989

Hlavním problémem ve vývoji naší společnosti po roce 1989 byla přílišná rychlost privatizace na úkor transformace institucí (Mlčoch, Machonin, Sojka, 2000).

„Na rozdíl od ekonomické reformy s jasně formulovanou vizí postrádala vzdělávací reforma jednoznačné východisko v podobě ucelené vzdělávací politiky“ (Spilková, 2005, s. 15).

Zpočátku tak došlo k nejasnostem mezi mateřskými školami, jak chápat porevoluční uvolnění nepružných pravidel a nevyhovujících programů. Chyběla jasná koncepce z Ministerstva školství, a to si někteří pedagogové vysvětlovali tím, že budou nad dětmi pouze dohlížet, nebo objednájí do mateřských škol lektory specializující se na činnosti, které do té doby nebyly obvyklé (např. výuka cizích jazyků, hra na flétnu, keramika, různé sportovní kroužky).

V návaznosti na společensko-politické změny se však po čase mateřské školy zorientovaly a obrátily na cíle „k dítěti a jeho individuálním potřebám citovým, socializačním a vzdělávacím. Otevřely svou práci rodinám a uvolnily prostor pro vstup alternativních směrů do našeho výchovně vzdělávacího působení“ (Koťátková, 2008, s. 83).

Současné mateřské školy mají základ v humanistických teoriích pedagogiky a psychologie, které ovlivňují školní praxi ve světě od 20. let a 60. let minulého století, ale u nás z politických důvodů nemohly být uskutečňovány.

„Osobnostní orientace, jak se často toto směřování nazývá, má výchozí základ v individualizovaném výchovně-vzdělávacím zaměření. Důležité místo v práci učitelek má pedagogická diagnostika, zjišťující co dítě zná a potřebuje a s tím je spojena nabídka, která vzbuzuje zájem a chuť učit se a přirozeně umožňuje nové poznatky začleňovat k těm, které si již dítě osvojilo“ (Koťátková, 2008, s. 128).

V souladu s novými principy kutikulární politiky, zformulovanými v Národním programu rozvoje vzdělávání v ČR (tzv. Bílé knize) a zakotvených v zákoně „O předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání“, se do vzdělávací soustavy zavedl nový systém kutikulárních dokumentů (RVP, 2005). Současné mateřské školy mají za povinnost zpracovávat vlastní vzdělávací programy, které vychází z „Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání“.

Systém se uvolnil i pro další alternativní mateřské školy. „Termín alternativní škola pokrývá všechny druhy škol (soukromé i státní, veřejné), které mají jeden podstatný rys: odlišují se od hlavního proudu standardních (běžných, normálních) škol určité vzdělávací soustavy. Odlišnost může spočívat ve specifických obsahu vzdělávání,

organizace a metod výuky, hodnocení vzdělávacích výsledků žáků aj.“ (Průcha a kol., 2003).

4.1 Waldorfská mateřská škola

Jedním z alternativních směrů je **mateřská škola waldorfského typu**, která byla poprvé založena roku 1919 ve Stuttgartu. Filosofickým základem této mateřské školy je antroposofie, kterou vymyslel Rudolf Steiner (1861–1925). Má základ v moderním vědeckém způsobu pozorování světa a je rozšířena o poznání duševní a duchovní skutečnosti. Antroposofie je přirovnávána k potravě, kterou potřebuje přijímat naše duše, abychom rozvíjeli svůj potenciál uvědomit si své mystické zážitky. Člověk má materiální a idealistický základ. Hlavním pilířem je respekt k rozvíjení osobnosti člověka na základě přirozeného psychického vývoje, estetické vnímání krás světa a splynutí s přírodou. Opírá se o poznatek, že člověk v životě prochází sedmiletými vývojovými cykly. V prvním sedmiletí, do výměny zubů, je dítě v zajetí smyslových vjemů, schopnost identifikace je v této fázi největší. Dítě reaguje jako smyslový orgán (Hradil, 2002).

Základní myšlenkou je, že lidské vědění nejsou informace, ale zkušenost. Duševní vývoj dítěte je závislý na tělesném vývoji, jednání malého dítěte je vázáno na smyslové vjemy (co slyší, co vidí, čeho se dotýká), dítě má potřebu napodobovat, co ho u druhých zaujalo. V prvních sedmi letech mají děti dar vcítění se do činnosti a výrazových prostředků lidí. Vychovateli jsme ne tím, co dětem říkáme, ale tím, co před dětmi každodenně děláme. Autoritu si ponecháme až po sedmém roce věku dítěte (Koťátková, 2008).

Obsahem práce je zejména převládající učení přímou činností, hrou, prací a prožitkem. Učitelka práci nevysvětluje, ale začne sama pracovat. Děti malují vodovými barvami nebo modelují včelím voskem. Důležitou roli hraje používání pohádkových příběhů, zpěv a eurytmie. Významná je volná hra a tvůrčí fantazie. Důležitý je rytmus dne, svátky a tradice.

Třídy jsou věkově smíšené, učitelky jsou vzdělávány v seminářích waldorfské pedagogiky (Gruneliusová, 1992). Při stavbě školy je vycházeno z typického architektonického prvku šestiúhelníku nebo kruhového půdorysu. Vybavení nábytkem, doplňky, pomůckami a hračkami je z přírodních materiálů. Návaznost mateřské školy s tímto programem je umožněna ve waldorfské základní i střední škole.

Waldorfská mateřská škola si klade za cíl:

- Vytvořit takové prostředí s takovými lidmi, aby se dítě mohlo přirozeně projevovat a mělo stálou příležitost k napodobování.
- Koncipovat práci tak, aby byly děti spoluúčastny na veškerém dění. Důležitý je citový prožitek ze společného konání a ze své spoluúčasti. Probouzet u dětí zájem, rozvíjet představy a budovat pojmy.
- Vedení mateřské školy propojit s rodiči a umožňovat jim podílet se na aktivitách dětí a spolupracovat na jejich výchově.

4.2 Mateřská škola Marie Montessori

Další rozšířenou alternativou je mateřská škola **Marie Montessori** (1870–1952), která uplatňovala své pedagogické principy v Římě, kde roku 1907 založila „*Casa di Bambini*“. Od té doby pracovala na teoretických podkladech pro výchovu sociálně ohrožených dětí, mentálně postižených i zdravých. Věnovala se i praktické vybavenosti tříd a navrhla pomůcky, které dítě rozvíjí. Jejím mottem je „*Pomoz mi, abych to dokázal*“.

Základními myšlenkami jsou odpoutání se od školských praktik a vycházení z vnitřních zdrojů dítěte, umožnit svobodný rozvoj dítěte s dostatkem podnětů. K dítěti přistupovat celistvě a neoddělovat tělesné, emoční, společenské, estetické a poznávací potřeby dětí. Respektovat specifika dětství, učitel je pozorovatel a citlivý pomocník. Senzitivní fáze ve vývoji dítěte mají doplňovat příslušné rozvíjející se činnosti, didaktický materiál musí být promyšlený, rozmanitý a podnětný, dovolující samostatnou práci dítěte. Důležité je vzbudit u dětí pozornost a respektovat ji. Dalšími myšlenkami jsou svoboda iniciativy a volby, respekt k sobě i k ostatním, k prostředí a životu. Montessoriová hovořila o fenoménu polarizace pozornosti, kdy je dítě na dlouhou dobu zaujato činností a vnitřně se rozvíjí.

Mateřská škola Marie Montessori si klade za cíl:

- Pomoci dítěti rozvíjet se ve svobodnou osobnost na základě samostatnosti a vlastní činnosti.
- Citlivě rozpoznávat senzitivní fáze dítěte a respektovat jeho iniciativu, svobodnou volbu a vlastní tempo.
- Vytvořit podmínky a připravit nabídku přiměřených cvičení, pomůcek a materiálu.

Obsah práce s dětmi především spočívá v základu mezinárodně vytvořených osnov. Originálně vytvořené prostředí třídy umožňuje zkoumat a učit se nezávisle na druhých, podle svých dispozic a zájmů. Dítě se rozvíjí používáním autodidaktického materiálu, který je uspořádán od nejjednoduššího ke složitějšímu. Seskupení dětí ve třídách je různého věku, na tyto alternativní mateřské školy navazují i základní školy (Koťátková, 2008; Průcha, 2001; Opravilová, 2005; Zelinková, 1997).

4.3 Program Začít spolu a Mateřská škola s programem podpory zdraví.

Dalšími u nás rozšířenými programy jsou **Začít spolu**, známý ze zahraničí pod názvem Step by step, napomáhající integraci emigrantů z různých zemí. Tento program vychází ze současných psychologických teorií, vychází z pedagogickým přístupem je konstruktivismus s principy individualizovaného učení.

Program Začít spolu si klade za cíl:

- Zabezpečit individuální vzdělávání, respektování volby dítěte.
- Vytvořit a využít speciálně vytvořené prostředí – centra aktivit.

- Dosažení samostatnosti dětí.
- Spolupráce s rodinou na aktivitách ve třídě
- První mateřské školy s tímto programem byly v ČR akreditovány v roce 1994 (Koťátková, 2008).

Rozšířenou alternativou je **Mateřská škola s programem podpory zdraví**. Hlavní filosofickou myšlenkou je to, že zdraví je všeobecně uznávanou hodnotou. Současné pojetí zdraví klade důraz na souvislosti, je výsledkem zdraví tělesného, duševního a duchovního. Psychická pohoda dítěte se odráží i na jeho zdraví. Proto mají být jeho potřeby během dne uspokojeny, má mít dostatek času a prostředků pro volnou hru, možnost spontánního pohybu, zvládání emocí. Mateřské školy zařazené do tohoto programu by měly spolupracovat se základní školou, rodiči i mezi jednotlivými zaměstnanci. Důležité je respektování pravidel, na kterých se učitelka s dětmi dohodne. (Havlínová, 1998, Koťátková, 2008).

Program podpory zdraví si klade za cíl:

- Přispívat k tvorbě podmínek pro tělesnou, duševní a společenskou pohodu dítěte.
- Přispívat k výchově ke zdravému životnímu stylu, pěstovat vhodné dovednosti a návyky, odolnost vůči stresům.

Dalšími u nás méně rozšířenými alternativami jsou Daltonská mateřská škola, která původně vznikla v USA, nebo Freinetovská mateřská škola, která vznikla ve francouzském prostředí.

4.4 Optimalizace sítě mateřských škol

Po „*Sametové revoluci*“ byl významný i vznik pedagogických center v krajských městech, která mají vzdělávat učitelky podle regionálních potřeb, je větší dostupnost pedagogické literatury.

Režim se v mateřských školách uvolnil ve prospěch dětí a jejich potřeb, otevřel se prostor pro integraci dětí se zdravotním postižením. Pedagogové mají více možností v profesní přípravě (Koťátková, 2008).

Po roce 1989 klesal počet dětí v mateřských školách. Zpočátku to bylo dáno stále nižší porodností, kdy v průběhu devadesátých let nejvýrazněji klesla porodnost nejmladších žen. V roce 1989 byl počet živě narozených dětí kolem 139 000, naproti tomu například v roce 1974 dosahoval počet živě narozených dětí až ke 190 000 (Možný, 2002).

Obce se tedy začaly přizpůsobovat tomuto trendu a část mateřských škol, zejména na sídlištích, jejichž populace stárla, zrušily.

Jak dokazují statistické údaje v roce 1989 bylo 7 328 mateřských škol v České republice, v roce 2008/09 už jen 4 694 (www.czso.cz).

V poslední době se však ukázalo, že počet dětí začal opět narůstat. Je to způsobeno zejména porodností silných ročníků ze 70. let 20. století. „*Podíl třicetiletých žen, které*

dosud neměly dítě, stoupl mezi lety 1990 a 2000 z 6 procent na 18; v jednom desetiletí vzrostl tedy na více než trojnásobek“ (Možný, 2002, s. 27).

V současnosti prochází mateřskými školami v České republice více než 85 procent dětí z ročníku. Zařazuje nás to do lepší třetiny vyspělých zemí (Možný, 2002).

Díky zrušeným mateřským školám se nyní potýkáme s problémem nedostatku míst pro děti předškolního věku, zejména pro děti 3 – 4leté.

Opět se zvyšuje počet dětí ve třídě, což může negativně ovlivnit možnost individuálního přístupu a kvalitu osobnostně sociálního rozvoje dětí. Stát také nepřispívá na děti v posledním roce před nástupem do ZŠ, které mohou chodit do MŠ zdarma, ale rozdíl musí dopláct obec nebo ostatní rodiny. Mateřské školy se tak opět potýkají s nedostatkem finančních prostředků.

Koťátková uvádí výsledky průzkumu, kde učitelky mateřských škol odpovídaly na otázku: **Jaké jsou charakteristické rysy současné mateřské školy?** Učitelky nejčastěji uváděly, že MŠ pracuje tvořivě s podnětnou a pestrá nabídkou, spolupracuje s rodiči, je vstřícná, svobodná, autonomní. Vychází z potřeb dítěte, je přístupná a otevřená veřejnosti i dětem. Pracuje s dětmi individuálně, vytváří klid a pohodu.

Jako negativa učitelky MŠ uváděly, že je v současné mateřské škole mnoho administrativy a má velký počet dětí ve třídě. Objevilo se i problematické ekonomické zabezpečení, náročnost na řízení, nedoceněnost společností i absence mužského vzoru (Koťátková, 2008).

„Mateřské školy jsou v současné době otevřené rodičovské veřejnosti“, rodiče mají možnost mateřskou školu navštěvovat po dobu adaptace jejich dítěte, nebo při různých příležitostech. „Pro rodiče má tato návštěva i další význam – umožní jim vidět dítě v jiném než domácím prostředí. Často se totiž stává, že dítě se jinak chová doma a jinak mezi vrstevníky v mateřské škole. Rodič má také možnost porovnat úroveň svého dítěte s ostatními, což mu pomůže nalézt odpověď na některé otázky týkající se výchovných problémů“ (Kropáčková, 2008, s. 44).

5. Vznik soukromých subjektů v předškolním vzdělávání

Ze statistických průzkumů vyplývá, že individuální placené hlídání dětí využívá v ČR pouze 1–2 % rodičů s předškolními dětmi, a to zejména z důvodu finanční nedostupnosti (www.socioweb.cz/index.php?disp=temata).

Situace je však velice odlišná v různých místech naší republiky. Poptávka po soukromých zařízeních stále stoupá v okolí větších měst, jejichž obyvatelstvo má větší kupní sílu a také potřebu umístit své děti do předškolního zařízení, kterých je ze strany obcí či krajů nedostatek.

V současné době je nabídka soukromých zařízení zajišťujících péči o předškolní děti velice pestrá. Soukromé „školky“ se často předhánějí v nabídce nejrůznějších aktivit pro děti. Legislativa je v této oblasti bohužel příliš liberální, předškolní zařízení si může otevřít téměř každý i bez příslušného pedagogického vzdělání.

Pokud není zařízení zapsáno do rejstříku škol, nemusí se řídit „Školským zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání“ a „Rámcovým vzdělávacím programem“, který je závazný jen pro zařízení,

kteřá jsou zapsána v rejstříku škol. V RVP jsou popsány optimální podmínky předškolního vzdělávání. Pokud je soukromé předškolní zařízení vedeno nebo provozováno nezkušenými a neznalými osobami, může dojít k ohrožení dětí.

Někteří majitelé soukromých mateřských škol si uvědomují rizika nedostatečné kontroly pedagogických i programových kvalit těchto zařízení, jak se o tom zmiňuje ředitelka pražské soukromé školky Zeměkoule: „*Zajímala jsem se o to, zda ministerstvo školství bude nějak kontrolovat nebo sledovat činnost soukromých mateřských škol a byla jsem zaskočena tím, že se o ně nikdo kromě hygienické kontroly nestará. Školku by si takhle mohl založit kdokoli a dělat tam cokoli, mít program, který nestojí vůbec na ničem*“ (Zemanová, E., in *Informatorium*, 2009, roč. 17, č. 3, s. 14).

Podle průzkumu, který zveřejnila Šmelová v časopisu *Pedagogická orientace*, se většina rodičů domnívá, že dosažená úroveň vzdělávání pedagoga má významný vliv na kvalitu pedagogické práce. Zároveň však podotýkají, že titul nestačí, pokud nebude mít učitelka děti ráda. Dnešní rodiče považují mateřskou školu za důležitou instituci, která by se měla spolupodílet na výchově a celkovém rozvoji jejich dítěte a dítě připravit na vstup do školy. Měla by být pro dítě přitažlivou, a to z pohledu pěkného vybavení, svými aktivními nabídkami, bohatým socializačním prostředím, v němž dítě prožívá pocit štěstí a uspokojení. Mateřská škola by měla zajišťovat všestranný rozvoj dítěte. Učitelky by měly být odbornice na předškolní vzdělávání se středoškolským, popřípadě vysokoškolským vzděláním (Šmelová, 2005, s. 52–57).

5.1 Přehled požadavků na vznik různých předškolních zařízení

Právní úprava mateřských škol, resp. Předškolního vzdělávání, je obsažena především v „*ust. § 33 až 35 Zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání*“, ve znění pozdějších předpisů (Školský zákon), který upravuje cíle a organizaci předškolního vzdělávání. Dle „*ust. § 8 Školského zákona*“ mohou být mateřské školy zřízeny jako školské právnické osoby nebo příspěvkové organizace krajem, obcí a dobrovolným svazkem obcí, jehož předmětem činnosti jsou úkoly v oblasti školství, dále Ministerstvem školství mládeže a tělovýchovy, Ministerstvem obrany, vnitra a spravedlnosti a zahraničních věcí při diplomatické misi nebo konzulárním úřadu České republiky jako součást těchto úřadů.

Mateřské školy mohou dále zřizovat registrované církve a náboženské společnosti, kterým bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštního práva zřizovat církevní školy, ostatní právnické nebo fyzické osoby zřizují školy a školská zařízení jako školské právnické osoby nebo jako právnické osoby podle zvláštních právních předpisů, jejichž předmětem činnosti je poskytování vzdělávání nebo školských služeb podle tohoto zákona. Dotace soukromým školám upravuje „*Zákon č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením*“. Podrobnosti o provozu a organizaci mateřské školy jsou upraveny „*Vyhláškou Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání*“, ve znění pozdějších předpisů.

Podmínky stravování jsou upraveny „*Vyhláškou Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy v dohodě s Ministerstvem zdravotnictví č. 107/2005 Sb., o školním*

stravování“, ve znění pozdějších předpisů. Hygienické požadavky na prostory a provoz zařízení mateřských škol jsou stanoveny „Vyhláškou č.410/2005 Sb. o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých“.

Zřizovatelé soukromých předškolních zařízení se řídí „Zákonem č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání“ (Živnostenským zákonem). Jedná se o volnou živnost, obor činnosti č. 72 „Mimoškolní výchova a vzdělávání, pořádání kurzů, školení, včetně lektorské činnosti“ dle přílohy č. 4 citovaného zákona. Jelikož se jedná o již zmiňovanou volnou živnost, **nemusí uchazeč o toto živnostenské oprávnění splňovat patřičnou odbornost**, jak je tomu v případě vázané živnosti „Péče o dítě do tří let věku v denním režimu“. Hygienické požadavky na prostory a provoz jsou upraveny „Vyhláškou o hygienických požadavcích“.

Pokud má takto zřízená mateřská škola dostávat dotace ze státního rozpočtu na provoz a mzdy pracovníků, musí být zapsána v tzv. rejstříku škol, vedeném ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Mateřské školy, které v registru nejsou zapsány, si prostředky na svůj provoz musejí opatřit samy, a tedy vystačit si s příjmy ze školného. K zápisu do školního rejstříku musí žadatel mimo jiné přiložit kladné závazné „stanovisko orgánu ochrany veřejného zdraví a stavebního úřadu dle ust. § 147 odst. písm. h) Školského zákona“, ze kterých vyplývá, že příslušné prostory lze užívat pro navrhovaný účel, včetně údaje o nejvyšším počtu osob, které lze v těchto prostorách vzdělávat nebo jim poskytovat školské služby (www.mpsv.cz/cz/cs/4).

Ze své zkušenosti musím poznamenat, že splnění norem „orgánu veřejného zdraví“ pro kladné stanovisko k zařazení do rejstříku škol je velmi finančně náročné a soukromá předškolní zařízení, která zahajují svou činnost, často nejsou schopna z finančních důvodů těmto přísným normám dostat, protože vznikají většinou v již postavených vilkách, jejichž možnosti úpravy jsou omezené (počet záchodů a umyvadel na děti, určená hrací a venkovní plocha, skladovací prostory, měření osvětlení jednotlivých prostor atd.).

Výstavba nové mateřské školy, která by splňovala přísná kritéria, je tak náročná, že v poslední době bylo postaveno minimum obecních i soukromých mateřských škol.

Starší obecní mateřské školy také nesplňují některé hygienické požadavky, zejména týkající se hracího prostoru a zahrady, ale na rozdíl od nově vznikajících předškolních zařízení jsou jim udělovány výjimky (př. MŠ Janovského na Praze 7). Naproti tomu je udivující benevolence ze strany živnostenského úřadu, pokud se jedná o vydání živnostenského listu „Mimoškolní výchova a vzdělávání“!

O nedostatečném požadavku kvalifikace v oblasti živnostenského podnikání se zmiňují i zástupci profesních pedagogických organizací (Asociace předškolní výchovy, Společnost křesťanských mateřských škol, Český výbor OMEP, Moravský svaz předškolní výchovy a Společnost pro předškolní výchovu), kteří vydali prohlášení k připravovanému prorodinnému balíčku Ministerstva práce a sociálních věcí a rozeslali je na MPSV ČR, MŠMT ČR, Parlament ČR, Poslaneckou sněmovnu, výboru pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu atd. „Oblast živnostenského podnikání jako služba péče o děti je vzhledem k závažnosti výchovy a vzdělávání dítěte od 3 let

stanovena velmi vágně. Živnost Mimoškolní výchova a vzdělávání by měla být živností, která je vázána na určitý stupeň pedagogického vzdělání“ (Informatorium, 2009, s. 5).

5.2 Současná situace v péči o děti do 3 let (jesle)

V současné době lze umístit do jeslí jen zhruba 3 % z celkového počtu dětí, které mohly být v jeslích umístěny na konci 80. let. V celé České republice je totiž v současnosti pouze 54 jeslí a v nich jen 1 671 míst pro děti (www.socioweb.cz/index.php?disp). Jesle jsou zdravotnická zařízení (nejde tedy o školu ani školské zařízení podle „Zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání“, ve znění pozdějších předpisů) a věcně spadají pod resort Ministerstva zdravotnictví. Právní úprava jeslí je v současné době obsažena v „ust. § 11 odst. 3 písm. d) Zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu“, ve znění pozdějších předpisů (zákon o péči o zdraví lidu), které stanoví, že zaopatření v jeslích je poskytováno za plnou nebo částečnou finanční úhradu. Dále jde o „ust. § 38“ téhož zákona, které jesle vedle kojeneckých ústavů a dětských domovů zařazuje mezi zvláštní dětská zařízení léčebně preventivní péče, která pečují o všestranný rozvoj dětí ve věku do tří let.

O jeslích se zmiňuje i „Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví“, ve znění pozdějších předpisů (zákon o ochraně veřejného zdraví), konkrétně jeho „ust. § 50 a § 98“, která stanoví, že jesle mohou přijmout pouze dítě, které se podrobilo stanoveným pravidelným očkováním, má doklad, že je proti nákaze imunní, nebo se nemůže očkování podrobit pro trvalou kontraindikaci a že povinnosti uložené podle tohoto zákona jeslím, jakož i dalším organizačním složkám státu, kraje nebo obce, pokud nejsou právníckými osobami, plní jejich zřizovatel. Jesle mohou být zřízeny jako územní nebo závodní či společné.

Hygienické požadavky na prostory a provoz jeslí nejsou v současné době upraveny závazným právním předpisem, neboť „Vyhláška č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých“, ve znění pozdějších předpisů (vyhláška o hygienických požadavcích) se na fungování jeslí nevztahuje. Závazným právním předpisem nejsou upraveny ani požadavky na kvalifikaci a počet personálu pečujícího o děti, ani obsah péče o děti v jeslích. Vychází se tedy z platných metodických pokynů Ministerstva zdravotnictví pro tuto oblast.

V soukromé sféře je aplikován požadavek na vzdělání podnikatele, neboť se jedná o vázanou živnost „Péče o dítě do tří let v denním režimu“ dle přílohy č. 2 Zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání“, ve znění pozdějších předpisů (zákon o živnostenském podnikání) (www.mpsv.cz/files/clanky/5898/komplet-balik.pdf).

„Nová úprava třírychlostní rodičovské dovolené směřuje k tomu, aby rodič pečující o dítě měl možnost nastoupit do práce dříve, tedy již za dva roky po narození dítěte. Na to však není připraven systém zařízení péče o děti“ (Gender Studies, 2007, s. 2).

Podle psychologů je nejlepším místem pro výchovu dětí do 3 let rodina. Ekonomický tlak na rodinu však nutí rodiče jít do práce co nejdříve. Mnoho žen je také tlačeno rozvodovou statistikou a nutností zajistit větší příjem dětem, o které pečují. „*Tříleté výpadky (převážně) žen z pracovního procesu jejich hodnotu na pracovním trhu dále snižují. I proto se zdá současná rodinná politika, která není schopná zajistit dostatek míst v jeselských či jiných zařízeních péče o děti do tří let, a znemožňuje tak rychlejší návrat rodičů po rodičovské dovolené na trh práce, zoufale krátkozraká* (Gender Studies, 2007, s. 4).

Podle pilotního šetření projektu zaměřujícího se na jesle uváděla více než polovina respondentek, že zatím o využití jeslí neuvažovaly. Využívají jiné formy hlídání, nejčastěji u příbuzných a známých. Dotazované se však přikláněly k názoru, že jesle jsou potřebným zařízením, měly by být dostupnější a mělo by jich být víc (Gender Studies, 2007).

5.3 Zkušenosti ze zahraničí se soukromými předškolními zařízeními

Preprimární vzdělávání je podle „*Mezinárodní normy pro klasifikaci vzdělávání*“ označováno úrovní ISCED 0, která zahrnuje různé druhy vzdělávacích programů určených pro děti předškolního věku (Průcha, 2006).

Ve většině evropských zemí je předškolní vzdělávání realizováno mimo povinnou školní docházku. Výjimkou je Lotyšsko a Lucembursko, kde jsou poslední dva roky povinné. Jeden rok předškolního vzdělávání je povinný v Maďarsku a Nizozemí. Obvykle do mateřské školy nastupují děti 3–4leté, ale v řadě zemí (Belgie, Estonsko, Španělsko, Litva, Lotyšsko, Slovensko, Švédsko, Island) nastupují i děti mladší. Předškolního vzdělávání se v některých zemích účastní i starší 7 leté děti (Dánsko, Finsko, Švédsko, Polsko, Estonsko, Španělsko, Litva, Lotyšsko, Slovensko, Švédsko). Na druhou stranu, v některých zemích (Malta, Spojené království) předškolní vzdělávání končí v pěti letech nebo i dříve (Kalous, Veselý, 2006).

Většina institucí, ve kterých je realizováno předškolní vzdělávání, je součástí školské soustavy dané země; docházka do nich je dobrovolná a současně v mnoha státech doporučena. Ve většině států je mezi hlavními cíli přímo uvedena příprava dítěte na vstup do základní školy (Kropáčková, 2008, s. 46).

Zakladatel prvních mateřských škol v Německu *Fridrich Fröbel* (1782–1852) je nazýval „*Kindergarten*“ a tento termín se rozšířil do řady jazyků, především do angličtiny. Tento název se stal oficiálním termínem označující instituci pro předškolní výchovu. V zahraničí jsou většinou mateřské školy samostatnými institucemi, výjimečně jsou integrovány s primárním vzděláváním, například v Nizozemsku a Irsku. Jsou určeny pro děti od 3 let do 6–7. V Belgii a Francii však začíná předškolní výchova již od 2 let a naopak ve Finsku, Švédsku nebo Polsku přesahuje předškolní výchova až do 7 let (Průcha, 2006).

„Jednotlivé země se liší v účasti dětí v preprimárním vzdělávání. Ve většině zemí Evropy je míra účasti dětské populace v preprimárním vzdělávání poměrně vysoká, tj. ve věku 4 let přesahuje 60 % příslušné populace“ (Průchy, 2006).

Mezi zeměmi existují značné rozdíly v kvalitě předškolního vzdělávání. Vysoce hodnocena je Česká republika, která má dlouhou tradici v institucionální výchově předškolních dětí. Naproti tomu v USA existují vážné problémy s předškolní výchovou, která je kvalitnější v soukromém sektoru než ve státním (Průcha, 1999).

Evropské země se liší v počtu let, jak dlouho dítě mateřskou školu navštěvuje. V průměru 3 roky chodí děti do mateřské školy v České republice, Německu, Francii, Švédsku, Maďarsku nebo Dánsku. Naopak podle statistik pouze 2 roky v Polsku a méně v Řecku. Projevují se tak odlišné postoje rodičů v jednotlivých zemích k úloze institucionální výchovy a vzdělávání.

Ve Francii se nahlíží na předškolní výchovu jako na počáteční formu vzdělávání a je úzce spjata s primárním vzděláváním. Síť mateřských škol je zde velmi hustá a prakticky všechny děti starší 3 let procházejí preprimárním vzděláváním, které tvoří součást základního vzdělávání. Je rozděleno do 3 stupňů a v tom vyšším je již zaváděno elementární vyučování a děti jsou hodnoceny (Průcha, 2006).

V Německu je preprimární vzdělávání v kompetenci ministerstva sociálních věcí a jen několik předškolních zařízení spadá do resortu ministerstva školství. Předškolní vzdělávání je zajišťováno několika institucemi. Tradičním typem je „*Kindergarten*“, které zřizují obce. „*Schulkindergarten*“ jsou přípravné třídy pro děti s odkladem školní docházky. Je zde též podporována výuka cizích jazyků již v mateřské škole. „*V oblasti rané výuky cizím jazykům jde v Německu v podstatě o dvě věci: výuka cizímu jazyku (angličtině, méně francouzštině) dětí německých a výuku němčině dětí přistěhovalců*“ (Greger, Ježková, 2007).

V Německu jsou rozšířené alternativní pedagogické směry, které zde mají historickou tradici. Jsou to zejména waldorfské mateřské školy, Montessori, nebo Freinet.

Česká rodina žijící na malé vesnici v německém Bavorsku uvádí své zkušenosti s místní školkou, která svou správou patří pod kostelík. „*Ve vsi v posledních letech probíhala výstavba, bylo nečekaně mnoho zájemců a školku, a tak během prázdnin přestavěli sousední farní domek, který se dříve využíval pouze k mešním setkáním obyvatel*“ (Pohled za hranice, *Informatorium*, 2009, roč. 17, č. 9, s. 22).

Tato školka je v provozu pouze do 14 hodin a možnost spánku a stravování zde není.

Přípravě dětí do školy se věnují předškolní zařízení „*Schulvorbereitende Einrichtung*“, kde pracují pedagogičtí odborníci, kteří se zaměřují na děti s problémy a toto zařízení již spadá pod školský systém.

Mnohem nižší počty dětí prochází předškolním vzděláváním ve Finsku. Instituce předškolní výchovy jsou v kompetenci Ministerstva sociálních věcí a zdravotnictví. Jsou to dětská centra, která pracují podle kurikulárních dokumentů a programů, nebo oblíbené domácí mateřské školy podporované obecními správami, kdy jedna matka se stará v průběhu dne i o několik dětí z jiných rodin.

Na severu Itálie je rozšířena institucionální předškolní výchova, ale jih země dává přednost výchově dítěte v rodině. Oblíbená jsou zde „*Tempo per le Famiglie*“, což jsou centra financována komunálními úřady a určena pro děti, které vychovávají rodiče pouze doma. Děti docházejí do těchto center pouze 2–3krát týdně s rodiči, kteří je pozorují, jak se rozvíjejí ve skupině vrstevníků.

„Italští předškoláci, zejména ti, kteří se dostanou do některé prestižní školy, mají na programu kromě her i řadu předmětů, které bychom u nás našli až v rozvrhu školáků“ (Pohled za hranice, *Informatorium*, 2009, roč. 17, č. 8, s. 22).

Například v soukromé katolické Římské Marymount International Schoul je běžné, že se předškoláci učí číst a psát. Velký důraz je také kladen na výuku anglického jazyka. Učitelé zde musejí mít bakalářské vzdělání a také pětiletou pedagogickou praxi. Školné je vysoké.

V časopisu *Informatorium* pro výchovu a vzdělávání dětí vycházely v minulém roce zajímavé články o zkušenostech rodičů se zahraničními předškolními zařízeními.

Jedna maminka uvedla své zkušenosti z Austrálie, kde v jsou do mateřské školy přijímány děti již od půl roku. Jejich syn Mathew chodil do školky *Eastgardens Kindy* zřízené v nákupním centru. Toto předškolní zařízení se řadí do kategorie „*Long Day Care*“, protože má poměrně dlouhou provozní dobu. Přestože prostředí nebylo zcela ideální, matka byla s péčí o syna spokojená. „*V Austrálii se počet dětí ve školce ze zákona neodvívá od počtu sociálních zařízení a jiných technických podmínek jako u nás, ale rozhodující je počet personálu a jeho kvalifikace. V naší školce měla jedna učitelka na starost maximálně osm dětí, těch malých pochopitelně měla ještě méně*“ (Pohled za hranice, *Informatorium*, 2008, roč. 16, č. 10, s. 22).

Jiná matka se zmiňuje o výběru soukromé školky ve Švýcarsku, neboť do státní MŠ jsou přijímány děti až od 4,5 let.

Mateřskou školu v Dánsku popisuje matka takto: „*Představte si přízemní rodinný dům s kuchyní a jídelnou, několika obývacími pokoji, malými ložnicemi*“ (Pohled za hranice, *Informatorium*, 2008, roč. 16, č. 3, s. 20).

Škola měla 3 heterogenní třídy po 20 dětech. V každé třídě byli 2 dospělí na skupinu dětí. Školka neměla pevný řád, děti mohly přicházet, kdy se to rodině hodilo. Bylo zde zajištěno celodenní stravování, děti si někdy v rámci programu s učitelkou nakupovaly a pak společně vařily jako doma v rodině. Mateřská škola i družina je v Dánsku zpoplatněna. Školní systém v Dánsku má pevné hranice, ale zbytek si rozhoduje každá obec sama. Jsou zde běžné i lesní mateřské školy, kdy děti jsou celý den venku a do budovy chodí pouze na toaletu a umýt se. Na všech stupních škol se učitelům tyká a děti je oslovují křestním jménem.

Další matka se zmiňuje o docházce své 2leté dcery do soukromé mateřské školy Montessori až v dalekém Singapuru. Pochvaluje si individuální přístup k dětem, které se zde učí čínsky. Jedna učitelka zde měla na starost pouze 6 dětí. Děti se většinou věnují organizované činnosti a jednou týdně jim učitelky nachystají „vodní hry“ v napuštěných bazénech. Všechny učitelky měly pedagogické vzdělání a výcvik v Montessori pedagogice. „*Singapurské školky se snaží o to, aby děti do školy nastoupily s co největšími znalostmi, a proto se zde děti vzdělávají od útlého věku*“ (Pohled za hranice, *Informatorium*, 2008, roč. 16, č. 9, s. 24).

V nádherné norské krajině se nachází mateřská škola „*Sakshaug Barnehage*“, která je bohatě vybavena materiálem pro tvořivé činnosti. Třídy jsou zařízeny kuchyňkami, ale děti si jídlo nosí z domova. Chodí sem děti již od 2 let a stará se o ně dostatek pedagogických pracovníků a asistentů. V norských mateřských školách pracují běžně i

muži. Děti tráví hodně času v přírodě a jsou vedeny k samostatnosti, mateřská škola je zpoplatněna (Pohled za hranice, *Informatorium*, 2009, roč. 17, č. 2, s. 22).

V Kanadě má každá provincie svůj školský systém. V provincii Alberta se nachází státní katolická škola, v níž „*kindergarten*“ patří pod základní školu. Děti se již v posledním ročníku mateřské školy učí číst, ale mají dostatek prostoru i pro hraní. Učitelé spolupracují s rodiči, kteří docházejí pomáhat do mateřské školy. Je zde také tradice zůstat s předškolními dětmi doma (Pohled za hranice, *Informatorium*, 2009, roč. 17, č. 4, s. 25).

„*Velká Británie je země, kde je spousta věcí jinak než v Čechách. Neexistují tu odklady školní docházky a školní zralost tu nikdo netestuje, ve školkách se nevaří*“ (Pohled za hranice, *Informatorium*, 2009, roč. 17, č. 4, s. 24).

Povinná školní docházka začíná již ve čtyřech letech. Děti, které v příslušném školním roce dovrší pět let, musí nastoupit 1. září do školy. Nejběžnější jsou školky státní, neplatí se školné ani stravné, provozní doba však bývá pouze dopoledne a bez zajištění jídla. Mateřské školy přijímají děti od 2 let (do třech let musí platit školné). Jsou tu i školky soukromé, které přijímají děti již od 3 měsíců, ale školné je vysoké.

V systému egyptského školství je pamatováno i na mateřskou školu. Núbijská školka je zřizována a podporována *The association for Social Development*. Školka funguje při nemocnici a je určena pro děti od 3 do 6 let. Na jednu učitelku zde připadá 25 dětí. Náplň programu je podobná jako v české mateřské škole, ale materiální podmínky jsou nesrovnatelné. Děti jsou zde ve velice chudých podmínkách, s minimem hraček a dalšího vybavení (Pohled za hranice, *Informatorium*, 2008, roč. 16, č. 8, s. 26).

Při seznámení se situací v předškolním vzdělávání vidíme, že ve světě není zcela běžná péče o předškolní děti, tak jak jsme tomu zvyklí u nás. V řadě zemí je předškolní vzdělávání zpoplatněno, není zajištěno celodenní stravování ani celodenní péče o děti. Naproti tomu je zřejmé, že obce spolupracují se soukromými subjekty, nadacemi, nebo církvemi a snaží se pomoci ve zřizování předškolních institucí, pokud si to situace v jejich obci žádá.

„*Na kvalitu klimatu školy má vliv jistota či nejistota ekonomického zajištění, tj. i zaplacení potřebného počtu pracovníků. Nejistota ve fungování školy, rušení tříd i předimenzovaný počet dětí ve třídě jsou závažným zdrojem neklidu a nejistoty pro učitelky, které se obávají, zda dokáží dělat za daných podmínek svojí práci dobře*“ (Koťátková, 2008).

Rodiče v zahraničí si dle mého názoru více uvědomují, že předškolní vzdělávání není zadarmo a pokud to jejich finanční situace dovoluje, jsou připraveni za kvalitní předškolní zařízení zaplatit nemalou částku, nebo se na dění v mateřské škole aktivně podílet. V severských státech je běžné, že děti tráví většinu času venku a rodiče se nad tím nepozastavují, ani nad tím, že se jejich dítě umaže. Což se o mnohých českých rodičích říci nedá.

Soukromé mateřské školy jsou v zahraničí samozřejmostí a rodiče jsou zvyklí jejich péči využívat.

6. Shrnutí teoretické části

Současná situace s nedostatkem míst v obecních a státních mateřských školách umožnila vznik mnoha soukromých předškolních zařízení. Ta zakládají majitelé zejména ve větších městech a kolem Prahy, do jejíhož okolí se stěhuje stále více mladých rodin.

Soukromé školky nemusí být zapsány v rejstříku škol a živnostenské oprávnění k tomuto účelu může získat každá trestně bezúhonná osoba, neboť se jedná o živnost volnou. Proto ve své diplomové práci používám označení „školky“ a ne oficiální název pro školská zařízení „mateřské školy“. Mrzí mne, že některá soukromá předškolní zařízení zneužívají názvu „mateřská škola“ a mohou tím uvést v omyl rodiče spoléhající se na státní dohled nad školským zařízením. V soukromých školkách totiž mohou pečovat o děti nekvalifikovaní pracovníci. Tuto povinnost jim neukládá žádný zákon. Ostatní požadavky na vznik předškolního zařízení jsou přísné, zejména hygienické předpisy.

Zabývala jsem se otázkou, zda jsou a mohou být v soukromé školce naplňovány potřeby dětí. Velmi záleží na osobnosti a odpovědnosti majitele soukromého předškolního zařízení, jestli si do svého týmu zvolí odborníky na předškolní výchovu, zda bude respektovat potřeby a vývojová specifika dětí předškolního věku.

Pohledem do minulosti si můžeme uvědomit, jak se přístup k výchově dětí v průběhu staletí měnil a že současný přístup k dítěti je v podstatě záležitostí až 20. století.

V návaznosti na společensko politické změny po roce 1990 se mateřské školy přeorientovaly od cílů stanovených pro jednotnou MŠ zaměřenou na výkon, kolektivní soužití a školské metody práce až k cílům citlivým na respektování dětí, na jejich individuální potřeby citové, vztahové a vzdělávací (Koťátková in Kropáčková a kol., 2008).

Zkušenosti ze zahraničí nám ukazují, že vznik soukromých předškolních zařízení je samozřejmostí a obce se na jejich provozu podílejí, nebo je nejrůznějšími formami podporují. Také rodiče v zahraničí počítají s tím, že předškolní výchova něco stojí a vynakládání prostředků za výchovu dítěte v předškolním zařízení berou jako samozřejmost.

V rámci neuspokojivé situace s volnými místy v mateřských školách se dá předpokládat, že budou vznikat další soukromá předškolní zařízení. Otázkou zůstává, jaká je v těch současných poskytována péče o děti, co od nich očekávají rodiče, jaké si kladou cíle pedagogové, jaké spatřují možnosti a úskalí majitelé, pedagogové a rodiče. Na tyto a další otázky se budu snažit odpovědět v praktické části mé diplomové práce.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

1. Cíl diplomové práce

Díky situaci s nedostatkem míst v obecních mateřských školách je zaznamenán v poslední době velký nárůst různých forem soukromých předškolních institucí či aktivit zajišťujících péči o děti předškolního věku. Dle Českého statistického úřadu bylo v roce 2008/2009 celkem 4 809 mateřských škol. Nejvíce jich je zřizovaných obcemi (4 613). Podíl krajů (81 mateřských škol) je zhruba stejný jako soukromých zřizovatelů (82 mateřských škol; www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3301-09).

Tyto ukazatele jsou však zavádějící, neboť v nich nejsou zahrnuta další soukromá zařízení vznikající na základě živnostenského oprávnění, která nejsou zapsána v rejstříku škol.

Názory na výchovu jsou dnes nejednotné a roztržité. Rodiče jsou ovlivňováni médií a společenským tlakem. Mnozí rodiče dnes cítí nejistotu při výchově, obávají se konfliktů, někteří skrývají svou pohodlnost. Tyto atributy pak falešně vydávají za toleranci a snaží se přesunout svůj výchovný úkol na různé výchovné instituce (Brezinka, 1992).

Nabídka soukromých předškolních aktivit je skutečně velmi pestrá, mnohá zařízení zajišťují celodenní péči i noční hlídání již pro děti mladší 3 let. Spolupracují s Menzou, aby ohodnotila IQ předškolního dítěte a jeho další směřování, nabízejí nejrozličnější sportovní či jazykové aktivity. Někteří rodiče mohou nabýt dojmu, že za příplatek jim předškolní zařízení zformuje dítě do jejich ideální představy a oni se tak zbaví svého výchovného břemene.

„Štěstí či neštěstí dítěte zpravidla nejvíce závisí na jeho rodičích. Jejich odpovědnost za dítě, které zplodili, je neodvolatelná, nevypověditelná a vše zahrnující“ (Brezinka, 1992, s. 148).

Tímto výzkumem bych chtěla přispět veřejnosti, zejména rodičům a pedagogům, lépe se orientovat v problematice soukromých předškolních zařízení ve vztahu k dítěti. Zjišťuji, co očekávají rodiče od soukromého předškolního zařízení, v čem spatřují rizika, co trápí pedagogy v těchto zařízeních a naopak, v čem spatřují hlavní klady a možnosti. Zjišťuji, jaké mají názory na tuto problematiku majitelé a zřizovatelé soukromých předškolních zařízení. Zmapuji pozitiva a negativa nově vznikajících zařízení a poukážu na jejich možnosti a úskalí, které by mohly ovlivňovat děti, ať už pozitivně či negativně.

Ve svém výzkumu se zaměřuji především na předškolní zařízení (s výjimkou jednoho), která nejsou zapsána v rejstříku škol, není zde tedy takový dohled státu, jako u školských zařízeních.

Cílem tohoto výzkumného šetření je zjistit, jaké jsou možnosti (klady) a úskalí (zápory) soukromých předškolních zařízení, jejichž zřizovatelem není stát, kraj či obec a tato zařízení většinou nejsou zapsána v rejstříku škol.

Dále chci porovnat, zda se cíle v soukromých předškolních zařízeních shodují s cíli a principy stanovenými v Rámcovém vzdělávacím programu a zda jsou naplňovány základní potřeby dětí.

2. Metodologie výzkumu

2.1 Hypotéza, cíle a úkoly

Na základě formulovaných cílů a z nich vyplývajících úkolů jsem stanovila tuto hypotézu:

Majitelé a zřizovatelé soukromých předškolních zařízení musí sledovat ekonomickou návratnost vložených prostředků a tomu podřizují nabídku aktivit a služeb pro rodinu, někdy bez ohledu na skutečné potřeby dětí předškolního věku.

K ověřování hypotézy byly stanoveny tyto dílčí cíle:

C 1: Zjistit nejčastěji uváděné možnosti a úskalí z pohledu majitelů (zřizovatelů) soukromých předškolních zařízení a z pohledu pedagogů pracujících v těchto zařízeních.

C 2: Zjistit, proč si rodiče nejčastěji volí soukromé předškolní zařízení pro své dítě a co pokládají za největší přínos, klad, možnost pro své dítě. Co jim naopak vadí na soukromém předškolním zařízení, co by mohlo jejich děti ohrožovat.

C 3: Porovnání podmínek soukromého předškolního vzdělávání s podmínkami v RVP na základě výzkumu.

C 4: Porovnání, zda se cíle v soukromých předškolních zařízeních shodují s cíli a principy stanovenými v RVP a zda jsou naplňovány základní potřeby dětí.

K těmto cílům byly stanoveny tyto pracovní úkoly:

U 1: Navštívit 10 soukromých předškolních zařízení vyskytujících se na území jižního okraje Prahy a v okrese Praha-východ. Formou rozhovoru na diktafon položit několik otázek (zjišťujících možnosti a úskalí) majitelům těchto zařízení a pedagogům tam pracujících.

U 2: Formou ankety (dotazníku) předloženém rodičům zjistit, proč se rozhodli pro soukromé předškolní zařízení, co pokládají za hlavní klady a zda spatřují i nějaké zápory či úskalí.

U 3: Pořídit fotografickou dokumentaci prostředí v těchto zařízeních.

U 4: Analyzovat odpovědi jednotlivých subjektů, srovnat jejich názory.

U 5: Analyzovat programy jednotlivých předškolních zařízení a porovnat, zda se shodují s cíli a principy stanovenými v RVP.

2.2 Testování hypotézy a volba výzkumných metod

Výzkumný vzorek zastupující **majitele, pedagogy a rodiče** byl vybrán záměrně, zejména z oblastí, kde je nedostatek mateřských škol.

Oslovila jsem majitele 4 soukromých předškolních zařízení nacházejících se v Praze a 6 soukromých předškolních zařízení nacházejících se v okrese Praha-východ (Říčany, Jesenice, Vyžlovka, Stránčičce, Kunice, Tehov). Vybírala jsem zařízení, která mají za sebou již nějakou historii a která mají dostupné internetové stránky se svým programem. **Majitelů, kteří odpovídali na otázky, bylo celkem 10.**

V 10 vybraných soukromých školkách odpovědělo na mnou kladené otázky celkem **16 pedagogů.**

V těchto vybraných zařízeních bylo rozdáno celkem 190 anketních dotazníků, ale vráceno bylo pouze **56**. Návratnost byla **29,5 %**. Nejvíce se snažili reagovat rodiče ze soukromé školky, kde pracuji. Rodiče v ostatních předškolních zařízeních byli informováni prostřednictvím majitelů a pedagogů, které jsem o to požádala. Odpovědi byly anonymní, rodiče mohli vložit dotazník do anketní schránky umístěné v šatně. Někteří rodiče se přesto podepsali.

K ověřování hypotézy, plnění dílčích cílů a úkolů jsem zvolila metody:

a) kvalitativního výzkumu zaměřující se na **strukturované rozhovory** s 10 majiteli soukromých předškolních zařízení a 16 pedagogy, kteří tam pracují. Rozhovory jsem zaznamenala na diktafon, poté přepsala.

V rozhovoru s majiteli a pedagogy jsem použila tyto otázky:

1. Jaké je Vaše dosažené vzdělání?
2. V čem spatřujete hlavní výhodu, možnosti tohoto soukromého předškolního zařízení?
3. V čem spatřujete nevýhodu, riziko, úskalí soukromého předškolního zařízení, pokud nějaké spatřujete?
4. Co by měl stát, nebo vaše obec udělat pro zlepšení situace v předškolním vzdělávání?

b) analýza dokumentů a pozorování

Analýzovala jsem dokumenty vybraných soukromých předškolních zařízení dostupné na internetu. Po osobní návštěvě těchto zařízení jsem k analýze dokumentů přidala i vlastní pozorování. Zaměřila jsem se na porovnání podmínek v těchto zařízeních s podmínkami předškolního vzdělávání stanovenými v Rámcovém vzdělávacím programu (RVP, 2004, s. 32).

Pro analýzu jsem stanovila tato kritéria:

Věcné podmínky (vhodné prostory, budova, prostředí, vybavení hračkami, zahrada)

Životospráva (celodenní plnohodnotná strava, pravidelný denní rytmus a řád, flexibilita programu, pružná organizace reagující na různé události, dostatek pobytu venku, respektování individuálních potřeb dětí)

Psychosociální podmínky (adaptační režim, respektování potřeb dětí – nepřetěžovat je nadměrou kroužků a nadstandardních aktivit, aktivní spoluúčast dětí, pěstování prosociálních vztahů)

Organizace, provoz (dostatečně pružný denní řád, zdravotně preventivní pohybové aktivity, bezpečí pro děti, dostatek času na spontánní hru, vlastní aktivita dětí, osobní soukromí dětí, vhodné materiální podmínky pro činnosti, počet dětí ve třídě)

Řízení mateřské školy (jasné vymezení povinností a pravomocemi, funkční informační systém, spolupráce s rodiči, školní vzdělávací program, spolupráce se ZŠ, obcí)

Personální a pedagogické zajištění (odborná kvalifikace pedagogů, další vzdělávání pracovníků, optimální pedagogická péče, spolupráce s odborníky na logopedickou péči, psychology atd.)

Spoluúčast rodičů (důvěra a otevřenost mezi pedagogy a rodiči, možnost podílet se na dění MŠ, nabídka poradenského servisu)

c) dotazníkové šetření

Dotazník byl rozdán rodičům ve vybraných soukromých zařízeních ve spolupráci s pedagogy a majiteli. Rodiče odpovídali anonymně, svoje odpovědi vhazovali do připravených sběrných schránek. Dotazníků bylo rozdáno celkem 190 v 10 soukromých zařízeních, vráceno a vyplněno bylo pouze 56 dotazníků. Návratnost dotazníků byla 29,5 %.

Rodiče odpovídali na následující otázky:

1. Proč jste se rozhodli, aby Vaše dítě navštěvovalo toto předškolní zařízení?
2. V kolika letech a měsících začalo navštěvovat Vaše dítě toto předškolní zařízení?
3. Jak často dochází Vaše dítě do tohoto zařízení (na jaký typ docházky je přihlášeno)?
4. V čem spatřujete hlavní výhodu tohoto předškolního zařízení?
5. V čem spatřujete úskalí, nevýhody či problém tohoto předškolního zařízení?
6. Co by měl stát či konkrétně Vaše obec udělat pro zlepšení situace v předškolním vzdělávání?

3. Vlastní výzkum

3.1 Popis zkoumaného vzorku a interpretace výsledků

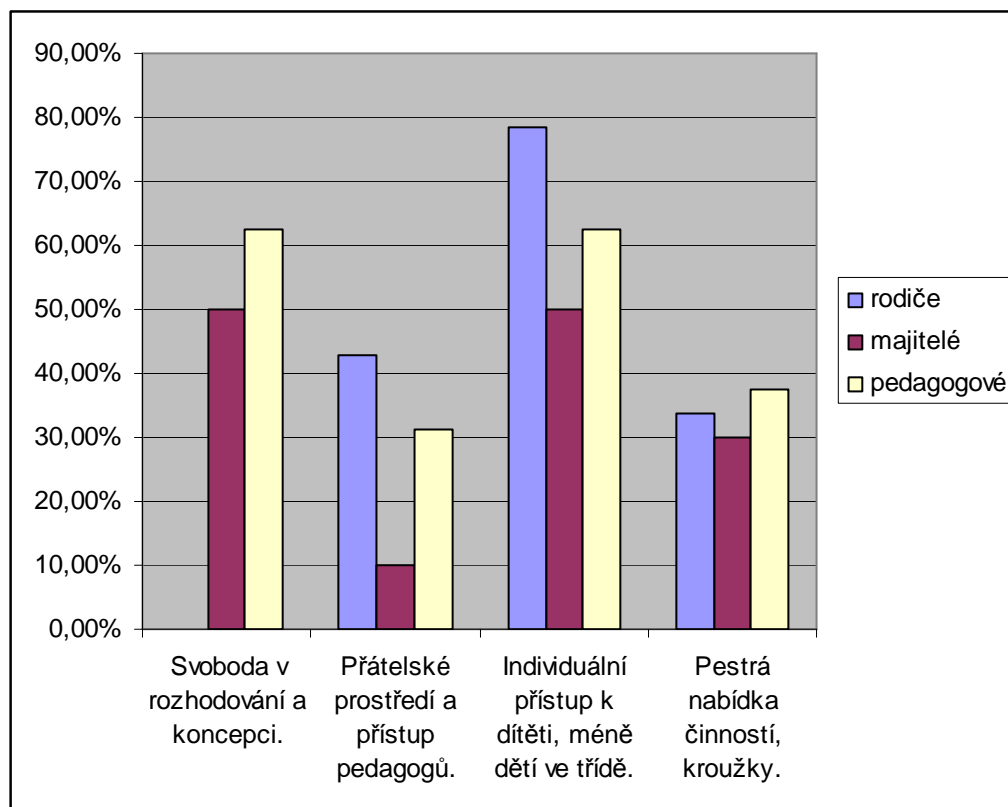
Výzkum byl realizován v 10 vybraných soukromých předškolních zařízeních na jižním okraji Prahy a v okrese Praha-východ. Tyto soukromé „školky“ nejsou v 9 případech zařazeny do rejstříku škol, 1 soukromá mateřská škola je v rejstříku škol již od roku 1992 (příloha č. 3–12, předškolní zařízení A–J).

Rozhovor, který byl nahrán na diktafon, mi poskytlo 10 majitelů těchto předškolních zařízení. Jeho písemná podoba je zaznamenána v příloze č. 3-12. Rozhovory jsem uskutečnila se 16 pedagogy pracujícími v těchto předškolních zařízeních. Přepis odpovědí na otázky je zaznamenán v příloze č. 3-12. V těchto deseti předškolních zařízeních bylo rozdáno 190 anketních dotazníků pro rodiče. Ankety se zúčastnilo pouze 56 rodičů ze všech 10 zařízení. Majitelé a pedagogové uváděli, že rodiče neměli o vyplňování ankety zájem. Nejvíce ochotni byli rodiče v předškolním zařízení, kde pracují. Vyhodnocení dotazníku pro rodiče je zaznamenáno v příloze č. 14.

Z dotazníkového šetření mezi rodiči a z rozhovorů vedených s majiteli soukromých předškolních zařízení a pedagogy tam pracujícími vyplynula tato zjištění: (přílohy č. 14–16)

3.1.1 Nejčastěji uváděné možnosti soukromého předškolního zařízení

Graf č. 1 porovnání nejčastěji uváděných možností mezi rodiči, majiteli a pedagogy.

Z dotazníkového šetření **mezi rodiči** vyplynulo, že hlavní možnosti a výhody soukromého předškolního zařízení spatřují v individuálním přístupu k dítěti a menším počtu dětí ve třídě proti státní či obecní mateřské škole. V soukromých zařízeních je ve třídě v průměru 10–15 dětí. Vyjádřilo se tak **78,5 % rodičů**. V tom se shodli i s majiteli a pedagogy působícími v soukromém předškolním zařízení (graf č. 1).

Všechny tři skupiny oceňují možnosti více se dětem věnovat, brát ohledy na jejich individuální zvláštnosti a potřeby (možnost jiných aktivit místo spánku, speciální BIO strava, více činností vyžadujících individuální přístup, častější výlety, exkurse, divadelní představení). Rodiče dále spatřují výhody soukromé školky v přátelském prostředí a vstřícném přístupu pedagogů, uvedlo to v dotazníku **42,8 % rodičů**. Rodiče, majitelé i pedagogové dále uváděli, že je výhodou v soukromých předškolních zařízeních pestrá nabídka činností a zajímavých kroužků (angličtina, keramika, jezdecký kroužek, taneční kroužek, flétna, golf, tenis, plavání, lyžování atd.). Tento názor se shoduje i s požadavky rodičů, které vyplynuly z výzkumné sondy UK v Praze, Pedagogické fakulty, v němž se objevil jejich trvalý zájem o nejrůznější kroužky pro

předškolní děti. Z rozhovorů s rodiči a současně i s dětmi byly zjištěny preference zájmových kroužků (Kropáčková a kol., 2008, s. 58).

Rodiče nejčastěji umísťují své dítě v soukromé školce z důvodu nepřijetí jejich dítěte do obecní MŠ, uvedlo to **53,6 %**. Pro konkrétní soukromé zařízení se rodiče ve **25 %** rozhodli na základě doporučení svých známých a podle jeho pověsti v dané lokalitě. Rodiče zvažují a porovnávají cenu s nabídkou aktivit pro děti mezi jednotlivými soukromými školkami, uvedlo to **12,5 % rodičů**. Rodičům ve **3,6 %** vyhovuje možnost umístit do školky i dítě mladší 3 let a v **10,7 %** delší provozní doba.

Majitelé a pedagogové spatřují největší možnosti ve svobodě při práci s dětmi, tvoření vzdělávací koncepce podle svých představ a možnosti vlastní realizace. Uvedlo to **50 % majitelů** a **62,5 % pedagogů**. V **10 % majitelé** uvedli výhodu, že pedagogové působící v soukromém předškolním zařízení nemusí mít odpovídající kvalifikaci. Tomu odpovídá i mé následné zjištění z rozhovorů, že pouze **25 %** pedagogů působících v mnou oslovených školkách mělo kvalifikaci zaměřenou na předškolní vzdělávání.

Pedagogové ve 31,2 % oceňují lepší spolupráci s rodiči, kteří mají zájem se na dění ve školce podílet, protože si to platí. **25 % pedagogů** spatřuje výhodu v tom, že nemusí vést povinnou dokumentaci a nejsou svázáni přílišnou byrokracií. **12,5 % pedagogů** uvedlo, že jsou v soukromé školce lépe platově ohodnoceni.

Některé názory pedagogů ze soukromých školek odpovídají zjištění výzkumu, který byl realizován v letech 2003–2005 a zaměřoval se na učitelky mateřských škol, z něhož vyplynulo, že **6,8 %** pedagogů charakterizuje současnou mateřskou školu mimo jiné i množstvím administrativy a velkým počtem dětí ve třídě (Koťátková in Kropáčková a kol., 2008).

Mezi nejčastěji uváděné možnosti soukromé školky jednotlivé skupiny dotázaných řadili:

- **Rodiče** – individuální přístup k dítěti, menší počet dětí ve třídě, přátelské prostředí a přístup pedagogů, pestrá nabídku činností, kroužky, delší otevírací dobu, přijímání dětí mladších 3 let, výuku angličtiny, výlety atd. Rodiče pokládají za samozřejmost, že v předškolním zařízení pracuje kvalifikovaný personál! (příloha č. 14)

Tabulka č. 1

pořadí	Nejčastější odpovědi rodičů	počet odpovědí	%
1.	Individuální přístup, menší počet dětí ve třídě.	43	76,7
2.	Přátelské prostředí a přístup pedagogů.	24	42,8
3.	Pestrá nabídka činností.	19	33,9
4.	Hezké prostředí.	6	10,7
4.	Delší provozní doba.	6	10,7
5.	Kvalifikovaný personál.	4	7,1

- **Majitelé** – svobodu v rozhodování a při tvorbě koncepce, individuální přístup k dítěti a rodičům, pestrou nabídku aktivit, přijímání dětí mladších 3 let, méně byrokracie, ziskovost. Některým majitelům vyhovuje, že personál nemusí mít příslušnou kvalifikaci a stačí jim, když pracovník má vřelý vztah k dětem (příloha č. 15).

Tabulka č. 2

pořadí	Nejčastější odpovědi majitelů	počet odpovědí	%
1.	Svoboda v rozhodování a koncepci.	5	50
1.	Méně dětí ve třídě, individuální přístup.	5	50
2.	Kvalitní a zajímavý program pro děti.	3	30
3.	Hezké a milé prostředí	1	10
3.	Pracovníci nemusí mít pedagogické vzdělání.	1	10
3.	Přijímání dětí mladších 3 let.	1	10

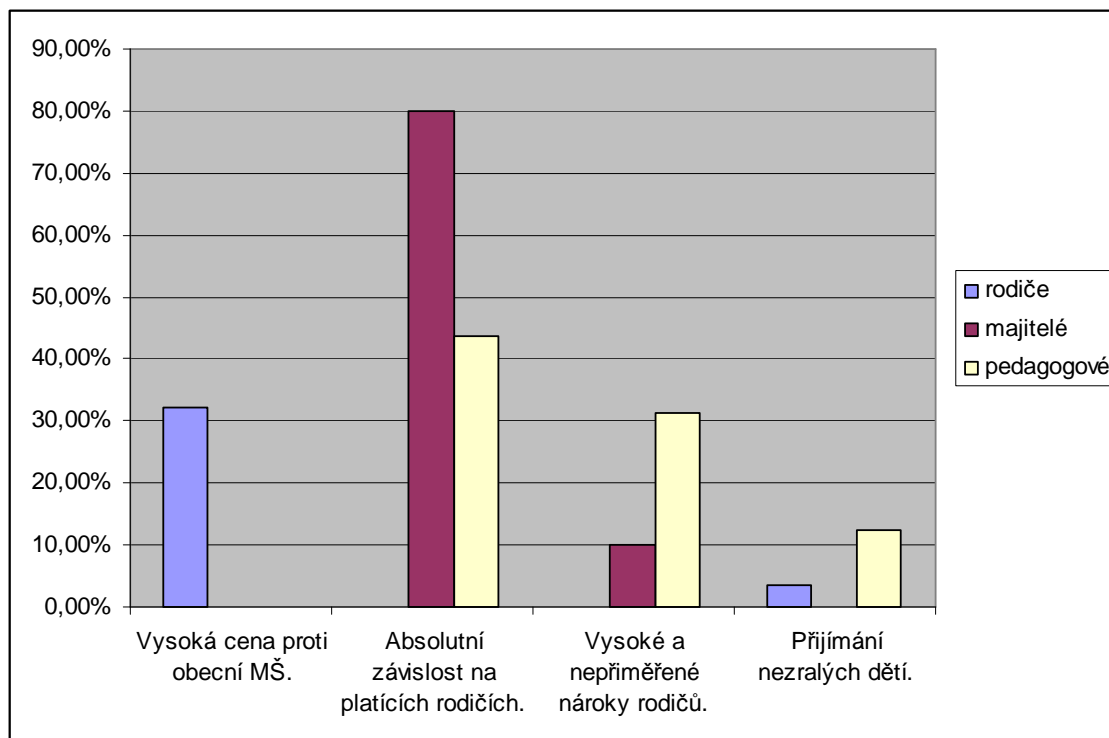
- **Pedagogové** – svobodu a volnost při práci s dětmi, individuální přístup k dítěti, menší počet dětí ve třídě, spolupráci a lepší vztahy s rodiči, méně byrokracie a papírování, lepší platové podmínky, alternativní činnosti místo spaní, flexibilní program (příloha č. 16).

Tabulka č. 3

pořadí	Nejčastější odpovědi pedagogů	počet odpovědí	%
1.	Svoboda a volnost při práci s dětmi.	10	62,5
1.	Méně dětí ve třídě na jednu učitelku.	10	62,5
2.	Více možností realizace, zájmové kroužky.	6	37,5
3.	Větší a lepší spolupráce s rodiči.	5	31,2
4.	Žádná byrokracie a papírování.	4	25
5.	Alternativní činnosti místo spaní.	3	18,7

3.1.2 Nejčastěji uváděná úskalí soukromého předškolního zařízení

Graf č. 2 porovnání nejčastěji uváděných úskalí mezi rodiči, majiteli a pedagogy.

Z dotazníkového šetření **mezi rodiči** vyplynulo, že hlavní úskalí spatřují ve vysoké ceně proti obecní či státní mateřské škole, uvedlo to **32,1 % rodičů**. **25 %** se vyjádřilo, že nespatřují žádná úskalí a s umístěním svého dítěte v soukromém předškolním zařízení jsou spokojeni. **10,7 % rodičů** nevyhovuje vzdálenost soukromé školky od města či jejich bydliště, **8,9 % rodičů** projevilo obavu, zda naleznou vhodnou základní školu pro své dítě, které je nyní zvyklé na vyšší standard a individuální přístup. **5,3 % rodičů** vadí malá zahrada a prostory v soukromé školce. **1,8 % rodičů** má obavy z časté změny pedagogů. Pouze **1,8 %** dotázaných rodičů mělo obavu o zajištění kvalifikace u pedagogů působících v soukromé školce. Při mém osobním rozhovoru pak uváděli, že vzdělání pracovníků v soukromých školkách pokládají za samozřejmost a velmi je překvapilo, že pedagog působící v soukromém předškolním zařízení nemusí mít odpovídající kvalifikaci. Pro ilustraci uvádím ukázkou z diskusního fóra občanů města Říčany, kde se občan pozastavoval nad tím, že si město dovolilo podpořit drobným grantem neziskové soukromé předškolní zařízení a neuspokojilo ho vyčíslením nákladů mimo jiné i na mzdy kvalifikovaných předškolních pedagogů: „*Jakou máte kvalifikaci na mysli? Pedagogickou? To je snad samozřejmost. Nebo mají naše děti vyučovat traktoristů? Nic proti traktoristům*“

(<http://info.ricany.cz/mesto/diskuse-tema.asp?cd=55&typ=r&detail=9775>).

Majitelé v 80 % a pedagogové ve 43,7 % se shodli na tom, že největším úskalím soukromé školky je absolutní závislost na platících rodičích a tím nejistota existence jejich zařízení a práce v něm. Pedagogové navíc projevili lítost, že si děti „vypiplají“ a ty jim pak odejdou do levné obecní MŠ. **Pedagogové uvedli v 31,2 %**, že jim vadí

přílišná náročnost platících rodičů a jejich nepřiměřené požadavky. „Rodiče jsou daleko náročnější, jejich požadavky jsou někdy nesplnitelné (svoje DVD před spaním, docházka nemocného dítěte, dítěte s pedikulózou)“ (příloha č. 3, předškolní zařízení B). „Rodiče, kteří dají peníze do soukromé školky mají pocit, že máme dětem sloužit, tak si někteří představují individuální přístup“ (příloha č. 5, předškolní zařízení C).

12,5 % pedagogů spatřuje úskalí v přijímání dětí mladších 3 let, které jsou zcela nezralé pro kolektivní výchovu. Jedna paní učitelka při rozhovoru uvedla: „Složení dětí je náročné na bezpečnost. Jsou tu nezralé děti na kolektivní výchovu, jsou zcela nepřípravené na školu. Adaptace je složitá. Nemí správné, že maminky děti „odkládají“ třeba jednou v týdnu na celý den do předškolního zařízení. Měly by se brát ohledy na děti“ (příloha č. 9, předškolní zařízení G).

Mezi nejčastěji uváděná úskalí soukromé školky řadili:

- **Rodiče** – vysokou cenu proti obecní či státní MŠ, vzdálenost od bydliště, návaznost na stejně kvalitní ZŠ, nevyhovující prostory a malou zahradu, nízký věk dětí ve třídě, obavu o nedostatečnou přípravu dětí na vstup do ZŠ v důsledku věkově malé skupiny dětí, častou změnu pedagogů, přenos nemocí. 25 % rodičů prohlásilo, že jim nic nevádí a jsou maximálně spokojeni. Pouze 1,8 % rodičů se obávalo o kvalifikaci pedagogů, což bylo dáno zřejmě tím, že toto rodiče předpokládali za samozřejmost (příloha č. 14).

Tabulka č. 4

pořadí	Nejčastější odpovědi rodičů	počet odpovědí	%
1.	Vysoká cena proti obecním či státním MŠ.	18	32,1
2.	Nespatřujeme žádná úskalí, jsme spokojeni.	14	25
3.	Vzdálenost od bydliště.	6	10,7
4.	Bude obtížné vybrat vhodnou stejně kvalitní ZŠ.	5	8,9
5.	Nevyhovující prostory, malá zahrada.	3	5,3
6.	Nízký věk dětí ve třídě.	2	3,6

- **Majitelé** – absolutní závislost na platících rodičích, nejistotu existence, velkou zodpovědnost, vysoké a někdy nepřiměřené nároky rodičů. 10 % majitelů vadila i přílišná byrokracie ze strany úřadů, zejména vedení dokumentace ohledně stravování. Jedna majitelka žádná úskalí nespatovala (příloha č. 15).

Tabulka č. 5

pořadí	Nejčastější odpovědi majitelů	počet odpovědí	%
1.	Absolutní závislost na platících rodičích.	8	80
2.	Nejistota existence.	7	70
3.	Velká zodpovědnost majitele.	1	10
3.	Nepřiměřené nároky rodičů.	1	10

- **Pedagogové** – odcházení adaptovaných dětí do levnější státní MŠ, nepřiměřené nároky rodičů, časté střídání dětí, přijímání nezralých dětí na nepravidelnou docházku, absence jasné koncepce (příloha č. 16).

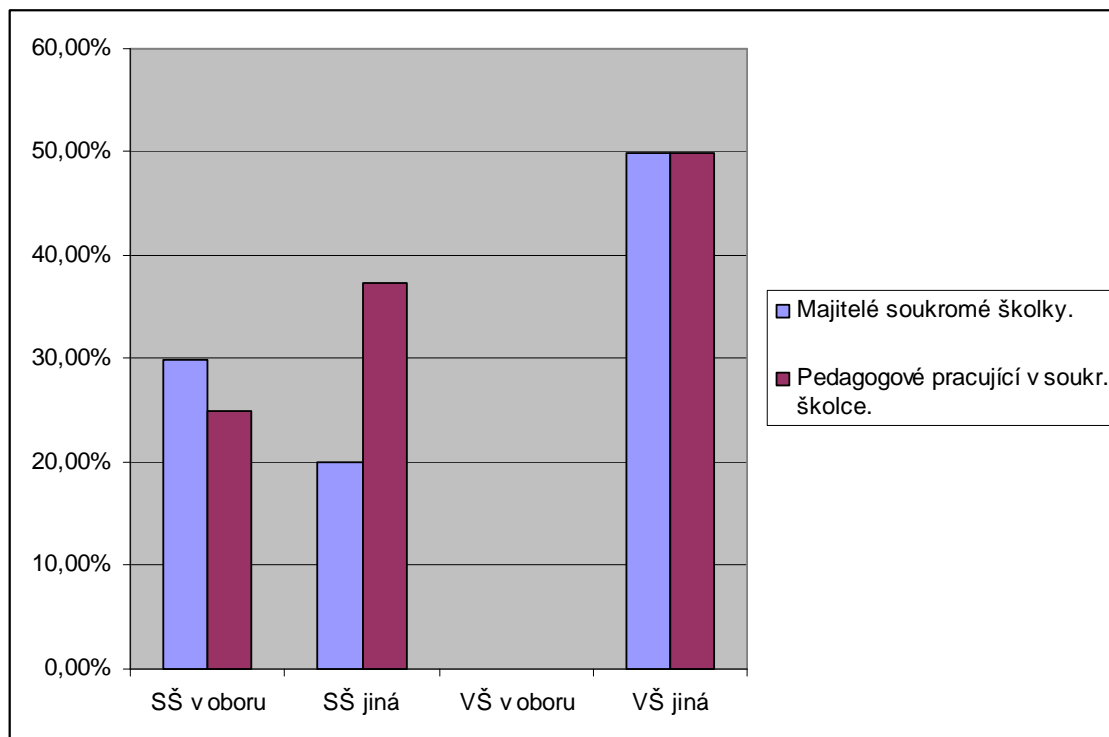
Tabulka č. 6

pořadí	Nejčastější odpovědi pedagogů	počet odpovědí	%
1.	Strach, že děti odejdou do státních MŠ.	7	43,7
2.	Náročnost rodičů, kteří nechtějí dodržovat pravidla.	5	31,2
3.	Děti se často střídají.	3	18,7
4.	Jsou přijímány i nezralé děti.	2	12,5
5.	Chybí jasná koncepce.	1	6,2

3.1.3 Přehled dosaženého vzdělání majitelů a pedagogů

Z mého výzkumného šetření sice nevyplynulo, že jedním z hlavních úskalí soukromého předškolního zařízení může být působení pedagogů bez kvalifikace „učitel mateřské školy“, přesto pokládám tuto skutečnost za klíčovou a v následujícím grafu č. 3 uvádím přehled dosaženého vzdělání majitelů a pedagogů (příloha č. 5–7).

Graf č.3 s přehledem dosaženého vzdělání pedagogů a majitelů.

„Pedagogickým pracovníkem je ten, kdo koná přímou vyučovací, přímou výchovnou, přímou speciálně pedagogickou nebo přímou pedagogicko-psychologickou činnost přímým působením na vzdělávaného, kterým uskutečňuje výchovu a vzdělávání na základě zvláštního právního předpisu-Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání“ (Zákon č. 563/2004 sb., § 2).

Z výzkumného šetření vyplynulo, že kvalifikaci „učitel mateřské školy“ splňuje pouze 25 % pedagogů působících v 10 mnou oslovených soukromých školkách. Žádný pedagog nemá dokončeno vysokoškolské vzdělání v oboru předškolní pedagogika či učitelství mateřské školy. Několik pedagogů uvedlo, že pedagogickou fakultu právě studují, nebo se na studium chystají. **18,7 % pedagogů** má vystudovanou střední pedagogickou školu, ale v oboru „vychovatelství“. **12,5 % pedagogů** uvedlo střední zdravotnickou školu, **30 % majitelů** vystudovalo střední pedagogickou školu, obor „učitelství mateřské školy“. Pedagogové i majitelé nejvíce uváděli vysokoškolské vzdělání v jiném oboru, **30 % majitelů** ekonomiku a **49,9 % pedagogů** VŠ v jiném oboru, nejčastěji speciální pedagogiku a učitelství ZŠ.

Z tohoto průzkumu je zřejmé, že majitelé využívají možnost provozovat předškolní zařízení bez příslušné kvalifikace a v něm zaměstnávat pracovníky, kteří též nesplňují kvalifikační předpoklady, tak jak to školským zařízením ukládá „Zákon č. 563/2004 o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů“. Umožňuje jim to „Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání“ a v něm uváděný obor činnosti č. 72 „Mimoškolní výchova a vzdělávání, pořádání kurzů, školení, včetně lektorské činnosti“ dle přílohy č. 4 citovaného zákona.

3.1.4 Analýza dokumentů soukromých předškolních zařízení volně přístupných na internetu z okresu Praha 11 a Praha-východ

(interpretace tabulky č. 7)

Na základě sledování daných kritérií v 10 předškolních zařízeních, které jsem navštívila a jejichž dostupné informace jsem zpracovala (v přílohách č. 3-12), jsem dospěla k těmto zjištěním:

Soukromá předškolní zařízení nabízejí pro děti **hezké rodinné prostředí**. Je tu pamatováno na výzdobu interiéru dětskými pracemi. **V 90 %** splnila zařízení i požadavek na dostatečně velkou zahradu.

V průběhu mého pozorování jsem však zjistila, že materiální vybavení bylo asi ve **40 %** nekvalitní, s nedostatkem rozvíjejících hraček a didaktického materiálu, který bývá finančně nákladný. Mezi vybavením jsem postrádala dostatek výtvarného materiálu a pomůcek pro všechny děti (nůžky, lepidla), puzzle, různé skládky, společenské hry, dřevěné kostky, konstruktivní stavebnice. Naopak převažovaly velké molitanové kostky, plyšová zvířátka, panenky a hračky z obchodního domu IKEA. Podrobněji jsem se však analýze hraček v jednotlivých školkách nevěnovala.

Soukromé školky jsou zřizovány zejména v rodinných domech, proto jsou zde i někdy menší prostory v herně.

Přestože soukromá předškolní zařízení se vždy neřídí „vyhláškou č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých“, ve znění pozdějších předpisů (vyhláška o hygienických požadavcích), mohu konstatovat, že vybraná předškolní zařízení věcné podmínky splňují v **60-90 %**. Všechna vybraná zařízení též **zajišťují celodenní stravování, obědy v 90 %** dováží v termoportech, svačiny si zařízení sama připravují. Zjistila

jsem, že ve **20 %** není k tomuto účelu přijata samostatná osoba ve funkci kuchařky či provozní. Otázkou je, jak se tato zařízení vypořádávají s „vyhláškou č. 137/2004 Sb., o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných“.

40 % předškolních zařízení se snaží nabízet **stravu v BIO kvalitě**. Všechna zařízení jsou i ochotna vycházet vstříc požadavkům rodičů na speciální diety či stravovací zvláštnosti jejich dětí určených či doporučených lékařem. **Ve 20 %** je nabízena možnost sledování jídelního lístku online na webových stránkách školky. Zajištění životosprávy je v kompetenci orgánu hygienické služby, proto by rodiče měli mít možnost vidět povolení stravování v konkrétním předškolním zařízení.

Všechna mnou navštívená zařízení přijímají děti **před třetím rokem**, až **90 %** z nich nabízí **docházku jen několikrát v týdnu** nebo prostřednictvím permanentek na vstupy do zařízení. Nabízí se tak otázka, zda je zde dostatečná **adaptace** pro nově příchozí děti, které si špatně zvykají při nárazové a nepravidelné docházce. Zmínku o **adaptačním programu** jsem zaznamenala pouze ve **30 %**.

Dobrou zprávou je, že **30 % zařízení integruje děti** se speciálními potřebami.

Podle analýzy programů jsem došla k závěru, že soukromá předškolní zařízení nabízejí pestré a někdy velmi **atraktivní činnosti**, kroužky či aktivity (jízdu na koních, canisterapii, keramiku, výuku angličtiny, hru na zobcovou flétnu, tenis, golf, výuku lyžování, fotbal, Zoo-koutek, vaření), ale nejméně **v 50 %** je program tak **předimenzovaný**, že děti mohou být přetěžovány přemírou aktivit a nemají dostatek času pro spontánní hru. Psychosociální podmínky tedy nejsou zcela splněny zejména snahou soukromých předškolních zařízení zaujmout rodiče pestroostí programu a zdáním, že nenechají dítě „zahálet“.

Všechna sledovaná zařízení nabízí **pružný a flexibilní denní řád**, který vychází vstříc zejména požadavkům rodičů. Soukromé školky nabízí i **menší počet dětí ve třídě**, zpravidla od 6 do 15 dětí a dostatek personálu, který o ně pečuje. **40 %** zařízení nabízí možnost jiné aktivity místo spánku, zejména starším dětem.

Mezi 10 sledovanými zařízeními byly velké rozdíly, co se týče profesionálního přístupu. **Pouze 50 %** z nich mělo kvalitně **zpracovaný vzdělávací program podle RVP**, o **30 %** zařízení se dá říci, že se specializují zejména na **externí spolupráci s lektory**, kteří zajišťují výuku jednotlivých kroužků nebo aktivit. Personál má v kompetenci především hlídání dětí s nahodilými aktivitami bez jasné koncepce.

70 % zařízení dostatečně **informuje rodiče a veřejnost** o svých aktivitách, někteří i vydávají své noviny a časopisy, přispívají do místních regionálních periodik.

70 % zařízení uvádělo informaci o kvalifikaci pedagogů, která však při bližším zkoumání neodpovídá požadavku „Školského zákona č. 561/2004 Sb a Zákona o pedagogických pracovnících č. 563/2004 Sb“ mít vystudovaný obor předškolní pedagogika nebo učitelství pro mateřské školy. Soukromá předškolní zařízení řadila mezi kvalifikované pracovníky všechny absolventy pedagogické školy nebo

pedagogické fakulty. Pouze u **30 %** byla zmínka o dalším vzdělávání. **40 %** zařízení uvádělo spolupráci se ZŠ, SPC, logopedy, psychology a dalšími odborníky.

Všechna předškolní zařízení informovala o bohaté spolupráci s rodiči při různých besídkách, oslavách nebo společných akcích (drakiáda, lampionový průvod, cvičení pro maminky, pobyty v lázních pro rodiny s dětmi, běh o vánočního kapra, tábor na kolech, pobyt v zahraničí, koncerty, setkání rodičů ve vinném sklípku, procházka noční Prahou atd.).

30 % z nich nabízí možnost pobytu rodičů ve třídě během celého dne, **20 %** sledování svých dětí pomocí webkamery s přístupovým kódem. Soukromá předškolní zařízení se snaží zajišťovat i další služby pro rodiny s dětmi, jako hodinové hlídání, noční nebo víkendové, ve **20 %**. **10 %** z nich nabízí i hlídání přímo doma.

Soukromá předškolní zařízení podle této analýzy zajišťují celodenní péči o děti i mladší 3 let. Snaží se upoutat atraktivním prostředím a programem, někdy na úkor volné hry dětí, které jsou přetěžovány neustálou aktivitou. Zajišťují plnohodnotnou stravu, kdy si svačiny sami připravují pracovníci, někdy i pedagogové. V soukromém předškolním zařízení může pracovat nekvalifikovaný personál, neboť nepodléhají „Školskému zákonu č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání a zákonu č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících“.

Rodiče mají možnost podílet se na aktivitách, jsou zváni na mnoho společných akcí.

Všechna mnou navštívená předškolní zařízení nabízí výuku angličtiny, plavání, výlety, divadla. Jedno zařízení spolupracuje i s MENZOU, kde se snaží podchytit talent, což je u malých dětí diskutabilní. Uždil například uvádí, „že s odhadem výtvarného talentu a současně i s odhadem možností, které by takový talent měl, kdyby šlo o to, aby se v dalším životě prosadil, je dobré počkat – nejlépe až do puberty. Nic nemůžeme zmeškat a určitě bychom ničeho dobrého nedosáhli, kdybychom na základě své předčasné a málo všestranné úvahy o přítomnosti talentu nutili dítě do kreslení a malování a používali k tomu všechny metody, o kterých se domníváme my nebo někdo jiný, že by mohly zvláště rychle vést k cíli“ (Uždil, 2002, s. 88).

Provozní doba je velkorysá, v průměru **od 7:30 do 18:00 hodin**, školné vybírané za měsíční celodenní docházku se pohybuje bez stravy **od 5 000 do 13 400 Kč**, stravné **od 55 do 100 Kč** za den.

Nárůstem počtu vznikajících soukromých předškolních zařízení v okrese Praha-východ dochází k poklesu cen za školné, zvyšování odbornosti pedagogů, zpracování programů dle RVP a celkové zlepšení úrovně jednotlivých zařízení. Za poslední rok je zde i větší výskyt žádostí o zařazení do rejstříku škol, což krajský úřad vítá, neboť je zde nedostatek mateřských škol (informace z krajského úřadu, odboru školství).

Tabulka č. 7

Analýza dokumentů a pozorování ve vybraných předškolních zařízeních

A–J (příloha č. 3, tabulky 1–10)

Podmínky uváděné v RVP s. 32	Naplnění podmínek v RVP kritéria hodnocení:	Kolik zařízení splňují v %
1. Věcné podmínky	hezké prostředí	100
	zahrada	90
	výzdoba dětskými pracemi	100
	vhodné vybavení hračkami	60
2. Životospráva	celodenní strava	100
	BIO potraviny	40
	jídlo připravují sami pedagogové	20
	online jídelníček na webu	20
3. Psychosociální podmínky	nepravidelná docházka dětí	90
	noční hlídání	10
	adaptační program	30
	víkendové hlídání	20
	přijímání dětí před 3 rokem	100
	integrace postižených dětí	30
	neúměrné zatěžování dětí množstvím aktivit	50
4. Organizace, provoz	flexibilní, pružný denní řád	100
	pestrá nabídka činností	100
	málo dětí ve třídě- do 15.	100
	program dle RVP	50
	starší děti nemusí spát po obědě	40
5. Řízení	dobrá informovanost veřejnosti, rodičů	70
	spolupráce se ZŠ, SPC, odborníky	40
6. Pedagogické obsazení	mnoho externích lektorů	30
	další vzdělávání pedagogů	30
	kvalifikovaní pedagogové	70
7. Spoluúčast rodičů	při společných akcích	100
	během celého dne	30
	poradenský servis odborníků	30

Průměrná otevírací doba 7:30 –18:00 hodin

Průměrná cena za celý den a celý měsíc bez stravy: od 5 000 do 13 400 Kč.

4. Diskuse

Z výzkumného šetření vyplynulo, že **rodiče** si nejčastěji volí soukromé předškolní zařízení, protože se jejich dítě nedostalo do státní či obecní mateřské školy. Dalším důvodem je i nízký věk dítěte. Rodičům vyhovuje, že soukromé školky přijímají děti mladší 3 let. Při vybírání soukromého předškolního zařízení dají na dobrou pověst a doporučení ostatních rodičů. Zajímají se o program a jsou nároční ve svých požadavcích, protože si péči o své dítě platí. Líbí se jim pěkné prostředí, individuální přístup k dětem, vstřícnost pedagogů, menší počet dětí ve třídě a pestrá nabídka činností či různých kroužků. Někteří rodiče projeví obavu, jakou základní školu pro své dítě vybrat, když je zvyklé na individuální přístup a nadstandardní program. Rodičům nejvíce vadí vysoká cena soukromých školek proti státním a obecním MŠ. Jsou ochotni si za nadstandardní služby připlatit, ale pozastavují se nad tím, že všichni rodiče nemají stejnou šanci své dítě do obecní mateřské školy umístit. Domnívají se, že by stát a obec měly zajistit větší počet míst v mateřských školách, nebo přispět rodičům, kteří dávají své dítě do soukromé školky, protože ve státní pro něj není místo (příloha č. 14). Vzdělání pedagogů pokládají za samozřejmost a byli překvapeni, že legislativa umožňuje vznik soukromých školek na základě volné živnosti!

Majitelé jsou si vědomi závislosti na platících rodičích a tak se snaží vycházet vstříc jejich požadavkům. Zařazují do programu atraktivní činnosti a spolupracují i s externími lektory na výuku kroužků, které rodiče pro své děti vyžadují. Přizpůsobují provozní dobu potřebám rodičů, nabízejí zajištění hlídání i mimo školku, nebo mimo pracovní dobu. Majitelům vyhovuje, že si svoje předškolní zařízení vedou sami, podle svých představ a bez byrokracie. Uvědomují si, že jejich zodpovědnost je velká. Ve svých předškolních zařízeních zaměstnávají i nekvalifikované pracovníky. Majitelé se domnívají, že by jim stát či obec mohly pomáhat, například příspěvkem na výtvarný materiál, hračky nebo didaktické pomůcky, které jsou velmi drahé. Také si myslí, že by měli dostávat příspěvky od obce na děti, které se do obecní MŠ nedostaly a přitom tam mají trvalé bydliště. Jedno předškolní zařízení uvedlo, že jejich obec rodičům již přispívá na školné (příloha č. 7, předškolní zařízení E).

Pedagogům vyhovuje menší počet dětí ve třídě a možnosti individuální práce s nimi. „*Zásadním problémem, který ovlivňuje kvalitu realizace vzdělávacího procesu v mateřské škole, jsou vysoké počty dětí ve třídách*“ (Svobodová in Kropáčková a kol., 2008, s. 103). Pedagogové oceňují zájem rodičů a dobrou spolupráci. Jsou rádi, že se mohou realizovat a nejsou svázáni někdy přísnými předpisy. Další výhodou spatřují v tom, že nemusí vést dokumentaci jako ve státní MŠ.

Pedagogům vadí někdy velká náročnost rodičů a jejich nepřiměřené požadavky. Také poukazovali na časté střídání dětí v předškolním zařízení a docházku nezralých dětí, mladších 3 let. Pedagogům vadí i závislost na platících rodičích a domnívají se, že by stát nebo obec měly soukromým školám pomáhat. Uvádí, že by rodiče měli dostávat stejné příspěvky na dítě a pak by se rozhodli, jestli využijí služeb obecních MŠ nebo soukromých. Soukromá předškolní zařízení by byla finančně dostupnější více rodičům a jejich dětem. Také upozorňují, že menší počet předškoláků ve třídě vyhovuje dětem se specifickými potřebami a horší adaptací. Stát by měl na tyto děti přispívat rodičům, nebo přímo soukromým zařízením.

Na základě výsledků výzkumu (názorů pedagogů, majitelů předškolních zařízení a rodičů dětí navštěvujících tato zařízení) mohou pojmenovat některé možnosti (klady) a úskalí (zápory), které mohou nastat. Hlavním hodnotícím kritériem jsou podmínky uváděné v RVP, které popisují optimální podobu předškolního vzdělávání (RVP, 2004).

- **Věcné podmínky v soukromých předškolních zařízeních**

Poskytují možnosti: dostatek finančních prostředků pro vytvoření zajímavého prostředí s množstvím různých hraček a didaktických potřeb.

Ohrožuje úskalí:

Vytvoření příliš pestrého a nepřehledného prostředí s nedostatkem podnětných hraček. Nevýhovující vnitřní i venkovní prostory.

- **Životospráva v soukromých předškolních zařízeních**

Nabízí možnosti:

Nabídka různých druhů stravování včetně vegetariánské stravy, individuální možnost stravování dle potřeb dítěte, jídelníček on-line.

Ohrožuje úskalí:

Nevhodná skladba jídelníčku, ohřívaná strava z domova. Nabídka hlídání dětí zcela bez stravy, kdy záleží pouze na tom, co jim rodiče dají sebou.

- **Psychosociální podmínky v soukromých předškolních zařízeních**

Poskytují možnosti:

Rodinné prostředí s malým počtem dětí ve třídě a dostatkem učitelů nebo tet na hlídání.

Rozvržení a přizpůsobení programu dle potřeb.

Zařazení aktivit jako angličtina, keramika, různé sporty či hra na flétnu.

Ohrožuje úskalí:

Nárazová a nepravidelná docházka dětí do předškolního zařízení, a tím nemožnost pro dítě se adaptovat na nové prostředí i situaci.

Přijímání i zcela nezralých dětí, pokud jsou to rodiče ochotni zaplatit.

Nadměrné přetěžování dětí v podobě nejrozličnějších kroužků nabízených pro velmi malé děti.

- **Organizační zajištění chodu soukromého předškolního zařízení**

Má možnosti:

Denní řád je dostatečně pružný dle potřeb rodičů.

Individuální přístup k dětem, kterých je ve třídě málo.

Má úskalí:

Absence pravidel a řádu.

Živelnost a neplánovanost.

- **Rízení mateřské školy- předškolního zařízení**

Nabízí možnosti:

Poskytovat pedagogům lepší platové podmínky, a tím je motivovat ke kvalitnější práci. Vybírat si ty nejlepší pracovníky, spolupracovat jen se schopnými.

Ohrožuje úskalí:

Provozování lidmi, kteří nemají pedagogické vzdělání v oboru „učitelství mateřské školy“ a zkušenosti.

- **Personální a pedagogické zajištění**

Nabízí možnosti:

Kreativní pedagogové, kteří jsou schopni obstát v konkurenčním prostředí. Zapojení i mužů-pedagogů, kteří mohou být dobře finančně ohodnoceni.

Ohrožuje úskalí

Personál bez patřičného pedagogického vzdělání. Externí lektori na jednotlivé kroužky.

Na začátku výzkumného šetření jsem stanovila hypotézu:

„Majitelé a zřizovatelé soukromých předškolních zařízení musí sledovat ekonomickou návratnost vložených prostředků a tomu podřizují nabídku aktivit a služeb pro rodinu, někdy bez ohledu na skutečné potřeby dětí předškolního věku.“

V rozhovorech uváděli **majitelé** jako úskalí absolutní závislost na platících rodičích, znamená to tedy logicky, že se musí snažit uspokojovat přání a požadavky především rodičů. **Rodiče** zase vybírají soukromé předškolní zařízení podle nabídky nadstandardních aktivit a kroužků. Podíváme-li se na nabídku jednotlivých soukromých školek, zjistíme, že se doslova předhánějí v nabídce nejrůznějších aktivit pro děti (angličtina, keramika, flétna, tenis, jízda na koních, golf, plavání, lyžování atd.). Předimenzovaným programem však mohou být děti přetěžovány, není uspokojena jejich „*potřeba určitého množství, kvality a proměnlivosti vnějších podnětů*“ (Langmeier, Matějček in Opravilová, 2003). Jedno předškolní zařízení dokonce nabízí spolupráci s MENZOU, která ohodnotí inteligenci již 2letého dítěte a poradí rodičům, jak rozvíjet jeho schopnosti (příloha č. 6, předškolní zařízení D). Opravilová upozorňuje, že „*opakované zdůrazňování úspěšnosti určitých výkonů u některých jedinců může u neúspěšných dětí vyvolat posun v sebehodnocení do té míry, že dítě ztratí zájem o veškerou činnost a spolupráci*. Také uvádí, že „*úspěšné dítě naopak může získat ne zcela oprávněný pocit jisté nadřazenosti a výlučnosti, která vede až k izolaci*“ (Opravilová, 2003, s. 27).

Rodičům dále vyhovuje i delší provozní doba a možnost umístění dítěte mladšího 3 let. Z nabídky jsem zjistila, že většina soukromých školek i tomuto požadavku rodičů vychází vstříc. Navíc nabízí i hodinové či nárazové hlídání, nebo možnost přespání dítěte ve školce. Nezralé dítě tak může obtížně snášet odloučení od rodiny, navíc nárazové. Nemá možnost si zvyknout na prostředí, paní učitelky a kamarády. Není uspokojena jeho „*potřeba určité stálosti, řádu a smyslu v podnětech*“ ani „*potřeba*

prvotních citových a sociálních vztahů“ a „potřeba identity“ (Langmeier, Matějček in Opravilová, 2003).

Některá soukromá předškolní zařízení si na jednotlivé aktivity (kroužky) zvou externí lektory. *„Rizikem může být neadekvátní pedagogické vedení lektora vedoucího zájmovou činností. Tady narážím na potřebu přiměřeného množství a kvality podnětů, která musí odpovídat věkovým zvláštnostem dítěte předškolního věku. Pokud lektor nemá pedagogické vzdělání pro předškolní věk, pak užíváním nesprávných metod, forem a prostředků může záporně ovlivnit další vývoj dítěte“ (Vrkoslavová in Kropáčková a kol., 2008, s. 69).* Z výzkumu jsem zjistila, že pouze **25 %** pedagogů působících v mnou vybraných předškolních zařízeních splňuje kvalifikační požadavky pro učitelství mateřské školy. Někteří majitelé dokonce uváděli tuto skutečnost jako výhodu. Stačilo jim, že „teta“ má děti ráda.

Na základě výzkumu a interpretace výsledků mohu konstatovat platnost hypotézy, která předpokládala, že majitelé soukromých předškolních zařízení musí sledovat ekonomickou návratnost vložených prostředků a tomu podřizují nabídku aktivit a služeb pro rodinu, někdy bez ohledu na skutečné potřeby dětí předškolního věku.

„Se znalostí obecného musíme přistoupit ke konkretizaci a individualizaci v naplňování potřeb, a to na základě co nejvšestrannějšího poznávání každého dítěte. Nástrojem je především každodenní citlivé pozorování a tam, kde nestačí, nastupuje pedagogicko-psychologická diagnostika ve spolupráci s odborníky“ (Opravilová, 2003, s. 28).

Vzdělávání v současné mateřské škole, která je zapsána v rejstříku škol, vychází z povinného *„Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání“*, který byl formulován v souladu s odbornými požadavky současné školské reformy. V RVP jsou stanoveny hlavní principy ve vztahu k dítěti (viz RVP, 2004, s. 6).

Zamyslela jsem se nad tím, zda jsou a mohou být tyto principy uplatňovány v soukromých předškolních zařízeních a co jim může naopak bránit v uskutečňování těchto principů.

Hlavní problém spatřuji v tom, že soukromá školka, která není zapsána do rejstříku škol, nemusí vést žádnou pedagogickou dokumentaci ani zpracovávat třídní a školní vzdělávací programy. Činnosti tak mohou být nahodilé bez patřičné návaznosti, do školky mohou docházet různí lektori jen na vedení příslušného kroužku a ostatní program zajišťují jen jakési hlídací tety. Z výzkumného šetření vyplynulo, že **50 %** vybraných předškolních zařízení nemá zpracován vzdělávací program, chybí zde naplnění principu *„Definovat kvalitu předškolního vzdělávání z hlediska cílů vzdělávání, podmínek, obsahu i výsledků, které má přinášet“* i principu *„Zaměřovat se na vytváření základů klíčových kompetencí dosažitelných v etapě předškolního vzdělávání“* (RVP, 2004, s. 6).

Záleží především na rodičích, co konkrétně očekávají od předškolního zařízení. Jaké činnosti preferují a zda mají šanci vybrat správné předškolní zařízení, kterých v poslední době vzniká mnoho. Rodiče by se tedy měli především zajímat, jaké má škola cíle, co sleduje, kam směřuje v rozvoji a vzdělávání dětí a jakými metodami se zde pracuje (Koťátková, 2008).

Menší počet dětí ve třídě naopak umožňuje sledování individuálních potřeb dítěte, což si uvědomují všechny tři skupiny respondentů (majitelé, pedagogové a zejména rodiče).

Individuální přístup k dítěti byl druhým důvodem, proč se rodiče pro soukromé předškolní zařízení rozhodli. Individuální profilaci soukromého předškolního zařízení zase oceňovali majitelé a pedagogové. Principy „*Akceptovat přirozená vývojová specifika dětí předškolního věku*“ a „*Umožňovat rozvoj a vzdělávání každého jednotlivého dítěte v rozsahu jeho individuálních možností a potřeb*“ mohou být zcela naplňovány (RVP, 2004, s.6).

Soukromé školky sice nemají zpracovaný evaluační program, ale hlavním kritériem je pro ně spokojenost rodičů a jejich ochota platit nemalé školné. Princip „*Poskytovat rámcová kritéria využitelná pro vnitřní i vnější evaluaci mateřské školy i poskytovaného vzdělávání*“ je naplňován jen částečně.

Všechna mnou oslovená předškolní zařízení sice zmiňovala vzdělávací obsah RVP „*Dítě a jeho tělo, dítě a jeho psychika, dítě a ten druhý, dítě a společnost, dítě a svět*“, ale nejméně v **50 %** chybělo hlubší propracování dílčích cílů. Tato předškolní zařízení se spíše zaměřovala na uskutečňování nejrůznějších kroužků, výuku angličtiny, sportovní činnosti a výlety. Z jejich programu nebylo patrné, zda svým působením na děti mohou dosáhnout výstupů v podobě „*klíčových kompetencí kučení, k řešení problémů, komunikativních, sociálních a personálních a činnostních občanských*“ (RVP, 2004, s. 10)

Úroveň předškolního vzdělávání však nespočívá jen v kvalitně zpracovaném programu. Zmiňuje se o tom článek vyplývající z diskusí a prací studentů kombinovaného studia oboru učitelství MŠ. „*Úroveň předškolního vzdělávání se v současné době zdánlivě zvyšuje. Školy vytvářejí své vlastní kurikulární dokumenty (školní a třídní vzdělávací programy), píší hodnotící zprávy a plány evaluace, ale pravá kvalita jejich práce nespočívá v těchto dokumentech, ale v realizační rovině, v praktických činnostech předškolních pedagogů s dětmi, v jejich vzájemné komunikaci a vzájemném respektování*“ (Svobodová in Kropáčková a kol., 2008, s. 106).

Hlavním garantem jsou tedy v soukromých školkách, které nejsou v rejstříku škol a tím nepodléhají kontrole Ministerstva školství, samotní pedagogové a především rodiče, kteří si za své vložené prostředky chtějí kvalitu nabízených služeb ověřovat. Někdy se však požadavky rodičů neshodují s principy a cíli předškolního vzdělávání a rodiče si představují výchovu v soukromé školce spíše jako službu dítěti. O nepřiměřených požadavcích rodičů se zmínilo **10 % majitelů** a dokonce **31,2 % pedagogů**.

Soukromé školky mohou být alternativou, doplňkem předškolního vzdělávání. Rodiče si je vybírají pro své dítě buď proto, že se nedostalo do obecní či státní MŠ, nebo proto, že chtějí dopřát svému dítěti individuální přístup a nadstandardní aktivity. Moderní rodina se snaží skloubit práci, kariéru a zábavu s výchovou dětí. Soukromé předškolní zařízení vnímají rodiče jako placenou službu, od které vyžadují splnění svých představ a požadavků.

Rodičům vyhovuje, že do soukromého předškolního zařízení mohou umístit i dítě mladší 3 let. Podle návrhu opatření ministryně školství Miroslavy Kopicové by sice měly mateřské školy od roku 2011 přijímat děti od dvou let, ale pokud nebudou postaveny nové mateřské školy v oblastech, kde nejsou místa ani pro 4leté děti, tento

návrh mnohým rodinám nepomůže (<http://domaci.ihned.cz/c1-42681630-navrh-kopicove-od-dvou-let-do-skolekv>).

Naproti tomu soukromé školky nabízí docházku dětí již od 18 měsíců. Nahrazují tak i jesle, kterých je v současnosti velmi málo. „V ČR poklesl počet jeslí z 1043 na počátku devadesátých let na 54 v roce 2005. Navštěvuje je 0,5 % dětí ve věku do tří let. Počet jeslí nadále klesá, ruší se jesle obecní“ (Gender Studies, s.2).

Rodiče také využívají možnosti nepravidelné docházky dítěte do předškolního zařízení, kdy dítě v týdnu hlídá třeba babička a ono si jde do školky jen občas „pohrát s kamarády“. Tyto děti se mohou obtížně adaptovat na prostředí, učitelky i vrstevníky. Většina předškolních zařízení však tuto možnost poskytuje, protože rodiče jsou jejich zákazníky a přejí si to.

Velmi záleží na osobnosti majitele soukromé školky, na jeho vzdělání a přístupu k dětem. Musí se rozhodovat mezi ekonomickou návratností vložených prostředků, potřebami dětí a někdy nepřiměřenými požadavky rodičů. Ideální majitel soukromého zařízení by měl znát specifické potřeby dítěte předškolního věku a přihlížet k nim. Neměl by pouze hledět na zisk a program ve své školce podřizovat jen přáním rodičů. Odborník na svém místě umí vysvětlit, jakou cestou a proč se chce ubírat ve své pedagogické koncepci a umí zdůvodnit svůj záměr.

Prekvapilo mne, že rodiče považují za samozřejmost odbornost pracovníků pečujících o děti v soukromých školkách. Myslí si, že je tato problematika dostatečně ošetřena zákony, což není pravda, jak ukázala moje analýza zákonů a vyhlášek potřebných pro otevření soukromého předškolního zařízení.

Mrzí mne, že se mi nepodařilo shromáždit větší počet dotazníků od rodičů (návratnost byla pouze 29,5 %) a získat tak více názorů na soukromá předškolní zařízení z jejich pohledu. Bylo zřejmé, že rodiče neměli potřebu sdělovat svoje názory prostřednictvím anketního dotazníku, přestože byl velmi stručný. Nejvíce rodičů bylo ochotno spolupracovat v předškolním zařízení, kde pracují. V ostatních školkách jsem se musela spolehnout na rozdání dotazníků rodičům prostřednictvím personálu konkrétní školky. Také bych příště volila jiný záznam rozhovoru s majiteli a pedagogy, kteří mi posléze sdělovali, že je diktafon znervózňoval a oni se cítili nepříjemně. Rozhovor byl uvolněný až po vypnutí záznamového zařízení.

Závěr

Na základě výzkumného šetření jsem zjistila, jaké jsou možnosti a úskalí soukromých mateřských škol z pohledu jejich majitelů, pedagogů a rodičů. Zjistila jsem, proč si rodiče nejčastěji volí soukromé předškolní zařízení pro své dítě. Porovnála jsem podmínky soukromých školek s podmínkami v RVP a cíli předškolního vzdělávání. Zamyslela jsem se nad uspokojováním potřeb dětí v těchto zařízeních.

Navštívila jsem 10 soukromých školek a vedla rozhovory s majiteli a pedagogy. Názory rodičů jsem zjistila formou anketního dotazníku. Z jednotlivých předškolních zařízení jsem pořídila fotodokumentaci interiérů a exteriérů, analyzovala jejich programy a dostupné údaje. Na základě výsledků mohu konstatovat, že se podařilo splnit mnou vytyčené dílčí cíle a k nim stanovené úkoly. Hypotéza se potvrdila.

Podle mého názoru je třeba se touto problematikou do budoucna nadále zabývat, neboť trend vzniku soukromých školek je na vzestupu. Bylo by dobré porovnat soukromá předškolní zařízení ve větších městech a na vesnicích nebo v menších městech. Také by bylo potřeba zjistit, jak se staví starostové a zastupitelé obcí k pomoci soukromým předškolním zařízením a jaké formy spolupráce by upřednostňovaly.

Odborná veřejnost by měla vyvíjet tlak na zákonodárce, aby upravili legislativu živností týkajících se péče o děti nad 3 roky. Myslím, že je potřeba, aby živnosti byly vázané na odborné vzdělání pracovníků pečujících o děti v předškolním zařízení.

Po mé návštěvě 10 soukromých předškolních zařízení mohu konstatovat, že většina mnou oslovených majitelů se snaží vybalancovat mezi nutností ekonomicky přežít a respektováním potřeb dětí. Z rozhovorů jsem cítila, že jim na dětech záleží a uvědomují si obrovskou zodpovědnost. Na druhou stranu využívají možnosti přijmout nekvalifikované pracovníky a polovina z nich nemá propracovaný vzdělávací program. Současná legislativa jim to umožňuje.

Pedagogové v soukromých předškolních zařízeních projevovali iniciativu a kreativitu. Jsou si vědomi, že pokud nebudou rodiče s jejich péčí spokojeni, děti odejdou jinam. *„Osobností je každý člověk, osobnostní vývoj je daný každému dítěti. Jde ale o to, abychom jako vychovatelé čelili nebezpečím deformace tohoto vývoje* (Helus in Kropáčková a kol., 2008, s. 27).

Stát (zákonodárci) by si měl uvědomit, že soukromá předškolní zařízení plní několik funkcí.

- Umožňují péči o děti mladší třech let a nahrazují tak nedostatek jeslí.
- Nabízí péči o děti, které se nedostali do obecní mateřské školy.
- Nabízí možnosti individuální péče o děti se specifickými potřebami (dětí se zdravotním omezením, příliš citlivé děti, děti vyžadující menší kolektiv).

Některé soukromé školky nejsou schopny splnit požadavky pro zapsání do rejstříku škol, aby mohly pobírat dotace od státu. Důvodem mohou být nevyhovující prostory, malá zahrada a přísné hygienické normy. Dalším zařízením vyhovuje absolutní svoboda

při práci, což kladně hodnotili jak majitelé, tak pedagogové a proto o větší dohled státu nestojí. Z rozhovorů s pedagogy a majiteli soukromých předškolních zařízení jsem zjistila, že by však uvítali možnost větší spolupráce se svou obcí, vadí jim absolutní závislost na platících rodičích. Chtějí nabízet kvalitní péči o děti předškolního věku, ale často jsou nuceni se příliš přizpůsobovat nárokům a požadavkům rodičů. Myslím si, že obce mají možnosti si ověřit, jak je s jejich prostředky nakládáno, pokud se předškolní zařízení nachází v jejich působnosti. Dokládá to trvalý zájem rodičů, dobrá pověst předškolního zařízení a doba jeho existence.

Při spolupráci s obcí, ať už formou určité dotace na hračky a didaktický materiál, výhodného pronájmu prostor, příspěvku na děti poslední rok před nástupem do ZŠ nebo příspěvkem rodičům pokud se jejich dítě nedostalo do obecní MŠ, lze docílit větší dostupnosti soukromých předškolních zařízení rodičům a jejich dětem. Snížil by se tak tlak na státní a obecní mateřské školy. *„Počty zájemců o umístění dětí v mateřských školách se zvyšují, schází zrušené mateřské školy. Na ředitelky a učitelky mateřských škol je vyvíjen tlak ze strany obcí naplňovat kapacitu mateřských škol na maximum, nutí je k tomu i současný systém normativního financování. Ve třídách je obvykle 27 až 28 dětí“* (Svobodová in Kropáčková a kol., 2008, s. 103).

V zahraničí je spolupráce soukromých předškolních zařízení s obcí běžná. Dobrou zprávou je, že některé obce již začínají spolupracovat, jak uvedlo jedno předškolní zařízení.

Další možností pro soukromé školky je využití finančních zdrojů ze *„Strukturálních fondů EU pro financování jeslí a dětských zařízení v období let 2007-2013“*. Nevýhodou však je, že získat takto finanční prostředky je mimořádně administrativně náročné a zpracování projektu vyžaduje vysokou odbornost žadatele (Gender Studies, 2007, s. 31).

Věřím, že má diplomová práce přispěje k zamyšlení veřejnosti, majitelů soukromých školek, pedagogů a rodičů. Zjistila jsem, že mnohá úskalí se dají napravit legislativou a spoluprací s obcí a mnohé možnosti soukromých školek dále rozvíjet.

Diplomová práce mi pomohla zamyslet se, které věci nadále zlepšit ve své profesi při řízení soukromého předškolního zařízení, co vyžadovat od pedagogů a jaké požadavky mají rodiče umísťující své děti do soukromých školek.

Jsou však věci, s kterými si neporadí žádné zákony či vyhlášky ani ve státních a obecních mateřských školách. A to, pokud pedagogové nebudou mít děti skutečně rádi. Rodičům přeji, aby měli možnost výběru předškolního zařízení a dětem, aby se jim v soukromých školkách a mateřských školách líbilo.

„Hodně vědět o dětech a o jejich výchově je jistě velice užitečné a četbu odborných i populárních knih lze jen a jen doporučit. Ale všechno možné vědět ještě neznamena, že dokážeme vytvořit dítěti skutečně krásné a zdravé prostředí, v němž bude šťastné a rozvine svou osobnost do plné a plodné krásy tvořivého, ušlechtilého člověka. Pro toho, kdo je s dítětem v každodenním styku, ať už jako rodič, učitel či vychovatel, je tím nejzákladnějším umět nastolit takový vztah, v němž se dítě dává poznat takové jaké doopravdy je, v němž umožňuje tomu druhému, aby se v něm vyznal“ (Matějček, 1984, s. 12).

Použitá literatura a jiné zdroje

- BEČVÁŘOVÁ, Z. Současná mateřská škola a její řízení. Praha: PORTÁL, 2003. ISBN 80-7178-537-7
- BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V. Rozvoj grafomotoriky. Brno: COMPUTER PRESS, 2009. ISBN 80-251-0977-1.
- BREZINKA, W. Filozofické základy výchovy. Praha: ZVON, 1996. ISBN 80-7113-169-5.
- BREZINKA, W. Východiska k poznání výchovy. Brno: L. MAREK, 2001. ISBN 80-86263-23-1.
- DAVIDO, R. Kresba jako nástroj poznání dítěte. Praha: PORTÁL, 2001. ISBN 80-7178-449-4
- DEISLER, H. Každodenní problémy v mateřské škole. Praha: PORTÁL, 1994. ISBN 80-7178-010-3.
- GARDOŠOVÁ, J.; DUJKOVÁ, L. a kol. Začít spolu. Praha: PORTÁL, 2008. ISBN 80-7178-815-5.
- GREGER, D.; JEŽKOVÁ, V. Školní vzdělávání (zahraniční trendy a inspirace). Praha: CAROLINUM, 2007. ISBN 80-246-1313-1.
- GRUNELIUSOVÁ, E. M. Výchova v raném dětském věku. Školky s waldorfskou pedagogikou. Praha: BALTAZAR, 1992.
- HAVLÍNOVÁ, M. a kol. Program podpory zdraví ve škole. Praha: PORTÁL, 1998. ISBN 80-7178-263-7.
- HAVLÍNOVÁ, M.; VENCÁLKOVÁ, E.; HAVLOVÁ, J. a kol. Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole. Praha: PORTÁL, 1995. ISBN 80-7367-061-5.
- HELUS, Z. Vyznat se v dětech. Praha: SPN, 1984. ISBN 14-570-84.
- HELUS, Z. Sociální psychologie pro pedagogy. Havlíčkův Brod: GRADA, 2007. ISBN 978-80-247-1168-3.
- HRADIL, R. Průvodce českou antroposofií. Hranice: FABULA, 2002. ISBN 80-86600-00-9.
- CHRÁSTKA, M. Metody pedagogického výzkumu. Praha: GRADA, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4
- KALOUS, J.; VESELÝ, A. Vzdělávací politika České republiky v globálním kontextu. Praha: KAROLINUM, 2006. ISBN 80-246-1261-5.
- KLABOUC, J. Manželství a rodina v minulosti. Praha: ORBIS, 1962. ISBN 11-080-62
- KOLLÁRIKOVÁ, Z.; PUPALA, B. Předškolní a primární pedagogika. Praha: PORTÁL, 2001. ISBN 80-7178-585-7.
- KOLÁŘOVÁ, J. Klíč k jeslím. GENDER STUDIES, 2007. ISBN 978-80-86520-22-3.
- KOŤÁTKOVÁ, S. Dítě a mateřská škola. Praha: GRADA, 2008. ISBN 978-80-247-1568-1.
- KOŤÁTKOVÁ, S. Hry v mateřské škole v teorii a praxi. Praha: GRADA, 2005. ISBN 80-247-0852-3
- KREJČOVÁ, V.; KARGEROVÁ, J. Začít spolu. Praha: PORTÁL, 2003. ISBN 80-7178-695-0.
- KROPÁČKOVÁ, J. Budeme mít prvňáčka. Praha: PORTÁL, 2008. ISBN 978-80-7367-359-8.

KROPÁČKOVÁ, J. a kol. Dítě předškolního věku dříve a dnes. Praha: PEDAGOGICKÁ FAKULTA UK, 2008. ISBN 978-80-7290-377-1.

LENDEROVÁ, M.; RÝDL, K. Radostné dětství? Praha: PASEKA, 2006. ISBN 80-7185-647-9.

MATĚJČEK, Z. Dítě a jeho rodina v psychologickém poradenství. Praha, 1992. ISBN 80-04-25236-2.

MATĚJČEK, Z. Po dobrém, nebo po zlém? Praha: PORTÁL, 1994. ISBN 80-85282-00-3.

MERTIN, V.; GILLERNOVÁ, I. Psychologie pro učitelky mateřské školy. Praha: PORTÁL, 2003. ISBN 80-7178-799-X.

MLČOCH, L.; MACHONIN, P.; SOJKA, M. Ekonomické a společenské změny v české společnosti po roce 1989. Praha: KAROLINUM, 2000. ISBN 80-246-0119-2.

MONTESSORI, M. Tajuplné dětství. Praha: SPS, 1998. ISBN 80-86-189-00-7.

MOŽNÝ, I. Moderní rodina (mýty a skutečnosti). Brno: BLOK, 1990. ISBN 80-7029-018-8.

MOŽNÝ, I. Česká společnost: nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života. Praha: PORTÁL, 2002. ISBN 80-7178-624-1

NIESEL, R.; WILFRIED, G. Poprvé v mateřské škole. Praha: PORTÁL, 2005. ISBN 80-7178-989-5.

OPRAVILOVÁ, E. Rok v mateřské škole. Praha: PORTÁL, 2003. ISBN 80-7178-847-3.

OPRAVILOVÁ, E.; KROPÁČKOVÁ, J. Studijní texty k předškolní pedagogice s úvodem do pedagogiky. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta 2005. ISBN 80-7290-251-2.

PALOUŠ, R. K filosofii výchovy. Praha: SPV, 1991. ISBN 80-04-25390-3.

PIAGET, J.; INHELDEROVÁ, B. Psychologie dítěte. Praha: PORTÁL, 1997. ISBN 80-7178-407-9.

PLATON. Ústava. Praha: OIKOYMENH, 2005. ISBN 80-7298-142-0.

PREKOPOVÁ, J. Malý tyran. Praha: PORTÁL, 1999. ISBN 80-7178-319-6.

PREKOPOVÁ, J.; SCHWEIZEROVÁ, CH. Děti jsou hosté, kteří hledají cestu. Praha: PORTÁL, 1999. ISBN 80-7178-358-7.

PRŮCHA, J. Vzdělávání a školství ve světě. Praha: PORTÁL, 1999. ISBN 80-7178-290-4.

PRŮCHA, J. Alternativní školy a inovace ve vzdělávání. Praha: PORTÁL, 2001. ISBN 80-7178-584-9.

PRŮCHA, J. Přehled pedagogiky. Praha: PORTÁL, 2006. ISBN 80-7178-944-5.

PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. Pedagogický slovník. Praha: PORTÁL, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

PRŮCHA, J. Srovnávací pedagogika. Praha: PORTÁL, 2006. ISBN 80-7367-155-7.

ROGGE, J.U. Děti potřebují hranice. Praha: PORTÁL, 1996. ISBN 80-7178-418-4.

SMOLÍKOVÁ, K.; OPRAVILOVÁ, E.; HAVLÍNOVÁ, M., aj. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Praha: VÚP 2004. ISBN 80-87000-00-5

ŠMELOVÁ, E. Předškolní vzdělávání očima rodičovské veřejnosti. Pedagogická orientace. 2005, roč. 15, č.1, s. 52–57. ISSN 1211-4669.

SPILKOVÁ, V. a kol. Proměny primárního vzdělávání v ČR. Praha: PORTÁL, 2005. ISBN 80-7178-942-9.

UHLÍŘOVÁ, J. Role hry v Komenského pedagogické koncepci. Praha: PEDF UK, 2003. ISBN 80-7290-107-9.

UŽDIL, J. Čáry, klikyháky, paňáci a auta. Praha: PORTÁL, 2002. ISBN 80-7178-599-7

VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie. Praha: KAROLINUM, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

ZELINKOVÁ, O. Pomoz mi, abych to dokázal. Praha: PORTÁL, 1997. ISBN 80-7178-071-5.

ZELINKOVÁ, O. Pedagogická diagnostika a individuálně vzdělávací program. Praha: PORTÁL, 2007. ISBN 978-80-7367-326-0.

Tištěné seriálové publikace

Rodinná politika očima profesních učitelských organizací. Informatorium, 2009, roč. 16, č. 4, s. 5.

Pohled za hranice, Informatorium, 2008 - 2009, roč. 16–17.

Elektronická databáze

Dostupné na <<http://www.mpsv.cz/cz/cs/4>>.

HAŠKOVÁ, H. Potřebuje ČR koncepci podpory institucí péče o předškolní děti? In Socioweb: Témata. Dostupné na WWW: <[http“ //www.socioweb.cz/index.>](http://www.socioweb.cz/index.).

Dostupné na <<http://www.mpsv.cz/files/clanky/5898/komplet-balik.pdf>>.

Dostupné na <[http://www.czso/csu/2009edicniplan.nsf/p/3301-09](http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3301-09)>.

Dostupné na <http://www.ricansko.info/clanky/zastupitele-rican-za-nemovitost-bude-vyssi-dan>

Dostupné na <<http://domaci.ihned.cz/c1-42681630-navrh-kopicove-od-dvou-let-do-skolekv>>

Přílohy

Příloha č.1 – pyramida potřeb

Příloha č.2 – graf znázorňující počet dětí v předškolním věku dle věkových skupin, v MŠ a jeslích v letech 1945 až 2005

Příloha č.3 – předškolní zařízení A (rozhovory, fotodokumentace, analýza dokumentů)

Příloha č.4 – předškolní zařízení B (rozhovory, fotodokumentace, analýza dokumentů)

Příloha č.5 – předškolní zařízení C (rozhovory, fotodokumentace, analýza dokumentů)

Příloha č.6 – předškolní zařízení D (rozhovory, fotodokumentace, analýza dokumentů)

Příloha č.7 – předškolní zařízení E (rozhovory, fotodokumentace, analýza dokumentů)

Příloha č.8 – předškolní zařízení F (rozhovory, fotodokumentace, analýza dokumentů)

Příloha č.9 – předškolní zařízení G (rozhovory, fotodokumentace, analýza dokumentů)

Příloha č.10 – předškolní zařízení H (rozhovory, fotodokumentace, analýza dokumentů)

Příloha č.11 – předškolní zařízení I (rozhovory, fotodokumentace, analýza dokumentů)

Příloha č.12 – předškolní zařízení J (rozhovory, fotodokumentace, analýza dokumentů)

Příloha č.13 – anketní otázky rodičů

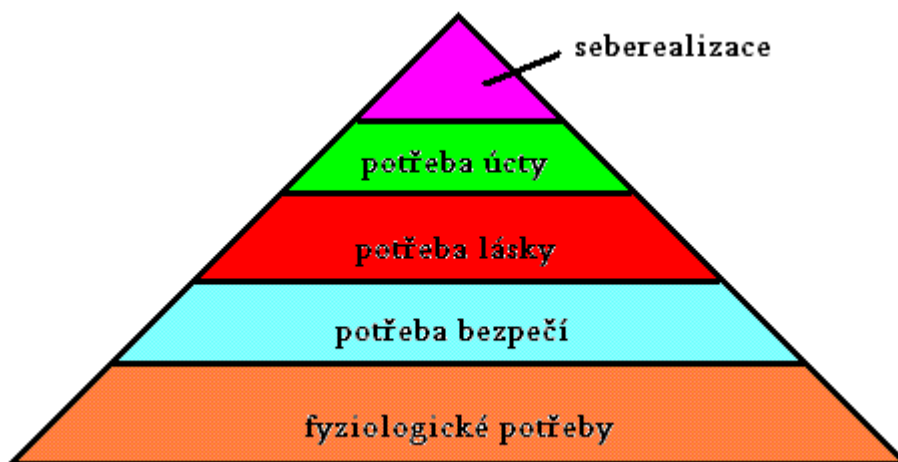
Příloha č.14 – vyhodnocení dotazníku pro rodiče

Příloha č.15 – vyhodnocení odpovědí majitelů soukromých předškolních zařízení

Příloha č.16 – vyhodnocení odpovědí pedagogů pracujících v soukromém předškolním zařízení

Příloha č.17 – ukázka 3 vyplněných dotazníků rodiči

Příloha č.1

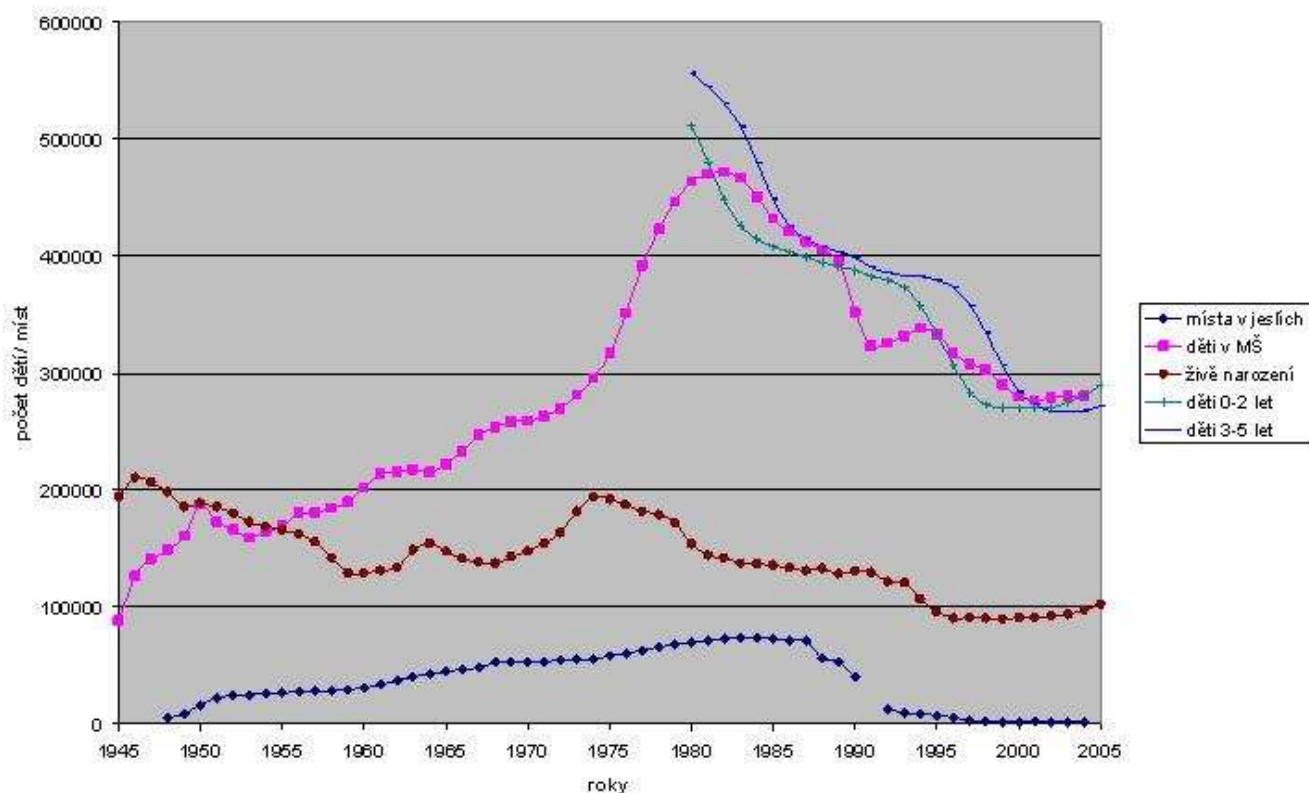

(cit. 28.2.2010) dostupné na WWW: <http://www.wikipedie.org>

6. **potřeba seberealizace** (naplnit své možnosti růstu a rozvoje)
7. **potřeba uznání, úcty** (být vážený, mít úspěch v očích jiných lidí a na tomto základě být sám sebou kladně hodnocen)
8. **potřeba lásky, sounáležitosti** (vedou k touze někam a k někomu patřit, být přijímán a milován)
9. **potřeba bezpečí, jistoty** (projevuje se především vyhýbáním se všemu neznámému, neobvyklému či hrozivému)
10. **fyziologické potřeby** (potřeba potravy, tepla, vyměšování)

Příloha č.2

Graf 1. Počet dětí v předškolním věku dle věkových skupin, počet dětí v mateřských školách a počet míst v jeslích v ČR v letech 1945 až 2005

Zdroje: Data za jesle a mateřské školy (1945 – 1988) z databáze Českého statistického úřadu in Bulíř (1990); Data za mateřské školy (1990 – 2005) z databáze Ústavu informací ve vzdělávání in Kuchařová, Svobodová (2006); Data za jesle (1990 – 2005) z databáze Ústavu zdravotnických informací a statistiky in Kuchařová, Svobodová (2006); Data o živě narozených a počtech dětí různých věkových skupin z databáze Českého statistického úřadu in www.czso.cz a <http://popin.natur.cuni.cz/html2/index.php?item=3.2>.

Příloha č. 3

Předškolní zařízení A

„Školka“ funguje 1 rok, není zapsána v rejstříku škol.

OTÁZKY PRO MAJITELE:

1. Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

Střední pedagogická škola, nyní jsem v 5 ročníku VŠ UK Pedagogická fakulta, obor předškolní pedagogika.

2. V čem spatřujete hlavní výhodu vašeho soukromého předškolního zařízení?

Ted' lepší finance než ve státní školce. Jinak mohu rozhodovat o programu a dělat si to podle sebe.

3. V čem spatřujete úskalí soukromého předškolního zařízení?

Nejistota existence, pokud nebudou děti, tak musíme skončit.

4. Co by měl stát, nebo vaše obec udělat pro zlepšení situace v předškolním vzdělávání?

Obec nebo stát by měly přispět každému dítěti nějakou částkou na jeho vzdělávání. Rodiče by se pak rozhodli, jak ji využijí. Zda v soukromé školce, nebo obecní. Je nespravedlivé, pokud se rodiče nedostanou do obecní školky a jiní výhody levného pobytu mohou využívat.

OTÁZKY PRO PEDAGOGY:

1. Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

VŠ J.A. Komenského obor: speciální pedagogika. Mám dokončené bakalářské studium, nyní dokončuji magisterské studium na této univerzitě. Obor psychopedie.

2. V čem spatřujete hlavní výhodu vašeho soukromého předškolního zařízení?

Finančně lépe ohodnocená práce, více možností realizace. Větší volnost v práci.

3. V čem spatřujete úskalí soukromého předškolního zařízení?

Rodiče se domnívají, že si mohou dovolit všechno, nechtějí dodržovat pravidla.

4. Co by měl stát, nebo vaše obec udělat pro zlepšení situace v předškolním vzdělávání?

Stát nezasahuje do soukromého sektoru, ale mohl by pomoci z důvodu nedostatku míst v obecních školkách.

FOTOGRAFIE:

Č. 1 - sídlo soukromého předškolního zařízení A

Č. 2 - interiér předškolního zařízení A

Tabulka č.1

Analýza dokumentů a pozorování ve vybraném zařízení A

Podmínky uváděné v RVP s. 32	Naplnění podmínek v RVP dobře + špatně -	Poznámky
Věcné podmínky	+ + +	hezké prostředí zahrad rodinná atmosféra
Životospráva	+ + -	celodenní strava BIO potraviny jídlo připravují učitelky
Psychosociální podmínky	- -	nepravidelná docházka dětí noční hlídání
Organizace, provoz	+ +	pružný denní řád pestrá nabídka činností
Řízení	+ +	dobrá informovanost rodičů rozdělení kompetencí
Pedagogické obsazení	+	kvalifikovaný personál
Spoluúčast rodičů	+	při různých aktivitách

Dostupné na WWW: <<http://www.skolicka-tygrik.cz/>>

Provoz: 7:30 – 18:00 hod.

Školné za celý den: 12.000 Kč + 55 Kč stravné za den

Za dopoledne: 8.000 Kč

Nadstandardní aktivity: výuka lyžování, rozšířená výuka angličtiny

Příloha č.4

Předškolní zařízení B

„Školka“ funguje již 5 let, není zapsána v rejstříku škol.

OTÁZKY PRO MAJITELE:

1. Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

Vyšší odborné.

2. V čem spatřujete hlavní výhodu vašeho soukromého předškolního zařízení?

Menší počet dětí ve třídě, kterým se můžeme více věnovat. Také vztah mezi rodiči a pedagogy je jiný, více otevřený oproti státním školám. Učitelky se snaží, aby školka fungovala. Děti oslovují učitelky tetou, babičko. Je větší spolupráce s rodiči. Bereme ohledy na speciální stravu př. bezlepkovou dietu. Učitelé nemusí mít pedagogické vzdělání, stačí hezký vztah k dětem.

3. V čem spatřujete úskalí soukromého předškolního zařízení?

Majitel za vše zodpovídá.

Velká zodpovědnost, ne všude mají zajištěnu bezpečnost. Není takový dohled z hlediska hygieny a kontrol. Nároky rodičů jsou vyšší, požadavky jsou někdy nepřiměřené (Myslí si, že když si to zaplatí, mohou si dovolit všechno- například dítě které má vši klidně pošlou do školky.) Ve státní školce jsou rodiče rádi, že se tam vůbec dostali. Také musím hlídat, aby rodiče platili včas, řešíme slevy za nemoci- stále se dohadujeme.

4. Co by měl stát udělat pro zlepšení situace v předškolním vzdělávání?

Naše obec nemá potřebu nám pomáhat, staví obecní školky. Rádi bychom spolupracovali, ale bohužel není zájem. Mohli by třeba dotovat děti s bydlištěm ve své obci, pokud nemohou zajistit místo v obecní školce.

OTÁZKY PRO PEDAGOGY:

1. Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

Vyšší odborná škola, diplomovaný speciálně pedagogický asistent.

2. V čem spatřujete hlavní výhodu vašeho soukromého předškolního zařízení?

Máme větší prostor s dětmi pracovat, uplatnit naši fantazii. Rodiče mají větší zájem, chtějí více spolupracovat, protože si to platí.

3. V čem spatřujete úskalí soukromého předškolního zařízení?

Rodiče jsou daleko náročnější, jejich požadavky jsou někdy nesplnitelné (Svoje DVD před spaním, docházka dítěte, které má vši, protože si to rodiče zaplatili.).

4. Co by měl stát udělat pro zlepšení situace v předškolním vzdělávání?

Soukromé školky zachraňují obce, které nemají dostatek míst v obecních MŠ. Obec by proto měla nějakým způsobem přispívat na docházku těchto dětí..

FOTOGRAFIE:

Č. 3 - sídlo předškolního zařízení B

Č. 4 - interiér předškolního zařízení B

Tabulka č.2

Analýza dokumentů a pozorování ve vybraném zařízení B

Podmínky uváděné v RVP s. 32	Naplnění podmínek v RVP dobře + špatně -	Poznámky
Věcné podmínky	+ + +	hezké prostředí zahrad rodinná atmosféra
Životospráva	+ -	celodenní strava chybí informovanost
Psychosociální podmínky	- -	Adaptace? nárazové hlídání dětí nepravidelná docházka
Organizace, provoz	+ - -	12 dětí ve třídě víkendové hlídání, dětský hotel absence uceleného programu
Řízení	-	nedostatečná informovanost veřejnosti
Pedagogické obsazení	-	pracovníci bez pedagogického vzdělání
Spoluúčast rodičů	+	Rodiče se mohou kdykoliv zúčastnit programu

Dostupné na WWW: <<http://www.dkberuska.cz/>>

Provoz: 7:00 – 17:00 hod.

Školné za celý den: 5.990 včetně stravy

Nadstandardní aktivity: Komplexní hlídací služba pro rodinu. Hlídání dětí po 18 hodině, hlídání dětí i o víkendu. Dětské jesle od 18 měsíců.

Příloha č.5

Předškolní zařízení C

„Školka“ funguje 4 roky, není zapsána v rejstříku škol.

OTÁZKY PRO MAJITELE:

1. Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

Mám středoškolské vzdělání v textilním oboru, ale školku zaštiťuje můj partner, který má vysokoškolské vzdělání pedagogické. Jako matka mám k dětem velmi blízko.

2. V čem spatřujete hlavní výhodu vašeho soukromého předškolního zařízení?

Výhody z pohledu dětí jsou individuální přístup, rodinná atmosféra, lepší vazby mezi námi i mezi dětmi.

3. V čem spatřujete úskalí soukromého předškolního zařízení?

Vybalancovat co se týče finančních prostředků, rovnováha mezi výdaji a příjmy. Projevuje se finanční krize.

4. Co by měl stát, nebo vaše obec dělat pro zlepšení situace v předškolním vzdělávání?

Jsmo podnikatelé a musíme brát naši činnost jako obchod. Obec by mohla přispět rodičům jejichž děti se nedostaly do obecní školky. Nám jako soukromníkům by obec neměla přispívat.

OTÁZKY PRO PEDAGOGY:

1. Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

Střední pedagogická škola, obor vychovatelství.

2. V čem spatřujete hlavní výhodu vašeho soukromého předškolního zařízení?

Málo dětí na třídě a tím může být individuální přístup. Tady je práce kvalitnější, pedagogové se dětem více věnují.

3. V čem spatřujete úskalí soukromého předškolního zařízení?

Spatřuji spíše výhody. Rodiče, kteří dají peníze do soukromé školky mají pocit, že máme dětem sloužit, tak si někteří představují individuální přístup.

4. Co by měl stát, nebo vaše obec udělat pro zlepšení situace v předškolním vzdělávání?

Obec by mohla přispět dětem na školné, je nutná kontrola od hygieny, jestli školka odpovídá hygienickým normám.

FOTOGRAFIE:

Č. 5 – sídlo předškolního zařízení C

Č. 6 – interiér předškolního zařízení C

Tabulka č.3

Analýza dokumentů a pozorování ve vybraném zařízení C

Podmínky uváděné v RVP s. 32	Naplňování podmínek v RVP dobře + špatně -	Poznámky
Věcné podmínky	+ + +	velké hygienické zázemí hezké prostředí zahrada
Životospráva	+ +	celodenní strava pružný řád
Psychosociální podmínky	- -	nepravidelná docházka mnoho aktivit, málo spontánní hry
Organizace, provoz	+ + +	15 dětí ve třídě Program dle RVP Zpracovaný provozní řád
Řízení	+ +	Informovanost veřejnosti vymezené kompetence
Pedagogické obsazení	+	kvalifikovaní pedagogové
Spoluúčast rodičů	+	spoluúčast na mnoha akcích

Dostupné na WWW: <<http://www.mikesovaskolka.cz/>>

Provoz: 7:30 – 17:30 hod.

Školné za celý den: 10.300 za měsíc+ 65 Kč strava za den

Dopoledne: 8.300

Nadstandardní aktivity: solná jeskyně, plavání, hra na flétnu, spolupráce s Českou filharmonií.

Příloha č.6

Předškolní zařízení D

„Školka“ je v provozu 5 let, není zapsána v rejstříku škol. Je součástí sítě anglických školek po celé republice.

OTÁZKY PRO MAJITELE:

1. Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

Vysokoškolské ekonomického směru.

2. V čem spatřujete hlavní výhodu vašeho soukromého předškolního zařízení?

Individuální přístup k dětem, malý počet dětí na jednu učitelku. Výuka angličtiny od 2 let, spolupráce s Menzou.

3. V čem spatřujete úskalí soukromého předškolního zařízení?

Jako v každém podnikání riziko nedostatku finančních prostředků.

4. Co by měl stát udělat pro zlepšení situace v předškolním vzdělávání?

V zahraničí je naprostá samozřejmost spolupráce soukromých školek a obce, která je různými formami podporuje, nebo rodiče, kteří své děti do podobných zařízení dávají. U nás bohužel tato spolupráce vázne. Obec nemá zájem soukromá zařízení podporovat.

OTÁZKY PRO PEDAGOGY:

Pedagog a)

1. Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

Střední pedagogická škola, učitelství MŠ.

2. V čem spatřujete hlavní výhodu vašeho soukromého předškolního zařízení?

Menší počet dětí na jednu učitelku. Svobodná volba práce.

3. V čem spatřujete úskalí soukromého předškolního zařízení?

Máme strach, aby děti neodcházely do státních školek. Jsem spokojená a neměnila bych. Ve státní školce je velká byrokracie.

4. Co by měl stát, nebo vaše obec udělat pro zlepšení situace v předškolním vzdělávání?

Třeba možnost grantu na dítě, za který bychom nakoupili třeba pomůcky nebo hračky, kterých je velká potřeba.

Pedagog b)

1. Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

Střední zdravotnická škola.

2. V čem spatřujete hlavní výhodu vašeho soukromého předškolního zařízení?

Menší počet dětí na jednu učitelku. Individuální péče, alternativní činnosti místo spaní, flexibilnější program, více kroužků.

3. V čem spatřujete úskalí soukromého předškolního zařízení?

Není moc koncepce, velice záleží na přístupu konkrétního učitele. Záleží i na přístupu majitele, jak hodně mu záleží na dětech a jak na byznysu, co upřednostňuje.

4. Co by měl stát, nebo vaše obec udělat pro zlepšení situace v předškolním vzdělávání?

Nevím.

FOTOGRAFIE:

Č. 7 – sídlo předškolního zařízení D

Č. 8 - interiér předškolního zařízení D

Tabulka č.4

Analýza dokumentů a pozorování ve vybraném zařízení D

Podmínky uváděné v RVP s. 32	Naplnění podmínek v RVP dobře + špatně -	Poznámky
Věcné podmínky	- + +	malé místnosti hezké prostředí zahrada
Životospráva	+ + +	BIO potraviny celodenní strava evidence pitného režimu
Psychosociální podmínky	- - -	nepravidelná docházka velmi nízký věk dětí- od 18 měsíců Určování talentu od 2 let!
Organizace, provoz	+ + -	6-10 dětí ve třídě starší děti nemusí spát přetěžování dětí
Řízení	+ -	Informovanost rodičů sledování především ekonomických zájmů
Pedagogické obsazení	+ +	kvalifikovaní pedagogové pravidelná školení
Spoluúčast rodičů	+ + +	služby pro rodiče- hlídání u nich doma Web kamera poradenský servis odborníků

Dostupné na WWW:

<<http://www.chytrasovicka.cz/>>

Provoz: 8:00 – 18:00 hod.

Školné za celý den: 9.950 za měsíc + 2.000 strava za měsíc.

Dopoledne: 8.950 za měsíc + 1.200 strava za měsíc

Nadstandardní aktivity: Intenzivní výuka angličtiny, spolupráce s MENZOU, je součástí sítě předškolních zařízení po celé ČR, celoroční provoz.

Příloha č.7

Předškolní zařízení E

„Školka“ je v provozu 4 rokem, není zapsána v rejstříku škol.

OTÁZKY PRO MAJITELE:

1. Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

Vysokoškolské pedagogického směru.

2. V čem spatřujete hlavní výhodu vašeho soukromého předškolního zařízení?

Není nic jednoduššího, než založit soukromé zařízení a pak záleží na šikovnosti, zda můžeme kvalitněji a bez jakýchkoliv omezení tvořit program, kdo na trhu obstojí. Máme samé kvalifikované pedagogy.

3. V čem spatřujete úskalí soukromého předškolního zařízení?

Rizika jsou finanční. Rodiče dávají přednost školkám, které jsou levnější. Méně už je zajímavá kvalita programu a vzdělání pedagogů. Cena je pro rodiče směrodatná.

4. Co by měl stát, nebo vaše obec udělat pro zlepšení situace v předškolním vzdělávání?

Většina soukromých školek vzniká z důvodu nedostatku míst v obecních MŠ. Naše město rodičům přispívá alespoň malou částku na školné. Představovali bychom si více, ale rodiče jsou rádi za každou korunu. Naše obec si uvědomuje, že soukromá předškolní zařízení pomáhají řešit problematiku s nedostatkem míst ve školkách.

OTÁZKY PRO PEDAGOGY:

Pedagog a)

1. Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

Střední pedagogická škola.

2. V čem spatřujete hlavní výhodu vašeho soukromého předškolního zařízení?

Svoboda při tvorbě a realizaci programu, méně byrokracie, lepší finanční ohodnocení pedagoga..

3. V čem spatřujete úskalí soukromého předškolního zařízení?

Větší tlak ze strany rodičů, kteří si někdy myslí, že školka děti vše naučí bez jejich přičinění. Při neúspěchu svých dětí hledají vinu na školce. Někteří rodiče chtějí péči i o nemocné děti, nezvládají dodržovat pravidla.

4. Co by měl stát, nebo vaše obec udělat pro zlepšení situace v předškolním vzdělávání?

Naše obec přispívá rodičům 800 Kč za měsíc a poskytuje nám dar v grantovém řízení na organizaci Dne dětí..

Pedagog b)

1. Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

Střední knihovnická škola.

2. V čem spatřujete hlavní výhodu vašeho soukromého předškolního zařízení?

Svoboda v tom, co si vymyslíme, co chceme uskutečnit po domluvě s kolegyněmi.

Nemusíme vést takovou dokumentaci jako v obecní MŠ.

3. V čem spatřujete úskalí soukromého předškolního zařízení?

Děti se často střídají, nemáme jistotu trvalé práce.

4. Co by měl stát, nebo vaše obec udělat pro zlepšení situace v předškolním vzdělávání?

Obec či stát by měly přispívat i soukromým zařízením, aby jejich školné nemuselo být tak vysoké a tím by byla školka dostupnější pro více rodičů.

Pedagog c)

1. Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

Střední pedagogická škola, učitelství MŠ, Vysoká škola pedagogická, obor učitelství 1. stupně.

2. V čem spatřujete hlavní výhodu vašeho soukromého předškolního zařízení?

Menší počet dětí, individuální přístup. Dětem se můžeme více věnovat.

3. V čem spatřujete úskalí soukromého předškolního zařízení?

Školka je finančně neúnosná pro některé rodiče.

4. Co by měl stát, nebo vaše obec udělat pro zlepšení situace v předškolním vzdělávání?

Soukromé zařízení by mělo být dostupnější i pro méně majetné rodiče, jejichž děti se nedostaly do obecní MŠ.

Pedagog d)

1. Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

Střední pedagogická škola.

2. V čem spatřujete hlavní výhodu vašeho soukromého předškolního zařízení?

Děti je ve třídě méně, můžeme se jim více věnovat. Jsme v užším kontaktu s rodiči.

3. V čem spatřujete úskalí soukromého předškolního zařízení?

Školka je nesrovnatelně dražší oproti obecní mateřské škole. Mnoho rodičů si jí nemůže dovolit, přestože jsou s péčí v ní naprosto spokojeni.

4. Co by měl stát, nebo vaše obec udělat pro zlepšení situace v předškolním vzdělávání?

Mohly by dotovat pomůcky a přispívat rodičům, jejichž děti potřebují menší kolektiv dětí z důvodu nějakého problému.

FOTOGRAFIE:

Č. 9 - sídlo předškolního zařízení E

Č. 10 - interiér předškolního zařízení E

Tabulka č.5

Analýza dokumentů a pozorování ve vybraném zařízení E

Podmínky uváděné v RVP s. 32	Naplnění podmínek v RVP dobře + špatně -	Poznámky
Věcné podmínky	+ -	hezke prostředí malá zahrada
Životospráva	+ +	celodenní strava flexibilní program
Psychosociální podmínky	+ - +	adaptační program mnoho aktivit starší děti nemusí spát po obědě
Organizace, provoz	+ + +	zpracovaný program dle RVP 15 dětí ve třídě provozní řád
Řízení	+ +	jasně vymezené povinnosti informovanost veřejnosti
Pedagogické obsazení	+ + +	kvalifikovaný personál další vzdělávání pedagogů spolupráce s odborníky
Spoluúčast rodičů	+	spolupráce s rodiči na mnoha akcích

Dostupné na WWW: <<http://www.babyclubnemo.cz/>>

Provoz: 7:30 – 17:00 hod.

Školné za celý den: 8.000 za měsíc + 70 Kč strava za den.

Dopoledne: 5.500 za měsíc + 60 Kč strava za den.

Nadstandardní aktivity: Sportovní vyžití v tenisové hale, individuální výuka tenisu s trenérem, solné lázně, plavání, angličtina, keramika, cvičení pro maminky, vlastní vydávání novin pro rodiče.

Příloha č.8

Předškolní zařízení F

V provozu od roku 1992, tato soukromá mateřská škola je zapsána v rejstříku škol.

OTÁZKY PRO MAJITELE:

1. Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

Je to vysokoškolské vzdělání speciální pedagogika a psychologie předškolního věku.

2. V čem spatřujete hlavní výhodu vašeho soukromého předškolního zařízení?

Mateřskou školu jsem zařídila proto, protože já jsem nejprve dělala ve státním školství, a pak jsem se sama rozhodla, že si chci být svým vlastním pánem, rozhodovat se o aktivitách a programu v té mateřské škole.

3. V čem spatřujete úskalí soukromého předškolního zařízení?

Nemám žádné negativní zkušenosti.

4. Co by měl stát, nebo vaše obec udělat pro zlepšení situace v předškolním vzdělávání?

Pokud je soukromá mateřská škola pod ministerstvem školství, tak nemá žádné problémy. Záleží na obci, jestli tam tu mateřskou školu chce. Ale jinak je důležité, jakou tu obec máte. Některá má zájem pomoci, jiná ne. Soukromá mateřská škola, která je pod ministerstvem školství, je pro obec garantem, že je dobrá, jinak by nedostávala dotace, tak se snaží. Obec jí pak vychází vstříc. Alespoň ta naše ano.

OTÁZKY PRO PEDAGOGY:

1. Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

Vysokoškolské vzdělání.

2. V čem spatřujete hlavní výhodu vašeho soukromého předškolního zařízení?

Pracuje nás tady s dětmi více, můžeme se dětem více věnovat, ta práce je pak širší, rodiče jsou spokojenější.

3. V čem spatřujete úskalí soukromého předškolního zařízení?

Máme tady výborný kolektiv, jsem spokojená, tak neumím odpovědět.

4. Co by měl stát, nebo vaše obec udělat pro zlepšení situace v předškolním vzdělávání?

Veškerou komunikaci s obcí dělá paní ředitelka, tak nevím, jak by obec mohla pomoci. Vždy je tam samozřejmě možnost nějak pomoci.

FOTOGRAFIE:

Č. 11 - sídlo předškolního zařízení F

Č. 12 - interiér předškolního zařízení F

Tabulka č.6

Analýza dokumentů a pozorování ve vybraném zařízení F

Podmínky uváděné v RVP s. 32	Naplnění podmínek v RVP dobře + špatně -	Poznámky
Věcné podmínky	+ -	prostředí splňuje normy není tak atraktivní
Životospráva	+ +	celodenní stravování BIO potraviny
Psychosociální podmínky	+ + +	Starší děti nemusí spát po obědě 2 učitelky ve třídě od rána Integrace postiženého dítěte
Organizace, provoz	+ +	zajímavý program flexibilita
Řízení	+ + +	spolupráce s SPC individuálně vzděl. plány kompletní program dle RVP
Pedagogické obsazení	+ + +	speciální pedagog kvalifikovaný personál další vzdělávání pedagogů
Spoluúčast rodičů	+ + +	spolupráce na mnoha akcích možnost být kdykoliv ve třídě jesle pro nejmenší děti

Dostupné na WWW:

<<http://www.profamily.cz/>>

Provoz: 7:00 – 17:00 hod.

Školné za celý den: 5.000 za měsíc včetně stravy.

Nadstandardní aktivity: Mnoho společných akcí pro rodiče a děti, i bez nich.

Běh o vánočního kapra, večerní procházka Prahou, besídka s pohoštěním, tábor na kolech, lyžování na ŠvP, koncerty vážné hudby, setkání pro rodiče ve vinném sklípku.

Rozloučení se školáky na parníku, zahraniční pobyt pro děti i rodiče, canisterapie.

Příloha č.9

Předškolní zařízení G

„Školka“ je v provozu 2 roky, není zapsána v rejstříku škol.

OTÁZKY PRO MAJITELE:

1. Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

Střední pedagogická škola, nyní studuji předškolní pedagogiku na Univerzitě Karlově.

2. V čem spatřujete hlavní výhodu vašeho soukromého předškolního zařízení?

Svoboda při práci a organizaci, méně byrokracie.

3. V čem spatřujete úskalí soukromého předškolního zařízení?

V závislosti na počtu dětí.

4. Co by měl stát nebo vaše obec udělat pro zlepšení situace v předškolním vzdělávání?

Mohly by přispívat na děti z konkrétní obce, nebo na děti , které půjdou za rok do školy.

OTÁZKY PRO PEDAGOGY:

1. Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

Střední pedagogická škola.

2. V čem spatřujete hlavní výhodu vašeho soukromého předškolního zařízení?

Mohu pracovat na méně hodin podle své potřeby.

3. V čem spatřujete úskalí soukromého předškolního zařízení?

Je to velká zodpovědnost. Složení dětí je náročné na bezpečnost. Jsou tu nezralé děti na kolektivní výchovu, jsou zcela nepřipravené na školku. Adaptace je složitá.

Není správné, že maminky děti „odkládají“ třeba jednou v týdnu na celý den do předškolního zařízení. Měly by se brát ohledy na děti.

4. Co by měl stát, nebo vaše obec udělat pro zlepšení situace v předškolním vzdělávání?

Nevím, je to velká rivalita. Státní zařízení nemají dobrý náhled na soukromé školky. Jsou to pouze hlídány, které poškozují renomé. Stát by mohl dohlížet na úroveň soukromých školek. Mohlo by se to rozlišovat.

FOTOGRAFIE:

Č. 12 - sídlo předškolního zařízení G

Č. 13 - interiér předškolního zařízení G

Tabulka č.7

Analýza dokumentů a pozorování ve vybraném zařízení G

Podmínky uváděné v RVP s. 32	Naplnění podmínek v RVP dobře + špatně -	Poznámky
Věcné podmínky	+	hezke prostředí
	+	zahrada
Životospráva	+	celodenní stavování
	+	BIO kvalita
	+	Jídelníček online
Psychosociální podmínky	+	integrace postižených dětí
	+	důraz na adaptaci
	-	přijímání dětí mladších 3 let
Organizace, provoz	+	pružný denní program
	+	zajímavé aktivity
	+	kvalitní provozní řád
Řízení	+	vzdělávací program dle RVP
	+	Informovanost veřejnosti
Pedagogické obsazení	+	kvalifikovaní pedagogové
Spoluúčast rodičů	+	spolupráce se ZŠ
	+	spolupráce na mnoha akcích
	+	víkendy rodičů s dětmi

Dostupné na WWW:

<<http://www.skolickanazamku.cz/>>

Provoz: 7:00 -18:00 hod.

Školné za celý den: 12.900 za měsíc včetně stravy.

Dopoledne: 7.200 za měsíc

Nadstandardní aktivity: keramika, hra na flétnu, angličtina, plavání, lyžařský výcvik, školky v přírodě, dny otevřených dveří s tvořivou dílnou pro rodiče.

Příloha č.10

Předškolní zařízení H

„Školka“ je v provozu 3 rokem, není zapsána v rejstříku škol.

OTÁZKY PRO MAJITELE:

1. Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

Vysokoškolské ekonomického směru.

2. V čem spatřujete hlavní výhodu vašeho soukromého předškolního zařízení?

V umístění našeho zařízení ve sportovním areálu.

3. V čem spatřujete úskalí soukromého předškolního zařízení?

V odlišnosti v ceně oproti státnímu zařízení, je moc vysoká.

4. Co by měl stát nebo vaše obec udělat pro zlepšení situace v předškolním vzdělávání?

V naší obci loni postavili novou MŠ, takže v současné době nic.

OTÁZKY PRO PEDAGOGY:

1. Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

Střední pedagogická škola.

2. V čem spatřujete hlavní výhodu vašeho soukromého předškolního zařízení?

V menším počtu dětí a možnostech využívat sportovní areál (fotbal, golf, tenis).

3. V čem spatřujete úskalí soukromého předškolního zařízení?

V přijímání dětí mladších 3 let a v nepravidelné docházce.

4. Co by měl stát, nebo vaše obec udělat pro zlepšení situace v předškolním vzdělávání?

Stát by mohl přispívat na provoz, pokud v místě není obecní MŠ, nebo její kapacita nestačí. Soukromé školky by tak mohly být levnější a dostupnější pro širší veřejnost.

FOTOGRAFIE

Č.14 - interiér předškolního zařízení H

Tabulka č.8

Analýza dokumentů a pozorování ve vybraném zařízení H

Podmínky uváděné v RVP s. 32	Naplnění podmínek v RVP dobře + špatně -	Poznámky
Věcné podmínky	+ +	hezké prostředí zahrad
Životospráva	+ +	celodenní stravování Individuální diety
Psychosociální podmínky	- -	mnoho typů docházek a vstupů mnoho aktivit a kroužků
Organizace, provoz	-	mnoho organizovaných aktivit
Řízení	+ -	zpracovaný program nejasná koncepce, zmatek
Pedagogické obsazení	+ -	kvalifikovaní pedagogové mnoho externích lektorů a trenérů
Spoluúčast rodičů	+	zapojení rodičů do všech aktivit

Dostupné na WWW:

<<http://www.zameckaskolicka.cz/>>

Provoz: 8:00 -18:00 hod.

Školné od 8 do 15 hod. 9.750 za měsíc+ 62 Kč stravné za den .

Příplatek do 18 hod. 3.650 za měsíc 12 vstupů.

Nadstandardní aktivity: Využití sportovního areálu- golf, tenis, fotbal, divadla. ZOO koutek.

Příloha č.11

Předškolní zařízení I

„Školka“ je v provozu 1 rok, není zapsána v rejstříku škol.

OTÁZKY PRO MAJITELE:

1. Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

Střední ekonomická škola. Nyní začínám studovat školní management.

2. V čem spatřujete hlavní výhodu vašeho soukromého předškolního zařízení?

Mám svobodu při práci a rozhodování a při volbě programu. Chci využívat alternativních programů jako např. Zdravá mateřská škola.

3. V čem spatřujete úskalí soukromého předškolního zařízení?

Naprostá finanční závislost na počtu dětí v zařízení.

4. Co by měl stát nebo vaše obec udělat pro zlepšení situace v předškolním vzdělávání?

Obec, která nemůže zajistit dostatek míst ve své mateřské škole, by se měla podílet na úhradě školného v soukromé školce pro děti rodičů s trvalým bydlištěm v jejich obci. Stát by měl vypisovat více vhodnějších grantů pro soukromá předškolní zařízení. Zápis do rejstříku škol trvá dlouho a soukromé školky by potřebovaly do začátku pomoci s vybavením a hračkami.

OTÁZKY PRO PEDAGOGY:

Pedagog a)

1. Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

Bakalářské.

.

2. V čem spatřujete hlavní výhodu vašeho soukromého předškolního zařízení?

V individuálním přístupu ke každému z dětí.

3. V čem spatřujete úskalí soukromého předškolního zařízení?

V závislosti na množství dětí a platbách za školné.

4. Co by měl stát, nebo vaše obec udělat pro zlepšení situace v předškolním vzdělávání?

Například pomáhat se zajišťováním dotací eventuálně s finanční pomocí.

Pedagog b)

1. Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

Středoškolské.

2. V čem spatřujete hlavní výhodu vašeho soukromého předškolního zařízení?

V dobré spolupráci s rodiči, volnost v programu.

3. V čem spatřujete úskalí soukromého předškolního zařízení?

V nedostatku financí na provoz, protože je bez dotací a závislá jen na vybraném školním.

4. Co by měl stát, nebo vaše obec udělat pro zlepšení situace v předškolním vzdělávání?

Obec by se mohla podílet na akcích školky, spolupracovat s ní. Podílet se na jejím vybavení.

FOTOGRAFIE

Č. 15 - interiér předškolního zařízení I

Č. 16 - sídlo předškolního zařízení I

Tabulka č.9

Analýza dokumentů a pozorování ve vybraném zařízení I

Podmínky uváděné v RVP s. 32	Naplnění podmínek v RVP dobře + špatně -	Poznámky
Věcné podmínky	+ +	hezké prostředí zahradka s bazénem
Životospráva	+ +	celodenní stravování online jídelníček
Psychosociální podmínky	+ + -	vzdělávací program dle RVP důraz na adaptaci málo času pro volné hry dětí
Organizace, provoz	+ + +	provozní a školní řád starší děti nemusí spát volnost přim svačině 8,30- 9,30
Řízení	+	Informovanost rodičů
Pedagogické obsazení	- -	nejasné informace o vzdělání mnoho lektorů pro různé činnosti
Spoluúčast rodičů	+	společné akce

Dostupné na WWW:

<<http://www.skolkajitrenka.cz/>>

Provoz: 6:30-17:30 hod.

Školné za celý den: 8.400 za měsíc + 80 Kč stravné za den .

Dopoledne: 7.500 za měsíc

Nadstandardní aktivity: jízdy na koních, hodinové hlídání dětí, tenis.

Příloha č.12

Předškolní zařízení J

„Školka“ je v provozu 2 roky, není zapsána v rejstříku škol.

OTÁZKY PRO MAJITELE:

1. Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

Konzervatoř+ 2 roky pedagogika, učila jsem klavír, pobývala 2 roky v Americe, učila angličtinu.

2. V čem spatřujete hlavní výhodu vašeho soukromého předškolního zařízení?

V možnosti docházky i mladších dětí, které se do obecní mateřské školy nedostanou. Také se jim můžeme více věnovat, je jich méně ve třídě.

3. V čem spatřujete úskalí soukromého předškolního zařízení?

Neochota státu a úřadů vyjít vstříc, přílišná byrokracie při povolení zařízení. Finanční závislost na školním a počtu dětí.

4. Co by měl stát nebo vaše obec udělat pro zlepšení situace v předškolním vzdělávání?

Úřady by měly být vstřícnější a hlavně spravedlivější. Dnes to funguje tak, že kdo umí správně slovíčkařit, získá povolení na cokoli.

OTÁZKY PRO PEDAGOGY:

Pedagog a)

1. Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

Střední zdravotní škola.

2. V čem spatřujete hlavní výhodu vašeho soukromého předškolního zařízení?

Ráda pracuji s dětmi, dříve jsem působila v kojeneckém ústavu, toto je má první zkušenost se školkou.

3. V čem spatřujete úskalí soukromého předškolního zařízení?

Jsem spokojená, děti jsou zde rády.

4. Co by měl stát, nebo vaše obec udělat pro zlepšení situace v předškolním vzdělávání?

Nepřemýšlela jsem o tom.

Pedagog b)

1. Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

Vysoká škola pedagogická, obor VV a první stupeň ZŠ.

2. V čem spatřujete hlavní výhodu vašeho soukromého předškolního zařízení?

Je tu volnější a svobodnější náplň činností, mám tu i vlastní dítě.

3. V čem spatřujete úskalí soukromého předškolního zařízení?

Rodiče mají pocit, že když si to zaplatí, nemusí dodržovat pravidla, kladou na nás vyšší nároky.

4. Co by měl stát, nebo vaše obec udělat pro zlepšení situace v předškolním vzdělávání?

Obec by mohla částečně dotovat docházku dětí s trvalým pobytem na jejím území.

FOTOGRAFIE

Č. 17 - sídlo předškolního zařízení J

Č. 18 - interiér předškolního zařízení J

Tabulka č.10

Analýza dokumentů a pozorování ve vybraném zařízení J

Podmínky uváděné v RVP s. 32	Naplnění podmínek v RVP dobře + špatně -	Poznámky
Věcné podmínky	+	Hezké prostředí zahrada
Životospráva	+	celodenní strava
Psychosociální podmínky	+	bohatý program
Organizace, provoz	+ -	možnost jednotlivých vstupů dle potřeb rodiny chybí program dle RVP
Řízení	+	informovanost rodičů
Pedagogické obsazení	+ -	podrobné informace o lektorech a pracovnících lektoři se příliš střídají
Spoluúčast rodičů	+	účast na společných akcích

Dostupné na WWW:

<<http://www.stranicekskolicka.cz/>>

Provoz: 7:30 -17:30 hod.

Školné za celý den: 9.490 za měsíc včetně stravy .

Dopoledne: 5.490 za měsíc

Nadstandardní aktivity: jezdecká školička, angličtina, keramika, dramatika.

Příloha č. 13

Anketní otázky rodičů

ANKETA (anonymní)

Vážení rodiče, jsem studentka Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy a tato anketa je součástí mé diplomové práce na téma: „ **Možnosti a úskalí nově vznikajících institucí či soukromých aktivit v předškolním vzdělávání.**“

Informace takto získané budou použity pouze ke studijním (výzkumným) účelům.

Prosím o vyplnění anketních otázek a doručení učitelce, nebo vhození v šatně do schránky/obálky k tomu určené. Anketu je možno též zaslat emailem na adresu: lenkasos@ seznam.cz

Předem děkuji za spolupráci

Lenka Sosnovcová
Tel: 777 727 334

Anketní otázky

- 1. Proč jste se rozhodli, aby Vaše dítě navštěvovalo toto předškolní zařízení?**

- 2. V kolika letech a měsících začalo navštěvovat Vaše dítě toto předškolní zařízení?**

- 3. Jak často dochází Vaše dítě do tohoto zařízení (na jaký typ docházky je přihlášeno)?**

- 4. V čem spatřujete hlavní výhodu tohoto předškolního zařízení?**

- 5. V čem spatřujete úskalí, nevýhody či problém tohoto předškolního zařízení, pokud nějaké spatřujete?**

- 6. Co by měl stát či konkrétně Vaše obec udělat pro zlepšení situace v předškolním vzdělávání?**

Příloha č. 14**VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKU PRO RODIČE****Otázka č. 1: Proč jste se rozhodli, aby Vaše dítě navštěvovalo toto předškolní zařízení?**

pořadí	odpovědi na otázku	počet odpovědí	%
1.	Nedostali jsme se do obecní MŠ. V naší obci není mateřská škola.	30	53,6
2.	Dali jsme na doporučení, na dobrou pověst.	14	25
3.	Rozhodla nižší cena proti jiným soukromým školám.	7	12,5
4.	Líbil se nám vstřícný přístup personálu.	5	8,9
4.	Rozhodla vzdálenost od našeho bydliště.	5	8,9
5.	Je zde méně dětí ve třídě než v obecní MŠ.	4	7,1
6.	Je zde možnost výuky angličtiny.	3	5,3
6.	Líbí se nám individuální přístup k dětem.	3	5,3
7.	Je zde příjemné prostředí.	3	5,3
7.	Je zde kolektiv přibližně stejně starých dětí.	3	5,3
8.	Je zde spousta aktivit, bohatý program.	2	3,6
9.	Přijímání i dětí mladších 3 let.	2	3,6
10.	Nespokojenost s obecní MŠ.	1	1,8

Otázka č.2: V kolika letech a měsících začalo navštěvovat Vaše dítě toto předškolní zařízení?

pořadí	Odpovědi na otázku	počet odpovědí	%
1.	3 - 4 roky	26	46,4
2.	2,5 - 3 roky	15	26,8
3.	do 2,5 let	12	21,4
4.	4 roky a více	3	5,3

Otázka č. 3: Jak často dochází Vaše dítě do tohoto zařízení?

pořadí	Odpovědi na otázku	počet odpovědí	%
1.	Pravidelně, celý den.	25	44,6
2.	Pouze několikrát v týdnu.	21	37,5
3.	Pravidelně, dopoledne.	9	16
4.	Kombinovaně dopoledne nebo celý den.	1	1,8

Otázka č. 4: V čem spatřujete hlavní výhodu tohoto předškolního zařízení?

pořadí	odpovědi na otázku	počet odpovědí	%
1.	Menší počet dětí ve třídě a individuální přístup.	43	76,7
2.	Přátelské prostředí a přístup pedagogů.	24	42,8
3.	Pestrá nabídka činností.	19	33,9
4.	Hezké prostředí.	6	10,7
4.	Delší provozní doba, celodenní péče.	6	10,7
5.	Kvalifikovaný personál.	4	7,1
6.	Výuka angličtiny	3	5,3
6.	Kolektiv dětí.	3	5,3

7.	Dobrá metodika práce s dětmi.	2	3,6
7.	Finanční dostupnost tohoto zařízení.	2	3,6
7.	Přijímání dětí mladších 3 let.	2	3,6
9.	Časté výlety.	1	1,8
9.	Příprava na vstup do ZŠ.	1.	1,8

Otázka č. 5: V čem spatřujete úskalí, nevýhody či problém tohoto předškolního zařízení?

pořadí	odpovědi na otázku	počet odpovědí	%
1.	Vysoká cena proti obecním či státním MŠ.	18	32,1
2.	Nespatřuji žádná úskalí, jsme spokojeni.	14	25
3.	Vzdálenost od města.	6	10,7
4.	Bude obtížné vybrat vhodnou stejně kvalitní ZŠ.	5	8,9
5.	Nevyhovující prostory, malá zahrada.	3	5,3
6.	Nízký věk dětí ve třídě.	2	3,6
6.	Absence navazující koncepce a přípravy na ZŠ.	2	3,6
7.	Častá změna pedagogů.	1	1,8
7.	Obava o únos dítěte.	1	1,8
7.	Selektivní skupina dětí.	1	1,8
7.	Kvalita pedagogů.	1	1,8
7.	Přenos nemocí.	1	1,8
7.	Chybějící zpětná vazba mezi rodiči a zařízením.	1	1,8

Otázka č. 6: Co by měl stát či konkrétně Vaše obec udělat pro zlepšení situace v předškolním vzdělávání?

pořadí	odpovědi na otázku	počet odpovědí	%
1.	Zajistit větší počet dotovaných mateřských škol, aby měl každý stejnou možnost výběru.	28	50
2.	Finančně podporovat i soukromé školky, neboť státních je nedostatek. Dát rodičům příspěvek.	19	33,9
3.	Při schvalování územního plánu by měla obec počítat s výstavbou nových školek.	3	5,3
3.	Nevím.	3	5,3
3.	Zvýšit dohled nad kvalitou personálu v soukromých školkách.	3	5,3
4.	Více kontrolovat soukromé školky.	2	3,6
4.	Zrušit bezplatnost v posledním ročníku MŠ, zvýšit v ní ceny.	2	3,6
5.	Podporovat výuku angličtiny ve školkách.	1	1,8

Příloha č. 15

VYHODNOCENÍ ODPOVĚDÍ MAJITELŮ PŘEDŠKOLNÍCH ZAŘÍZENÍ

Otázka č. 1: Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

pořadí	Odpovědi na otázku	počet odpovědí	%
1.	Střední pedagogická škola, učitelství MŠ.	3	30
1.	VŠ jiného směru (ne pedagogická fakulta)	3	30
2.	Středoškolské v jiném oboru.	2	20
3.	VŠ pedagogická fakulta, ne učitelství MŠ a předškolní pedagogika.	2	20

Otázka č. 2: V čem spatřujete hlavní výhodu Vašeho soukromého předškolního zařízení?

pořadí	odpovědi na otázku	počet odpovědí	%
1.	Svoboda v rozhodování a tvorbě koncepce.	5	50
1.	Méně dětí ve třídě, individuální přístup.	5	50
2.	Kvalitní a zajímavý program pro děti.	3	30
3.	Hezké a milé prostředí.	1	10
3.	Pracovníci nemusí mít pedagogické vzdělání.	1	10
3.	Přijímání dětí mladších 3 let.	1	10
3.	Speciální strava.	1	10
3.	Méně byrokracie.	1	10
3.	Ziskovost.	1	10

Otázka č. 3: V čem spatřujete úskalí soukromého předškolního zařízení?

pořadí	odpovědi na otázku	počet odpovědí	%
1.	Závislost na platících rodičích.	8	80
2.	Nejistota existence.	7	70
3.	Velká zodpovědnost majitele.	1	10
3.	Vysoké a někdy nepřiměřené nároky rodičů. (chození nemocných a zavšivených dětí)	1	10
3.	Byrokracie ze strany úřadů (hygiena, stravování).	1	10
3.	Žádná úskalí nevidím.	1	10

Otázka č. 4: Co by měl stát, nebo Vaše obec udělat pro zlepšení situace v předškolním vzdělávání?

pořadí	odpovědi na otázku	počet odpovědí	%
1.	Dotace od obcí na děti, které v ní mají trvalé bydliště.	5	50
2.	Naše obec pomáhá, přispívá na pomůcky a rodičům.	2	20
3.	Stejný příspěvek rodičům na školku pro každé dítě, bez ohledu na to, jaké zařízení si vyberou.	1	10
3.	Příspěvek od státu na všechny děti rok před nástupem do ZŠ.	1	10
3.	Naše obec nemá zájem pomáhat, v zahraničí je přitom běžná spolupráce.	1	10
3.	Příspěvek na pomůcky, hračky nebo akce pro děti.	1	10

Příloha č. 16

VYHODNOCENÍ ODPOVĚDÍ PEDAGOGŮ PRACUJÍCÍCH V SOUKROMÉM PŘEDŠKOLNÍM ZAŘÍZENÍ

Otázka č. 1: Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

pořadí	Odpovědi na otázku	počet odpovědí	%
1.	VŠ pedagogická fakulta. (speciální pedagogika 3, učitelství ZŠ 2)	5	31,2
2.	Střední pedagogická škola, učitelství MŠ.	4	25
3.	Střední pedagogická škola, vychovatelství.	3	18,7
3.	VŠ v jiném oboru.	3	18,7
4.	Střední zdravotnická škola.	2	12,5
5.	SŠ v jiném oboru.	1	6,2

Otázka č. 2: V čem spatřujete hlavní výhodu soukromého předškolního zařízení?

pořadí	odpovědi na otázku	počet odpovědí	%
1.	Svoboda a volnost při práci s dětmi.	10	62,5
1.	Méně dětí ve třídě a na jednu učitelku.	10	62,5
2.	Více možností realizace, zajímavé činnosti a kroužky.	6	37,5
3.	Větší spolupráce s rodiči, bližší vztah.	5	31,2
4.	Žádná byrokracie a papírování.	4	25
5.	Alternativní činnosti místo spaní.	3	18,7
6.	Lepší finanční ohodnocení.	2	12,5
7.	Flexibilní program.	1	6,2

Otázka č. 3: V čem spatřujete úskalí soukromého předškolního zařízení?

pořadí	odpovědi na otázku	počet odpovědí	%
1.	Strach, že děti odejdou do obecní MŠ. (učitelky si děti vyplácejí a ty jim pak odejdou)	7	43,7
2.	Náročnost rodičů, kteří nechtějí dodržovat pravidla. (pletou si individuální přístup se sloužením dítěti)	5	31,2
3.	Děti se často střídají.	3	18,7
4.	Jsou přijímány i nezralé děti, hlavně že to rodiče zaplatí!	2	12,5
4.	Žádná úskalí nevidím.	2	12,5
5.	Chybí jasná koncepce.	1	6,2

Otázka č. 4: Co by měl stát, nebo Vaše obec udělat pro zlepšení situace v předškolním vzdělávání?

pořadí	odpovědi na otázku	počet odpovědí	%
1.	Finanční pomoc, pokud zařízení nahrazuje absenci obecní MŠ v dané lokalitě.	10	62,5
2.	Příspěvek rodičům na dítě, aby byla soukromá školka dostupná více dětem.	4	25
3.	Příspěvek pro děti, které potřebují menší kolektiv.	1	6,25
3.	Naše obec rodičům přispívá 800 Kč na dítě.	1	6,25
3.	Větší kontrola školek ze strany obce, pokud nejsou v rejstříku škol. (vzdělání, koncepce)	1	6,25

Příloha č.17

Ukázka 3 vyplněných dotazníků rodiči dětí navštěvujících soukromé předškolní zařízení.

